

Luceafărul

JTi

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

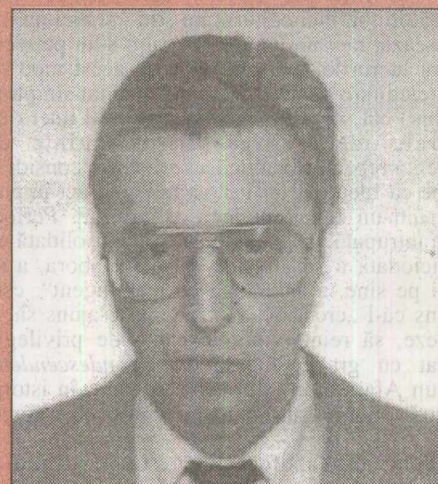

C.N. ROMTEHNICA S.A.

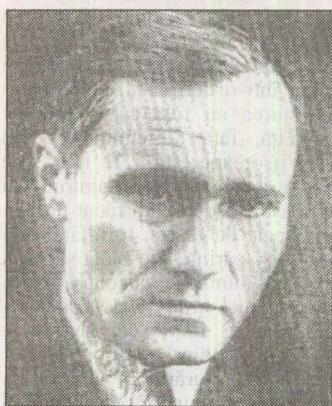
Nr. **40** (716)

Miercuri, 9 noiembrie, 2005

În placenta comună, ambii scriitori își antrenează harul de cronicar executând militărește *grafii la minut* într-un Cișmigiu cât lumea. După perioada de ucenicie, gazetarul rămâne vasal fidel al instantaneelor, iar ficționarul trădează legământul de credință făcut în fața Senioriei Sale conjuncturalul și se apucă să construiască narațiuni, în cadrul cărora acesta își dobândește arbore genealogic, determinare cauzală și aureolă de soartă. Gazetarul este obsedat de accidental, pe când ficționarul caută cu obstinație, printre ipostazieri diverse, modelul funcțional al ordinii cosmice. Gazetarul fotografiază aleatoriul realității, în timp ce ficționarul regizează, filmează și montează o peliculă despre constantele realului.

gabriel rusu

vasilii
șukșin

- Deci, dacă te-am înțeles bine, nu există Dumnezeu?

- Am spus - nu. Acum o să-ți spun - da, există. Toarnă-mi, fiule, spirt, amestecă-l în pahar cu douăzeci și cinci la sută apă și dă-mi-l. Toarnă-ți și ție. Toarnă, fiul meu sărac cu duhul, și să bem până la fund! - popa bău. Acum îți spun că Dumnezeu există. Numele lui este Viață. În acest Dumnezeu cred eu. Acesta e un Dumnezeu aspru, puternic. El oferă deopotrivă binele și răul împreună - acesta, de fapt, este raiul. De ce am convenit noi că binele trebuie să învingă răul? De ce? Mie îmi place, de exemplu, să înțeleg că tu ai venit la mine nu pentru a lămuri un adevăr, ci pentru a bea spirt. Și stai aici, beleşti ochii - te prefaci că ascuți cu interes...

pag. 18

cartea străină

În căutarea memoriei pierdute

geo vasile

la limită

caius traian
dragomir

pag. 3

bogdan ghiu

Foucault fără Foucault

Recent, Editura Humanitas a reeditat *Istoria nebuniei în epoca clasică* a lui Michel Foucault. Prima ediție a acestei traduceri apăruse, tot la Humanitas, în 1996. Traducerea ca atare îi aparține lui Mircea Vasilescu.

Din câte am putut să constat la o primă răsfoire, această a doua ediție nu aduce nimic nou față de prima. Traducerea, ca text în sine, ar fi meritat însă multe revizurii. Și sunt convins că Mircea Vasilescu le-ar fi operat cu dragă inimă, dacă editura fie i-ar fi permis, fie i-ar fi cerut. Nu vreau să intentez proces de intenție nici traducătorului, nici editurii, nu știu - și nici nu mă interesează, nici nu contează - cum s-au petrecut de fapt lucrurile, cert este însă că acest mod de operare/editare poate fi interpretat ca un simptom (în plus) cât se poate de transparent al unei mai generale ideologii/gândiri/obișnuințe de suficientă repetare identică a ceea ce se consideră pe sine ca Identical însuși, având ca efect împietrirea într-un fals Identic a Diferitului. Perfecțiunea întrupată, excelența narcisic consolidată nu are niciodată a se amenda, a se relabora, a se munci pe sine, a se adapta la „contingent”: este convins că-l „crează”. Consideră de-ajuns să se recicleze, să reintervină, în semn de privilegiu acordat cu grație, literalmente *condescendent*, dintr-un Afară aulic, din când în când, în istoria pedestră. Numinosul se manifestă și se retrage, atât.

Nimic mai antifoucauldian. Căci, pentru a reveni, între 1996 și 2005, adică între ediția întâi

a *Istoriei nebuniei...* și reeditarea ei, identică și la fel, deja imuabilă, de acum, a trecut, cel puțin în ceea ce privește (tr)aducerea lui Foucault în românește, o întreagă (pe cât de marginală, pe atât de pasionantă) istorie. De care, de ce să nu recunosc, mă simt în bună măsură responsabil.

Or, notiția bibliografică a cărții a rămas și ea neschimbată între 1996 și 2005. Răstimp în care *mult* din Foucault, căci *totul* ar fi și imposibil și, poate, și inutil, a fost tradus, editat cu grijă (și, tocmai, responsabilitate) și dezbătut, academic și publicistic - atât cât permit liniile de forță trasate și întreținute de actorii de putere ai spațiului public -, în România. Foucault are și chiar și începe să facă istorie și în România.

Istorie însă abia schițată, capilară, anevoioasă, modestă și truditoare, adică în deplină consonanță cu modul de a gândi și de a acționa, în actualitate și asupra istoriei, al lui Foucault însuși. Marii autori sunt tiranici, dar niciodată la fel.

Suveran, (re)ediția Humanitas ignoră însăși *vivacitatea* și „morțile” lui Foucault, desfigurându-l pe acesta prin omisiune și „egiptianizare”, prin monumentalizarea *produsului* în detrimentul *procesului*, operând (ca sugestie, desigur, căci textul ca atare nu are cum să nu scape și cum să nu „lucreze”, pentru cine este dispus să i se expună cinstit) o „dez-operare” (și chiar o „dez-operationalizare”) a *operațiilor* sale critice prin înghețarea *operei*. Astfel spus, o îndepărtare a lor de câmpul (de luptă) al actualității printr-o ipostaziere în Neschimbat.

Căci însăși această carte, *Istoria nebuniei...*, are istoria ei particulară, fiind un monument viu, în continuă deplasare și neașezare, pe care Foucault însuși l-a criticat, nu o dată, ulterior,

pentru „heideggerianismul” ei nedeclarat, pentru reziduurile lui metafizic-„romantice” încă nedigerate, care l-au făcut nu numai să *revină* în mai multe rânduri asupra acestei cărți, *reeditând-o* diferit și cu distanță cuprinzător-ironică, prin rupturi față de sine însuși (și chiar față de însăși ideea de „sine”), „film” al reeditării nebunești a *Istoriei nebuniei...* din care ediția Humanitas nu reține și nu prezintă publicului românesc decât, *et pour cause*, un *cliseu*, ci și să-și scrie mereu altfel, din alte perspective, înnoindu-se perpetuu, celelalte cărți, mereu *altele*. *Istoria nebuniei...* este o aventură intelectuală de un tip (fără tipologie) cu totul aparte, de care edițiile Humanitas nu țin seama, preferând a o disimula prin omisiune.

Foucault e în altă parte, iar creația continuă.

vizor

Disparația, în 1984, a autorului („dispărut” pe marea discursului încă din anii '60) nu este, așa cum demonstrează, între altele, și apariția postumă (în curs) a *Cursurilor* ținute de el la Collège de France, decît, cum spunea despre el Delcuze citându-l pe Leibniz, o nouă ieșire în larg în locul unei comode ieșiri la pensie, în port. Așa a scris toată viața Foucault, „murind” de la o carte la alta și presărând Exteriorul gândirii cu cărți-porturi de trecere (ca re-abordări ale uscatului).

Dar, dacă prețul unei „ieșiri la mare” prin traducerea lui Foucault îl reprezintă închiderea sa într-un „port”, acest preț nu trebuie plătit. Schimbul e oneros, iar sacrificiul prea mare.

Chiar și așa însă, neservit editorial cum se cuvine (dacă nu chiar, paradoxal, adică în ciuda prestației tipografice a cărții, obstrucționat), sunt convins, repet, că textul lui Foucault va continua să *lucreze*, ajutând alte nașteri, provocând alte peripeții.

Sponsorizare de la
**Banca Comercială
Română**

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

**Revista este membră a Asociației
Revistelor, Imprimeriilor și Editu-
rilor Literare (A.R.I.E.L.),
înfăptuită în baza Hotărârii
judecătorești și recunoscută
de Ministerul Culturii și Cultelor**

**Revista „Lucaefărul” este editată
de Fundația Lucaefărul, cu sprijin de la
Uniunea Scriitorilor din România
și Ministerul Culturii și al Cultelor**

Redacția și administrația:

Calca Victoriei nr. 133, București, sector 1,

telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_lucaefarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala

sector 1, Calca Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO58RNCB5010000015430001

Cont în valută: RO58RNCB5010000015430002

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul

publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,

Corp B, Sector 1, București, România la P.O.

Box 33-57, la fax 0040-21-2226407, 2226439 sau

e-mail: export@rodipet.ro

stelian tăbăraș

“M-atâră de tine, poezie...”

Nu știm în care punct al vieții sale va fi scris Alexandru Philippide primul vers dintr-o artă poetică: “M-atâră de tine, poezie...” Probabil într-un moment de “criză ontică”, unul din acele momente în care totul e privit testamentar, în care se produc schimbări de destin (Goethe lasă liniștea sa creatoare și pleacă în sud, Tolstoi fuge de acasă etc.), în care dorul de ducă te face “să-ți iei lumea în cap”, cum spune o formidabilă expresie românească. Un alt poet român, nu prea cunoscut, Vasile Militaru, a rămas și el în literatură datorită versurilor care definesc un asemenea moment ontic: “Într-o toamnă, când crăpa/ Coaja de pe nucă/ Mi-a venit deodată, așa/ dor nebun de ducă”. Pentru alți autori, de geniu, asemenea momente grave aduc însăși pierderea lucidi-

nocturne

tății (Eminescu, Lenau, Nietzsche, Lermontov ș.a.) Într-o epistolă adresată Veronicăi Micle, Eminescu scrie nu cu mult înainte de alienarea sa mentală, în vara lui 1833: “Eu și așa nu mai pot fi fericit”.

Atârănatul de poezie (a se citi “de veșnicie”) se face și prin gesturi simbolice pentru urmași, prin dărnicia emoționantă, soră cu risipirea, a părinților, la cununia tinerilor, prin lăzi de zestre. De aceea, o asemenea ladă de zestre conține uneori, alături de cele câteva acte de “diată” (cuvânt extras din aceeași rădăcină cu “datină” - de la “a da”), într-o asigurată cu chei de lemn “chichiță” (cuvânt care vine probabil de la “a piti”, formă palatalizată), și texte care n-au nimic comun cu actele de donație, ci țin doar de acel “m-atâră de tine, poezie!”. Iată un

asemenea text din 1829, martie 9 (anotimp în care nu se fac nunți, ci doar logodne), găsit într-o “chichiță” a unei lăzi de zestre și comunicată de Constantin I. Gane într-o conferință radiofonică din 1933: “Să se știe că în zioa de patruzeci de mucenici am sosit în Copăceni, într-o duminică, pe la patru ceasuri din zi, și venirea au fost ca să văz pe dumneaei cuconița Tița, fata domnului biv vel stolnicului Barbu Vișoreanu, a-mi fi mie spre petrecere de soție. Și a doua zi, luni, cu ajutorul lui Dumnezeu, după a noastră vedere, am făcut urmare de vorbă, și a primit foaie de zestre, trimițând-o la București, ca să ne vie și părinteștile blagoslovenii de la a mea dorită maică, dumneaei cucoana Stanca Dracachi. Ci eu am scris aici să-mi rămână numele *nemuritor*, zicând fiecare după ce veți citi: Dumnezeu să-l ierte! Constandin Dracachi”.

Până azi, datorită împrejurărilor, numele i-a rămas acestui Dracachi nemuritor, documentul căpătând valoare culturală mai mare decât orice va fi încăput în acea ladă de zestre. Au rămas și alte asemenea mesaje, mai vechi, unele de o înfinită tristețe, cum este “*Scrisoarea lui Cocrijel*”. Trimițătorul, moldovean din oastea lui Mihai Viteazul, căzut prizonier la unguri după înfrângerea de la Guruslău, scrie familiei sale, Mogâldea, cerând să fie răscumpărat de la deținătorii săi în captivitate. “Ei au zis că mă taie, eu am zis să nu mă taie, că sunt fecior Mogâldei”. “Și sunt numa” cu o cămașă pe mine”, încheie Cocrijel, cu o precizare demnă de tragediei antice. Originalul fiind descoperit într-o veche arhivă din Bistrița Năsăud, se cheamă că scisoarea n-a ajuns niciodată la părinții lui. Dar a ajuns la noi, cu o întârziere de peste patru sute de ani a Poștei Istoriei. Îi reținem mesajul și permanența: Cocrijel e ținut și azi prizonier într-o temniță străină, unde tot așteaptă să fie ...răscumpărat... Și e “numa” cu o cămașă pe el”.

Problema nocivității șovinismului trebuie pusă nu doar de către orice națiune, în cadrul oricărui stat - lucrul acesta se face, indiscutabil, în România, uneori mai insistent și alteori doar în trecere sau ocazional, uneori profund, mai adesea doar superficial. Examinarea ei este absolut necesară în evoluția oricărei culturi; nu poate lipsi din civilizațiile actuale în nici unul dintre momentele autodesfășurării lor. Sfera conceptului de șovinism nu include în sine antisemitismul, condiție în același timp diferită și mai gravă pentru colectivitatea umană în care se manifestă decât șovinismul, ultimul ne reprezentând nici măcar terenul obligatoriu de apariție al primului, fiind însă circumstanța favorizantă pentru un astfel de fenomen. Cred însă că mecanismul de producere, determinările, etiologia și patogenia acestor două boli extrem de severe ale popoarelor și culturilor, boli la care se impune a se adăuga xenofobia, ca încă o variantă a autizării, eventual violente, agresive, a unor etnii, au în comun elemente a căror observație și relevare se cuvin a fi făcute.

**caius traian
dragomir**

Există nenumărate studii privind originile antisemitismului - unele elaborate și publicate sub chiar acest titlu, altele dezvoltate implicit și încorporate în cercetări eventual orientate altfel decât expres către acest obiectiv (exemplu: **Originile totalitarismului** de Hannah Arendt); xenofobia, în general, a fost tratată mai puțin (și mai puțin exact), iar șovinismul încă într-o și mai redusă, chiar dacă nu ne semnificativă, măsură. Eu însumi am scris despre rolul complexului de inferioritate, adlerian, în apariția unei astfel de ideologii, cu întreaga serie de manifestări și comportamente alienate, derivând din concepții ce reflectă o atitudine criminală în fața ființei umane. Rasismul, inițiat mai curând ca motivație - raționalizare în sens freudian - atât pentru antisemitism, cât și pentru sclavia practică până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și pentru colonialism, nici măcar nu poate fi gândit altminteri decât în chip de orientare politică și defect de personalitate cu trăsături net criminale. În toate aceste variante ale alterării morale și culturale a omului este vorba, pe de o parte, de o hiperinflație a identității proprii (în șovinism), fie de o negare a calității umane a „celuilalt”, în antisemitism, xenofobie, rasism, ca și în cazul, pe care nu îl voi reanaliza acum, al urii leniniste de clasă. De ce trebuie apelat, în consecință, la o astfel de negare, de ce hiperevaluarea? Cele două aspecte - valorizarea propriei identități și satanizarea celeilalte - au toate șansele să fie, în timp, corelate și este simplu de înțeles cum decurg lucrurile; cu siguranță însă că acela care își detestă propria condiție națională poate fi tot atât de antisemit, precum și cele care profesează un naționalism exacerbat, șovin. Ceva similar face totuși ca șovinism și rasism sau antisemitism să nu fie niciodată vicii propriu-zis divergente. În primul rând, hiperinflația naționalistă în cadrul unei personalități sau ca atitudine de grup nu are cum să nu fie reflexiv

inversat, compensator, relevant pentru un complex de inferioritate, în sensul celui descris de Alfred Adler. Același complex proiectat în afară (a se avea în vedere teoria mecanismelor de apărare ale eului, a Annei Freud) înseamnă xenofobie, antisemitism, rasism. Desigur, trebuie să fie clar: o explicație psihanalitică nu este și o scuză, o circumstanță atenuantă sau măcar o minimă absolvire de răspundere. Monsieur Jourdain făcea proză fără să știe - viciile pot fi practicate în această maniera molieriană, fără să reprezinte într-o mai mică măsură oricare dintre ele, anticamere ale crimei.

Încerc acum încă o perspectivă asupra unei probleme ce ridică mari semne de întrebare asupra disponibilității pentru etică și valoare a întregii umanități, precum și a fiecărei ființe omenești. Cu siguranță omul poate fi bun - câtă vreme însă oamenii pot aduce în lume atâta rău pe cât au adus, prin șovinism și prin infinită, continuu reiterată, negare și condamnare a „celuilalt”, destinul nostru propriu-zis uman rămâne o utopie, o potențialitate neactualizată, o variantă pozitivă neimplinită a istoriei speciei. Omul însă - populații întregi - este continuu manipulat, din diferite perspective istorice și pentru variate interese. A manipula poate fi uneori o operațiune extrem de precis dirijată,

focalizată. Oricine și orice grup uman - mare sau mic -, inteligenți sau indivizi puțin dotați, bogați sau săraci, toți pot fi manipulați sau cel puțin se văd supuși unei astfel de încercări, dar aceste acțiuni nu pot fi dezvoltate fără a avea suficiente resurse, o anumită forță. Maximum de avantaje pentru manipulator - interesul material nu va lipsi niciodată dintr-un astfel de act - rezultă din condiționarea celui mai mare număr cu puțință de subiecți. În acest sens, o majoritate nu este altceva decât ținta electivă a manipulatorului, a celor care alterează conștiințele („spală creierul”) pentru a domina; manipulat și manipulator intră, astfel, într-o stranie, perversă, conexiune. Cine este, însă, „celălalt” atât pentru unii dintre cei la care se face referință mai sus, cât și pentru alții, pentru dominați, ca și pentru dominatori? Răspunsul este foarte simplu: „celălalt” este ființa mai greu sau imposibil de manipulat - în modul în care este controlată majoritatea. „Celălalt” este urât pentru că, prin faptul de a mai avea undeva o patrie, măcar ideală, sau numai drept vagă posibilitate, sau o patrie autentică și importantă pentru perspectivele sale, prin aceea că aparține unei mai lungi și mai profunde tradiții sau unei credințe diferite și unui mod al educării, unei identități, răspândite vast peste lume, nu poate fi atât de simplu, de stupid deturnat de la scopurile sale individuale sau istorice precum aceia cărora li se induce degradanta idee a avantajelor de a fi majoritari, de a aparține identității utilizată pervers în variantele nesfârșite ale manipularii, identitate despre care am scris nu demult.

Pentru omul conștient, evoluat, cultivat, care își pune conștiința proprie în serviciul marii conștiințe unice a umanității noastre, „celălalt”, existența acestuia, este o șansă - legătura fericită cu el este o cale a evitării alienării, ce ar veni din partea oricărei forțe care dobândește acces la cercul său de determinare. Șovinismul, antisemitismul conduc la crima potențială sau actuală, mutilând, ca orice implicare în crimă, structura interioară, purtătoare de șanse, inerentă fiecărui om.

**Paralelisme
riscante**

**marius
tupan**

Cum multe domenii spirituale sunt ajutate să intre în anonimat sau chiar să se degradeze, tot

mai mulți comentatori recurg la paralelisme, reînviind un regim în care minciunile și înlocuitorii erau performanțele epocii. Cea mai invocată e starea lecturii. Zic unii: Pe atunci românii erau interesați de cărți, iar acestea, căutate, se editau în tiraje mari, pentru a ajunge în toate colțurile țării. E adevărat, cu o difuzare centralizată și eficientă. Alții completează, cu o oarecare stânjeneală: Se citea atât, fiindcă literatura ținea loc de ideologie, istorie, diplomație, pedagogie, educație. Iar televiziunile, care consumă atâta timp omului modern, absentau, singura prezentă fiind confiscată de familia prezidențială. Un motiv firesc să fie invadate bibliotecile și librăriile. Întrebare: Își mai amintec nostalgicii ce se citea? Poezie patriotică, incusiuni în obsedantul deceniu, replici cu final previzibil. Nu cumva marile romane ale lumii contemporane nu erau puse în circulație și la noi? Dacă se cercetează fișele de la bibliotecă, se va observa că ele sunt cu mult mai numeroase decât cele de acum, însă puțini știu cum erau obținute. În perioada atâtor încerceri, chiar și recompenzate, se completau registrele cu sumedenii de nume, unele false, desigur, căci partidul trebuia să raporteze eradicarea analfabetismului, ieșirea de sub întunericul burghez-moșieresc, emanciparea națiunii sub înțeleptele orientări ale secretarului general. Eu însumi, bibliotecar la Hidrocentrala Porțile de Fier, eram sfătuit de președintele sindicatului să sporesc numărul cititorilor, indiferent de metoda folosită, căci îmi va fi acoperit întotdeauna spatele. Tot acolo, pe șantier, se desfășura „Luna cărții la sate”, dar și-n orașele din jur, căci noțiunile erau confundate cu nonșalanțe. Dacă nu cumva unora le plăcea să se amuze.

Cu toate pariurile și promisiunile, crede cineva că pe atunci erau mai mulți cititori decât acum? Poate, dar nu cantitatea lecturii contează, ci calitatea ei. Or, în acest demers, e clar că avantajul trece de partea perioadei democratice. Există un instinct al valorii, chiar dacă unii indivizi nu au pregătirea necesară pentru a o recunoaște, dar și destule deveri, alimentate de pornografie, cum se constată azi, care au durabilitatea pojarului și repun persoanele în postura vertitabilului intelectual de consum. Cineva constata că realii cititori sunt acum, când există atâtea tentații și, din această cauză, nu trebuie să ne mai lamentăm. Astfel de situații sunt și la case mai mari, în Occident, spre exemplu, unde crizele se succed cu aceeași repeziune ca și la noi. Interes major e pentru diminuarea amplexului și longevității lor. Se mai pune o întrebare legitimă. Unde-s bibliotecile de altădată? În multe din ele s-au amenajat baruri, jocuri mecanice, popicării și biliarde. Cu toate realitățile oferite de aceste momente, nu pot ajunge nostalgic și nici disperat că multe activități intelectuale au luat o turnură neașteptată. O societate civilizată, cu conducători responsabili, se reglează din mers, în timp, aruncând peste bord tot ceea ce-i prisoșeste. Prefer cititori mai puțini, fără servituțiile de altădată, apărători ai stabilității și emancipării limbii române, decât puzderii de lectori, necesari statisticilor, nu și ebulțiilor intelectuale.

Monica Lovinescu - Jurnal

adrian g. romila

Avorbii despre tine și despre alții în însemnările personale, cu obsesia că ceea ce faci, consistent și lăudabil, în ciuda feluritelor piedici și în pur stil kantian, e doar de datoria ta - iată unul din aspectele diaristicii cu care Monica Lovinescu ne-a obișnuit, în ultimii ani. Jurnalele sale dau măsura cea mai înaltă a unei morale autentice, adică severe cu sine, în primul rând. Prima pagină dintr-un volum al său de eseuri, publicat cu ceva timp în urmă (*La apa Vavilonului*, Humanitas, 2001) se deschidea cu un crez pe care autoarea l-a respectat neștirbit în tot ce-a făcut și a spus în mod public: „Refuz cu îndărătnicie orice narcisism, inclusiv cel al jelaniei. Mă întorc spre semenii și mi-i fixează drept unic orizont, nu din cine știe ce creștinească vocație, ci pentru a scăpa de mine. Mama s-a lăsat ucisă ca eu să fiu liberă, îi datorez această solidaritate cu victimele. (...) Fuga de propria mea imagine mai are o motivație: după ceea ce s-a săvârșit, cum să mă bucur în nesaț de muzică, literatură, artă? Dar

cronica literară

cum să renunț la ele? Un singur mijloc: să le împărtășesc. La fericirea ce urcă în mine dinaintea unui tablou, la citirea unei fraze, auzind sunete împletite cu o abia ghicită tăcere, nu mai am dreptul decât dacă o răspândesc, o transmit. E singurul meu mod de a fi egoistă: să intru în rolul de intermediar“. Exilul, alături de Virgil Ierunca (cu care pare a fi format o singură ființă încă de la început), s-a transformat într-o lucidă stare de „șăzut și plâns“, pentru că Monica Lovinescu și-a dedicat viața dezvrăjirii culturii din care a fost nevoită să plece, acoperită, și înainte, și după '89, de măștile ideologiei totalitare și de reziduurile lichelismului de toate felurile.

Jurnalul publicat recent (Humanitas, 2005) nu face rabat de la atitudinile intransigente ale autoarei. La unele din ele vreau să mă refer, chiar dacă volumul dezvăluie și alte evenimente, demne de aceeași atenție pentru cei interesați de scrisul ei, de mișcările de pe scena culturală a exilului românesc sau de pe cea cultural-politică din țară. Ca și în celelalte patru volume anterioare ale *Jurnalului*, M. Lovinescu pendulează mereu între Parisul „depărtării“ și Ithaca natală, notându-și concis la intervale aproape regulate (două-trei zile) tot ceea ce alcătuiește cotidianitatea esențială a existenței sale: întâlnirile cu prietenii dragi (G. Liiceanu, H.-R. Patapievic, V. Zografi, N. Manolescu, Al. Paleologu, Rodica și M.F. Ionescu), intervențiile din presă pe varii teme (inclusiv despre cărțile proprii, lansate și comentate în țară), emisiunile la care participă sau e invitată

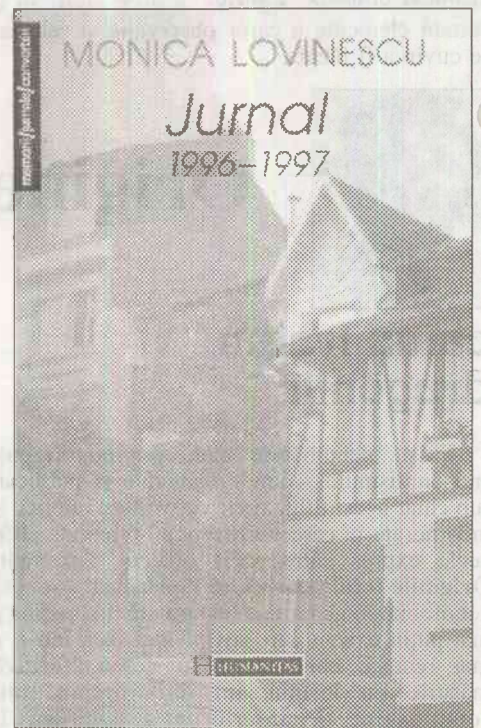
(vestită e *Serata* lui Iosif Sava, admonestată în repetate rânduri în *Jurnal* pentru ambiguitatea opiniilor sale), dezamăgirile și bucuriile produse de oameni (Goma - marea și constanta dezamăgire), avatarurile crizelor de sănătate și ale celor declanșate de stările fizice ale apropiaților (Christinel Eliade, Simone Boué), reflecții pe marginea cărților sau filmelor „gustate“, telefoanele, cadourile și urările primite, scurte portrete și peisaje ș.a.

Din toate, aș vrea să remarc opinia ei generală în domeniul receptării artei, neapărat pentru că ar interesa într-o eventuală perspectivă generală a scrisului autoarei, ci pentru că ea se leagă strâns de felul în care abordează relațiile interumane. E vorba de opțiunea Monicăi Lovinescu pentru un estetic călăuzit de etic, împotriva întoarcerii la detașarea schopenhaueriană, promovată chiar de tatăl ei în anii de dinainte de Război, ori chiar împotriva anistorismului culturii, promovat de Noica în plin comunism. Nu numai supraviețuirea prin esteticul pur e suficientă într-un sistem totalitar (s-a oprit de multe ori ideea rezistenței prin cultură în cazul totalitarismului românesc, idee susținută, între mulți alții, și de un N. Manolescu), ci și aceea printr-o etică a rezistenței cu orice preț. Soluția ei seamănă cu soluția Churchill-Bukovski, amintită de N. Steinhardt: în prezența primejdiilor, în ciuda interdicțiilor, amenințărilor și bățăilor, să găsești o poftă nebună de a trăi; să nu dormi „nu de teamă, de îngrijorare, de emoție, ci de nerăbdarea de a le striga adevărul de la obraz și de a intra în ei ca un tanc“ (*Jurnalul fericirii*). În acest caz, scrisul nu poate evita justificarea pro sau contra, nu poate fi neutru, nu poate fi a-moral, când ceilalți care-l practică au de suferit sau, dimpotrivă, de câștigat de pe urma lui. Comentariile Monicăi Lovinescu asupra cărților sau filmelor se răsfrâng și asupra creatorilor lor; opera e, alături de omul care a scris-o, parte a istoriei, care niciodată nu e obiectivă. Așa se explică câteva din severele ei judecăți diaristice. Nu poate privi, de pildă, cu detașare excelentul film al lui Pintilie (*O vară de neuitat*), pentru că pornește de la nuvela *Salata* a lui Petru Dumitriu, autor atât de compromis prin romanul proslăvind munca la canal. La fel, critică ambiguitatea morală în relație cu puterea a unor scriitori ca M. Sorescu ori a unor critici ca L. Ulici sau ca Ș. Cioculescu.

O „explicație“ teoretică mai detaliată apare în *Jurnal* atunci când comentează negativ sărbătorirea de către *România literară* a centenarului T. Vianu: „Cum să mai convingi pe viitor pe vreun scriitor că demnitatea dusă până la sacrificiu îi va fi răsplătită cel puțin de posteritate, când compromisurile - majore - ale lui Vianu n-au atârnat greu în talerul judecății, n-au atârnat deloc, nempiedicându-i glorificarea postumă?“. Comparând oameni ca Vianu cu un martir ca V. Voiculescu, autoarea e gata să ia o hotărâre supremă:

să nu mai colaboreze vreodată cu prestigiosul săptămânal manolescian.

Exemplele pot continua. Ele nu conturează o proastă subiectivitate estetică, un amestec omogen între morală și artă, ci doar subliniază că problema valorii estetice și a celei etice trebuie mereu asociate și disociate în funcție de contextul istoric, fără a le absolutiza, mai ales când avem de-a face cu un sistem în care libertățile de exprimare sunt suprimate, împărțindu-i pe indivizi în cei care tac, cei care laudă deșănțat și cei care iau atitudine, periclitându-și viața. Departe de a se fi clarificat, relația etic-estetică în literatura română sub comunism generează încă opinii flagrant false și nedrepte. Împotriva lui Cioran sau Eliade s-au ridicat acuzații pentru simpatiile lor extremiste din tinerețe (și în campanii de presă autohtone, dar și în mediile străine, prin tezele devenite cărți ale unor Daniel Dubuisson ori Sandrine Laignel-Lavastine,

pe care M. Lovinescu le comentează în mai multe rânduri în *Jurnal*), fără a se vedea că opera lor majoră nu a suferit din această pricină. Însă un E. Barbu, A. Păunescu, C.V. Tudor sau P. Dumitriu n-au fost nicicând certați cu adevărat pentru cărți viciate de atitudini constant atașate de regimul totalitar. Pentru a face dreptate cât de cât, ar fi nevoie de o memorie bivalentă. Același autor poate avea și o adevărată literatură, necontaminată ideologic și în ciuda profilului moral al persoanei; una nu trebuie judecată prin cealaltă (exemplul pe care-l dă autoarea e M. Sadoveanu), dar ambele trebuie reținute de posteritate. Ceea ce trebuie, însă, evitat cu orice preț este idolatria gratuită și formarea unei obsesii a esteticului pur ca formă de rezistență politică. Îndeosebi când „rezistența“ e atribuită exact cui n-o merită. Dar pentru a vedea clar toate acestea, e nevoie de intransigența morală, chiar când ea pare, la o primă vedere, inflexibilă.

E și motivul pentru care va trebui să urmărim cu interes, mult timp de-acum încolo, diaristica celei mai strălucite reprezentante a exilului românesc.

Portret al artistului la tinerețe

paul aretzu

Alături de neobositele sale preocupări privind publicarea ediției definitive a operelor poetice, Gheorghe Izbănescu recuperează o bună parte din ineditelile din tinerețe, scoțând volumul sugestiv numit **O călărire în zori** (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2005). Putem spune că se recunosc aici mărcile stilistice și tematice ale scrierilor viitoare.

De la început, dintr-o notă și din motto-ul ales, se deduce clar opțiunea poetului pentru reflectarea biograficului. Cartea însăși, prin impresia dublă pe care o lasă, de spontaneitate și de text programat, este de tip auro-ral, anunțând călătoria inițiatică a destinului. Cu bună credință, autorul își arogă o misiune profetică/poetică pe care se teme să nu o rateze: „Deși mama știe mai bine decât mine/ tot ce mi se-ntâmplă,/ că ei i s-a arătat zeul în ceasul Bunevestiri,/ eu îmi bat înverșunat trupul cu un snop de urzici/ până ce va răsări din el ceea ce trebuie.// Numai că

limba din gură mi se umflă/ tot mai mult/ și mi-e teamă că în curând nu voi mai putea vorbi./ Mi-e temă că limba va ajunge o șină de carne/ îngropată de vie într-o nevrednică vizuină.“ (*Mărturie între pereții de arini*).

Meditațiile metapoetice, provocate mai ales de revelația propriei predestinări, se înscriu într-un context filosofico-liric mai amplu cuprinzând nostalgia maternității, spiritualitatea confrerii poetice, corelația magică dintre lumi, fantasmelor anamnezelor: „Dar sângele murmură pe lucioasele trepte:/ «Exersează-te, exersează-te în negarea realului/ care nu-i decât o mincinoasă cortină/ pentru muncile vii ale spiritului./ Marile rezerve de adevăr aici se ascund.»“ (*Pregătind înaltele muzici*). Poetul caută, dincolo de real, limbajul autentic, congruent laptelui matern („alcoolul acela alb“) care își pune amprenta pe întreaga existență sau dorește să se retragă în semnificat, în spiritual.

Există în această poezie, definită ca o confesiune a daimonului, o multitudine de întrebări, de plămădeli de viziuni, de neînțelegeri și de uimiri, iar, peste toate, aspirația spre puritate. Fără îndoială, se configurează un parcurs de inițiere, de transfigurare a ființei, poetul tânăr încercând să se sustragă efectelor timpului: „N-am voie să greșesc în

această/ expediție fiziologică/ atât timp cât dangătele de clopote/ dau buzna în ceasornice și lumânări.“ (*Camera între-bărilor într-o noapte de iarnă*). El se găsește mereu la o răspântie de planuri, într-o poziție liminală, oscilând între mit și realitate, între simbolic și prozaic, între înțelepția moștenirii și aventura începutului. În el răzbat ecouri ale unei inefabilități mistice: „Pentru că vii tu, posesivă, viață de dincolo/ și te rătăcești în cămașa mea cadrilată de molton“ (*Viața de dincolo*). Tânărul ia în posesie, cu mirare, cu neștiință, miracolul propriei existențe, se lasă ademenit de reverii sau plonjează în voluptățile eposului, proiectându-și arhivele din copilărie: „Ca să-mi potrivesc fapta după cuvânt/ luam din cocină pielea unui anume grăsun/ când mă duceam la culcare./ Dar n-o puneam pe jar ci-mi înfășuram cu ea/ imaginația pe porțiunea întunecată a minții.“ (*Cum să-mi potrivesc fapta după cuvânt*). În afara de baia de ficțiune, este interesantă funcția creaționistă, poietică, atribuită cuvintelor, care ține nu de o convingere estetică-religioasă, ci de o mitică juvenilă. Poetul este fascinat de disponibilitățile incu-puizabile ale artei scrisului. El recurge la un mod de gândire original, la incursiuni vizionare declanșate în locuri ale ezoterismului domestic, *podul casei* sau *magazia părăsită*. Nu sunt însă emise imagini convenționale, previzibile, ci reprezentări insolite ale unui copil reflexiv, introvertit, „Convins că doar viața ce singur ți-o inventezi/ merită s-o trăiești.“ (*Cum plătește realitatea bir, mitului*). Lipsesc din această poezie, atunci când autorul are o percepție retrospectivă, atitudinea nostalgică, sentimentală, copilăria apărând într-o dimensiune empirică, vie, ori ca exercițiu subiectiv de memorie, ca întoarcere senzorială, ca recuperare a *expedițiilor fiziologice*, resuscitând ardent cadavrele timpului și locului. În acest sens, a unui mic proustianism rural, poezia receptează diverse pulsii juvenile și reflexele persistente ale acestora în imaginație: „Că blonda făptură mă ademenea dezvelindu-și/ nufărul cald dintre pulpe,/ trupul meu crud țipând prima oară în râsul ei/ verde și vesel ca cimbrisorul în negura verii topit.// O, nu spun un vis. Țevile mândre de lumânărică/ încă mai ard pe sub piele diminuându-și vânzarea,/ amintindu-și de băiețelul barbar ce-și îngropa/ poveștile în mușuroiul de roșcate furnici.“ (*Ecoul pașilor mei*).

Într-o anumită privință, poezia lasă impresia că urmează un itinerar biblic laicizat, cuprinzând evocarea satului natal, devoțiunea maternă, cunoașterea empirică, intuițiile metafizice, conștiința misiunii (poetice). Din când în când, autorul parodiază fin stilul emfatic al anticilor latini. De asemenea, încă de acum, se conturează modelul homeric, re-luat și perpetuat apoi în chip fatal. Poetul știe că este captivul unor arhetipuri, că, oricât ar încerca, nu poate ieși din *oglindea ereditară*, din imaginarul colectiv, „Când cenușa din basm presărată pe-un drum/ explodează/ la cel mai neînsemnat cutremur al amintirii“ (*Magistrații unor semne*).

Și totuși un histrionism secondează permanent această poezie pentru că autorul,

specialist în tot felul de inginerii poetice, joacă rolul seriozității sau lasă să se vadă acest lucru, având de la bun început un scenariu amplu gata făcut și doar mimând că îl scrie sub imperiul inspirației: „Dar azi, după atâția ani? Impulsivele insecte./ firele ăstea licanthropice de var./ încă-mi mai terorizează clipele de insomnie./ Și sângele, ticălo-sul, rânjește pe sub piele.// Uite, piciorușele lor demne devin pe coli/ rând pe rând puncte și virgule dubioase./ câteva fraze roșcate, câteva fraze galbene./ ferestre-ale istoriei ce-și destramă brusc viclenia.“ (*O aventură a ner-vilor*).

Marea călătorie, finalitatea pe care poetul o așteaptă, este pregătită ritualic, prin despărțirea de părinți, de copilărie, de locul natal, prin familiarizarea cu arheologia trecutului, prin inițierea limbii în aventura creației („Această șină de carne ce-n mers/ dezvoltă năluci să dea de gustul măreției“ - *Arcul de os*), prin aflarea *arcului de os al lui Ulise*, adică a dorinței de întoarcere. Desprinderea din universul inocențelor, al imaginilor

cronica literară

vârstei începuturilor reprezintă inițierea în moarte, în vorbirea limbii prin pierderea mu-teniei sacre, în poezie, în alegorie.

Sinapsele poetului sunt receptive la toate semnele realului, vădite sau ermetice. *Sora moartă*, evidentă inițiatore tanatică, îl face sensibil la dihotomia trup-minte. Cartea, unitară, creează, printr-o alchimie a stărilor, prin castitate și uimire gnoseologică, prin subminarea permanentă a realității, un portret al artistului la tinerețe: „Oricum, știind că o experiență precisă/ mereu din lăuntru ei se definește./ în ceasurile grele/ las inima în locul meu să vorbească.// Doar ea mi-a făcut din viață/ un urlet tânăr“ (*În anticameră*). Se remarcă nervozitatea ideilor, ingeniozitatea, spontaneitatea expresionistă.

Cavalcata matinală cu care se termină volumul încheie dramatic, ireversibil mitologia copilăriei scaldate în vise, în oglinzi și continuă traseul existențial, destinul vocației poetice, împărțit între genuinitate și insidiile căderii: „Oricum, acest galop e pe viață și pe moarte./ Mâna aurită a păcatului mă poate oricând pedepsi./ Iar dacă am să cad, nu voi mai rămâne/ decât un nume adunat pe-o carte.“ (*Galop pe viață și pe moarte*).

Deși strânge poeziile rămase în afara volumelor, un fel de *salon al refuzatelor*, se recunosc aici elemente definitorii ale liricii lui Gheorghe Izbănescu, semne ale proiectelor viitoare, alchimii de laborator, mărci. Ele nu sunt nicicum creații minore, superfluități, ci dovezi ale consistenței și maturității unei creații remarcabile încă de la primele ei date.

ana dobre

Arca lui Nae

O circulație defectuoasă a cărților face ca acest roman, *Alesul*, al lui I. Neșu, să ajungă la mine cu o întârziere de trei ani. Nu e, probabil, singura nedreptate pentru creator. Titlul pare, în acest context, o ironie amară - *Alesul*. Romanul s-a ales pe căi neștiute și întortocheate până a ajuns în mâinile mele ca cititor.

Îl cunosc pe I. Neșu din romanul anterior - *Natură moartă cu statuie* - ca pe un prozator de forță, cu propensiune către simbolic și parabolic. Experiența romanescă a sec. al XX-lea și-a pus amprenta asupra scrisului său. Ca prozator, I. Neșu este, deopotrivă, un *constructor*, preferând formele narative clasice, și un *imaginativ*, reunind în spațiul epicii sale dimensiuni ale realismului fantastic și magic.

Problema *alegerii* pune în discuție o obsesie a omenirii care a preocupat dintotdeauna - liberul arbitru. În mod paradoxal, ceea ce pare în ordine divină un har, poate fi, în ordine terestră, omenească, un blestem. Scriitorul își menține narațiunea la limita dintre grav și ironic, povestind pe mucle de cuțit istoria unui om obișnuit, un fel de Manole sui-generis, care, în urma unui vis premonitoriu, vrea să schimbe lumea, schimbându-se, pe parcurs, pe sine. Se crede Burebista și, pentru a semăna cu modelul său

galaxia cărților

ancestral, își lasă barbă și propovăduiește, ca pe o nouă religie, necesitatea stăpînirii tuturor viilor.

Istoria (mică) a unui individ banal, inițial fără conștiința spiritualității, se profilează pe fundalul marii istorii, o imagine în etape a istoriei românești în sec. al XX-lea, de la obsedantul deceniu până în contemporaneitate. Același obsedant deceniu care a adus în satul românesc schimbări pe care oamenii le-au respins inițial, așa cum îl resping pe noul Serafim-Burebista, dar pe care îl vor accepta în cele din urmă, reține narațiunea într-o împletire a realului cu un fabulos mitizant. Desființarea viilor, începută de Serafim după un vis premonitoriu, va fi acceptată, astfel, din cu totul alte scopuri, intrând și în politica agricolă a noii puteri. E un exemplu dintre multele în care planuri abia perceptibile fuzionează, focalizate într-o viziune epica unitară care le conferă o semnificație.

Relația dintre om și putere, dintre om și istorie e dublată de relația subiacentă și difuză dintre om și destin, dintre om și ordinea universală. Romanul dezvoltă o asemenea rețea semnificativă de simboluri prinse într-o pastă rea-

listă în tușe uneori dispartate, dar ferme. Tehnica instantaneelor, a flash-back-ului tinde să creeze imaginea vieții într-un sat românesc pe parcursul unei istorii convulsionate. Prezentul copleșit de istoria confuză a momentului comunică discret, dar sigur cu trecutul. În plan oniric, mari revelații dezvăluie continuitatea în spiritualitate prelungită în personalități și caractere. Descoperind că stau pe o veche așezare dacică, oamenii își descoperă rădăcinile și, descoperindu-și rădăcinile, se descoperă pe ei înșiși în ceea ce au etern, durabil și sacru. Ca-n structuralismul modern, totul e un sistem de sisteme, nimic nu se poate produce undeva fără a influența, într-un fel sau altul, în alt punct. Actele omului au o filosofie a lor, o motivație care în jocul dintre aparență și esență poate scăpa. Sensul există, însă și el se revelează în mici întâmplări, aparent nesemnificative.

Registrul narativ evidențiază epicul dublu, ceea ce conferă prozei veleități inițiatice. În planul realist, urmăm povestea, *istoria* unor oameni într-un anumit timp cu precizie determinări socio-politice; într-altul, fantezist-ironic, istoria este reinterpretată eliminând decalajele. Astfel, e posibil ca un copil cu talent liric să fie înșuși urmașul lui Ovidiu. E o poveste la limita imposibilului din punct de vedere logic, dar motivată din punct de vedere imaginativ.

Atmosfera romanului rămâne tot timpul nefirească, bizară: țărani cu un aer de intelectualitate rafinată, cunoscători ai unor mari taine ale istoriei, autori ai unor teorii foarte asemănătoare cu cele ale dacologiei recente, limbajul oarecum sofisticat, amestecarea timpurilor prin translația de la anii cincizeci către contemporaneitate. Între limbajul arheologului Ion Gherasim și cel al țaranilor nu este nici o diferență, în sensul că sătenii mănuiesc un limbaj nuanțat, neologic, intelectualizat. Acest fapt dă o impresie de inadecvare între atmosfera creată și registrul lingvistic, ca-n cazul limbajului excesiv neologic și filosofic folosit de poetul-copil Petrică Dinu Andreescu. Impresia de inadecvare este infirmată de modul în care stănenii receptează poezia, sensurile și semnificațiile revelându-se fără dificultate.

Modul în care vorbesc personajele e semnificativ pentru un anumit ezoterism. Aparent, personajele sunt niște țărani cu posibilități reduse, la nivel lingvistic, de a vehicula abstracțiunile. În esență, dată fiind complexitatea și, mai ales, capacitatea extraordinară de a trece dincolo de coaja cuvântului, acești țărani sunt niște inițiați a căror legătură cu pământul, cu trecutul, nu a încetat niciodată. De aceea, nu surprinde modul în care un țaran precum Serafim ajunge, miraculos, să mănuiască informații și abstracțiuni care-l duc dincolo de condiția lui aparentă de țaran la aceea de universitar de renume mondial invitat să țină conferințe în fața unor elite ale mapamondului. Nici ceilalți săteni nu sunt surprinși de performanțele

lui incredibile. Ei acceptă acest miracol, iar admirația lor echivalează cu acceptarea spiritualității. Regăsim aici ideea-credință a puterii cuvântului de a schimba nu numai oamenii, dar și lumea.

O anume mefiență persistă mereu. Personajele, mai ales Serafim, nu sunt suficient motivate epic. Evoluția spirituală a lui Serafim rămâne, totuși, neconvingătoare epic. Personajul nu evoluează, nici involuează. Rămâne, de la început la sfârșit, același. El e, așadar, un inițiat.

Amestecul bizar de real și fabulos, de science-fiction, are ca rezultat un aer de ironie bonomă, lejeră, dublată de un anumit halo ezoteric. Serafim, inițiatul, nu surprinde prin evoluția lui pe nimeni. Comunitatea e alcătuită din oameni capabili să perceapă sensurile *reale*, esențiale. Realitatea este un miracol continuu. Faptul că unii își fac o arcă - reluare *in realia* a unui mit creștin, are o rezonanță în *transcendentalia*. Această comunitate cu atâtea deschideri spre transcendent face eforturi să se acomodeze în real. Trecherile sunt atât de firești, încât sunt insesizabile. Limbajul pare, de aceea, același la toți, nu individual, ci uniformizat.

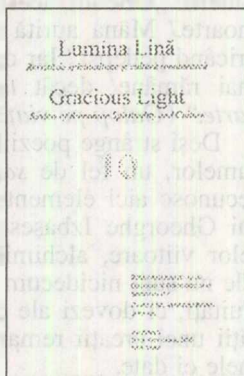
Viziunea este mitică. Satul Dropia este un *axis mundi*, concentrând în juru-i energiile universului. Miturile sunt tratate realist-ironic. Dropia este o Atlantida neobișnuită. Dar scufundarea ei nu-i surprinde pe oamenii care și-au făcut din timp arce. Mitul potopului nu are conotații tragice. Arca lui Noe devine acum Arca lui Nae.

În acest univers constituit din mici și semnificative flash-uri, când serios-meticuloase, când șugubăț-malițioase, se desprinde *aventura* ca evoluție picarescă a lui Serafim, *alesul*, erou care evoluează nu ca personajul romanelor spaniole într-un spațiu cu contururi reale, ci într-unul interior, spiritualizat, de la condiția de țaran la aceea de intelectual, apoi la aceea de iluminat și apoi de vizionar. Premisa se află în ideea că între țaran și filosof diferența e de nuanță, nu de profunzime. Aceasta poate să dispară prin exercițiul discursului intelectual, al plăcerii meditației.

În acest univers există toate personajele prototip specifice unei comunități arhaice: *poetul*, creatorul Petrică Dinu Andreescu, iluminatul, *alesul* Serafim (singurul care nu are decât prenume), *preotul*, *vizionarul*, arheologul Ion Gherasim, *femeia cu har* profesoara Ana Maria Pop, agricultorul, *om al pământului*, președintele care este și conducătorul pragmatic, Serafim fiind teoreticianul. La acestea s-ar adăuga mitul potopului, ca și mitul christic prin cântecul simbolic din final al cocoșilor. Numele personajelor cu sonorități ciudate ca-n proza lui Zaharia Stancu reține proza într-un spațiu *real* deschis experiențelor spirituale: Pavel Ciupitu, Bunica alde Coace Boabe, Ilie Cotobeș, Stancu Chivu, Ion Chima, Oane ale lui Târâș, Mistirica, Zina lui Mogoșilă etc.

Scriitorul creează o lume imaginară situată într-un topos imaginar, cu atributele aspațialității și atemporalității, în ciuda unor precizări geografice. E un spațiu în care trecherile dintr-un univers în altul se fac firești, ca într-un ritual care conferă caracter de mit prin repetabilitate unor situații existențiale prin care viața se poate valoriza.

1) **Lumină lină**
(Revistă de spiritualitate și cultură românească)

2) **Dresorii de umbre**
(Daniel Renon),
Editura Anamarol

3) **mamabena.com**
(Anamaria Beligan),
Editura
Curtea Veche

În timpul vacanței de vară pe care mi-o îngăduie anual revista „Luceafărul“, se trezește în mine, cum am mai spus, filologul ațipit și rezultatul este câte un articol de considerații de acest gen asupra unor cuvinte sau teme de oarecare importanță pe care le consider utile, chiar dacă nu vin de la un om de știință. (Am pus această deviere nu prea îndepărtată de literatură și pe seama căldurilor estivale, pe care le combat astfel, nu prin „vacanțe“ extrabucureștene, pe care nu mi le îngădui de mult. Anul acesta, ploile, de la furtunile clasice de Sfântul Ilie, la tornadele de tipul cel mai exotic și până la monotonia bacoviană a diluviilor mocănești, autunnale, m-au inspirat parcă mai vârtos.)

Având plăcerea rară de a-l întâlni estimp pe domnul C.D. Zeletin, savantul medic, poet și traducător, acesta mi-a oferit revelația unor vocabule ciudate pe care nu le cunoștea. Anume în zona sa natală într-un cătun izolat de lume, a auzit pe o bătrână numind copacul pe care-l avea în curte *fraxin*, așadar forma (arhaică) latinească dispărută din România, dar și din curenta vorbire românească. Poate tot acolo, un bătrân a spus despre sine că e anos, adică încărcat de ani (latinescul *annosus*), un termen ce există și în italienește (și informatorul meu binevoitor mi-a citat un vers din Giordano Bruno tradus de domnia-sa: *quercia annosa* - stejar bătrân). O variantă există și în spaniolă, probabil și în alte zone ale latinității actuale întinsă până în Țara de Foc.

Cuvintele acestea dispărute sau de rară circulație fac deliciul filologilor, mai ales al celor amatori, pentru că sunt mult semnifi-

opinii

cative; se întâmplă uneori să dai norocos peste ele și desigur că se cuvine să le notezi, mai ales când te duc cu două milenii în urmă, dacă nu și mai departe.

Mie mi-a fost dat să aud ceva interesant la singura ceremonie cu paparude la care am asistat foarte de aproape, demult. În 1944, pe când depășisem 14 ani și mă aflam la Florești - Ilfov, în timpul bombardamentelor aeriene din acea vară, am ajuns să văd o astfel de trupă (?) care s-a oprit chiar în fața casei gazdei mele. Am văzut exact ce mai știam: fetele, vreo trei sau patru, topăiau în ritmul unui tam-tam complet goale, dar cu capetele încununate cu salcie care le înconjură șoldurile și gleznele, lăsând să se vadă trupul aflat la vârsta de 10-11 ani, în nici un caz în situația de a-și fi pierdut virginitatea.

Or, apelul știut de mine „Paparudă, vino de ne udă!“ l-am auzit atunci clar: „Babă rudă (sau Babă Rudă) vino de ne udă!“ Ce putea fi? m-am întrebat despre această ciudățenie pe care n-am mai întâlnit-o semnalată pe undeva? Specialiștii dau origini bulgărești sau sud-danubiene cuvântului *Paparudă*, cu o arie însă mult mai mare. Dar babă rudă, ce poate însemna *rudă*, în afară de ceea ce știm cu toții că înseamnă? Mai desemnează și un par mai lung de lemn care se adaugă oiștei la o căruță, când la aceasta se înhamă doar un cal în loc de doi. E și un nume propriu? În ce limbă?

Aceiași specialiști au stabilit că respectivele ceremonii au o dublă deviație: sunt un apel făcut la echinoxul de primăvară pentru un an ploios și o ceremonie itinerantă (precum plugușorul) produsă când e nevoie în caz de secetă, fapt frecvent în Câmpia Dunării.

Avantajul de a fi anos

alexandru george

Dar scena văzută de mine a avut o oarecare urmare interesantă: gazda mea, o femeie foarte „pozitivă“, s-a dus la puțul de la gardul propriei gospodării, a umplut o găleată cu apă și a vărsat-o plină de veselie peste micile dântuitoare. Numai că o vecină care a văzut scena a muștrat-o cu vorbele:

- Ce râzi, fă, Tinco! Parcă n-ai avea și tu fete de măritat!

Sensul de ceremonie puțin grotescă, dar foarte clară a fertilității se lămurește fără comentarii...

Numai că de dincolo de acel gard mi-a parvenit și o altă informație tot cam atunci. În timpul bombardamentelor și în timpul nopților, care-i înspăimântau în mod deosebit pe localnici (foarte mirați că noi, orașenii, nici nu ne sculam din somn), soțul mai vârstnic al vecinei noastre ieșea în curte și privea îngrijorat în direcția Bucureștilor, unde se afla fiul său la o unitate de motomecanizate. Vedeă și auzea exploziile urmate de incendii, dăra trasoarelor pe cer, câte un avion prăbușit. Și exclama:

- Ce e pe București!... Ce lume pe București!

Exclamația din urmă mi se părea ciudată, de neînțeles și am comentat-o și acasă, revenit în Capitală, după 23 august. Dar acuma am ajuns să o înțeleg. *Lumea* aceluia bătrân vine de la *lumen*-ul latin și înseamnă *lumină*; omul; așadar, se exprima corect, printr-un arhaism, mult mai rar decât derivația *lumen-lume*.

... Dar nu chiar foarte rar: într-unele variante ale *Mioriței* l-am întâlnit atunci când e caracterizat acel „ciobănel, tinerel, tras ca prin inel“. În variante „arhaice“ se spune „ca o lume de inel“, ceea ce a devenit inteligibil pentru unii colportori și a dus la absurditatea „ca o lume și un inel“, când la origine e vorba de „strălucitor ca un inel“, rima bogată ajutând transmisiunea.

De aceea, eu sunt foarte sceptic cu privire la revelația pe această cale a unor formule perpetuate în timp: deformările și stălcirile au ajuns să ducă la tot ce vrei, din moment ce misteriosul și mult dezbătutul „Leru-ler-leroi“ etc., derivă după interpretarea cea mai plauzibilă (a lui Al. Rosetti) de la Aleluia!

Repetarea mai ales în cor, printr-un cântec, papagalicește ajunge să dea cele mai nostime rezultate. Filosoful Ioan D. Gherea povestește că în copilărie cânta și el ca toți școlarii *Imnul regal* (al lui V. Alecsandri) și trecea ușor peste finalul de neînțeles: *Susține coata mână coroana română!*

Nu-și bătea capul să afle ce era cea mână coată care susține o coroană; abia târziu și-a dat seama că e vorba de alteceva: *Susține, cu a ta mână, coroana română!*

Tot astfel, T. Arghezi s-a amuzat constatând că micul său fiu se închina așa: „În unele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Ducamin!“ Eu, până la o anumită vârstă, auzeam la diversele pomeniri de rude decedate: „Sfeșnica pomenire“ și nu mi se părea absurd, deoarece nu mă gândeam la asta.

O prietenă, fiică de preot, îmi povestea că tatăl ei, schimbând parohia în mediu rural, a constatat că noii săi enoriași repetă în cor cuvintele din *Crez* în loc de „și iarăși vă sa vină cu...“ - „și iarna va sa vină...“. Și nu voiau în rușta capului să renunțe la ceea ce deprinseseră de atâția ani.

- Bine, părinte, replicau ei, dar Mântuitorul nu s-a născut iarna!

Multe asemenea deformări ajung să pară ciudățenii care intrigă pe drept cuvânt pe specialiști, dar mai ales alimentează fantezia multor amatori, aceștia găsind un sprijin pentru tot soiul de elucubrații. (Nu ajunsese cineva să pretindă că Lerui-ler vine de la Leroi și este strigătul cavalerilor cruciați debarcați în Palestina, iar altul că formula aceasta te duce la împăratul roman Aurelian, așa de important pentru istoria străromânilor?)

Transmisiunile inconștiente, pe cale pur repetitivă, nu-ți pot aduce revelații, ci doar îți oferă afara unele informații istorice, care urmează a fi verificate prin metode științifice. (Desigur, faptul că rușii sau nemții au luat de la Cezar (Caesar) titlatura monarhului lor suprem (tar, kaiser) înseamnă ceva, dar nu că aceste popoare sunt urmașele Romei și că ar avea și conștiința acestui fapt.)

Inteligența copiilor e mai ales repetitivă, nu în același grad analitică, nici dubitativă. Eu nu mă rușinez că la o vârstă foarte fragedă spuneam cum auzisem „Melc, melc codobelc, scoate coarne boierești“, abia mai târziu descoperind formula logică: „Melc, melc, codoberc, scoate coarne bourești“, admisă acum. O fi și cea corectă. Deformările erau uneori sesizabile chiar și de mine.

... Dar cântam, precum ceilalți colegi ai mei, cântecele învățate papagalicește: „Noi suntem legionarii biruințelor de mâine!“ care, datorită nepotrivirii numărului de silabe cu melodia, devenea în gura noastră: „Noi suntem len-gi-o-narii biruințelor de mâine!“ În sfârșit, după numai câteva luni, aceiași, revoltați împotriva lui Antonescu pe care-l acuzau că e omul Francmasoneriei, au umplut tot cartierul meu cu strigătul amenințător: „Jos francmansonii!“

Nu mult mai târziu, comuniștii, ridicând și ei glasul și stigmatizându-și toți adversarii cu numele infamant de „fasciști“, i-au readus în actualitate și pe cei ce fuseseră lichidați de Antonescu, în versiunea populară *lenjionari*, blestemându-i cam cu aceleași cuvinte.

În sfârșit, pentru a încheia povestea cu ceva mai aproape de zilele noastre, care nu au mai apucat mâna coată, și poate nici sfeșnica pomenire, să povestesc o întâmplare trăită de regretata Mariana Marin, în anii când devenise instructoare (sau ceva asemănător) la o grădiniță de copii. Distinsa poetă și-a găsit micii discipoli cântând și ei, cum se cuvenea, imnul național de actualitate: „trei culori cunosc pe nume!“ Numai că asta devenise în gura lor: „Trei cocoși cunosc pe lume!“

- Nu cocoși, măi copii! clama exasperată educatoarea, văzând că aceștia o țin înainte numai cum știau ei. Dar, degeaba...

Până la urmă, i-a silit să repete versiunea corectă, izbutind învățarea ei... Și, ca probă, în aceeași zi, i-a pus pe copii la sfârșitul programului să o rostească din nou, pentru deplina verificare. Aceștia au intonat foarte convinși:

- Trei culori cocoși pe lume!...

La rădăcinile ploii

M-ai văzut și mă cerți
cum cerți păsările cu zborul
heruvimii cu mulțimea de aripi
în care se rătăcesc
chiar și puternicii zilei
nimic bun în afară
de a trăi nu-mi reușește
și tu știi și mă ierți
cum ierți ierburile
pentru veșnica înverzire
peste morminte
și șarpele verii
înghițind globul pe care scrii...

Stele în plină zi

El este încă aici
la masa mea
în patul meu
în pereți, în oglinzi
în nopțile scurte, fierbinți
el este încă fluturele de aur
în plămânul meu de rubin
eu sunt încă în ochiul lui închis
lacrima care nu s-a prelins
el este încă în păsările
prăbușite pe trepte
în plantele îngălbenind brusc
în vuietul
urcând spre zăbrele
câtă eternitate rămâne
în urma celui abia plecat...

Pe malul ecoului

Nimic nu-l cheamă
nimic nu-l oprește
el e aproapele și departele fără vină
vine și pleacă
sânge de stea
pe gura cuvântului fără țintă
din tihna tăcerilor
dar al darurilor
ca primele ore ale morții
iubind până la destrămare
orb, palid uneori se oprește
pe malul lacului unde îngeri gălăgioși
răstoarnă barca lui Caron...

Cealaltă vreme

Încep cuvântul
pe care-l termină vântul
viața pleacă
luând cu ea pasta zâmbetului
ce mânjește chipul
viața pleacă
luând cu ea înspăimântarea morții
neînvățată încă să zboare
spre cerul sticlos
arunc piatra cuvântului...

Tu

Îmi aduci marea la picioare
și muntele în palmă

victoria milesco

faci să se-arpindă-n ceruri
steaua cea oarbă
călăuzind depărtarea
îmi dai tot deși nimic nu îți cer
îmi dai tot și nimic nu îmi ceri
uneori vântul ia chipul tău
lovind de pereți ferestrele nopții.

Apa fântânilor goale

Spuneți-mi, stele
sub ce acoperiș doarme iubitul meu
spuneți-mi, ape
cine îl învelește
spuneți-mi, flori
cine-i adună sângele în zori
căci într-o zi n-am să mai fiu
nici eu să-l caut
și nici voi
ce nu-mi răspundeți sau nu
mai știți nimic din ce-ați menit.

Paznicul cu ochii închiși

Am evadat
cu câteva clipe
înainte de moarte
descumpănind-o
nemaiajungând
la ospățul fericiților.

Țimpul nu se mai satură de noi

Poate că dormi
când stelele lucrează la destinul
micilor vietăți
zbătându-se în plasele invizibile
înghițite încet
pe cer, monștrii se împerechează
zac în ploaie numărând stropii
toropiți de izbândă și durere
timpul întârzie
pe urmele veșniciei
o, câte nu mi-a promis veșnicia!

Disprețul sau doar condescendența celor mai vârstnici față de tineri are un ce vulgar, precum o ostentație grosolană a puterii suficient de lașă pentru a se năpusti acolo unde crede că are drumul deschis.

Domnul Eugen Simion, care mă acuză aberant că aș vrea să-l demolez, să-i dau afară din literatură pe Arghezi, Sadoveanu, G. Călinescu, Preda ș.a., nu șovăie a mă numi, tocmai domnia-sa, „un clasic al calomniei“. Măgulitor. Probabil că, modest de astă dată, academicianul se consideră doar un novice al practicii în cauză.

„Barney, terrierul scoțian al președintelui George Bush, este eroul principal într-un film de Crăciun difuzat pe site-ul oficial al Casei Albe. Președintele George Bush, prima doamnă Laura Bush, noul secretar al Justiției, Alberto Gonzales, și strategul politic al Casei Albe, Karl Rove, sunt actori-oaspeți găzduiți de acest film considerat amuzant de unii sau consternant de alții. Filmul intitulat **Unde este doamna Beazley în Casa Albă** relatează peregrinările cățelușului negru devenit celebru în urma unei reclame la whisky. Încă de la primele imagini, poate fi vizionat președintele american, așezat pe podea în Biroul Oval, dându-i o lecție patrupezelui: «Știu că vrei să fii membru al cabinetului meu», spune președintele. El îi încredințează cățelului o misiune importantă: să fie cuminte și să o

memorii

întâmpine bine pe cățelușa Beazley. Comic a fost considerat însă și Karl Rove, care, cuprins de furie, smulge din bradul de Crăciun globulețele albastre, culoarea Partidului Democrat și le înlocuiește cu decorații roșii, culoarea Partidului Republican“ („Adevărul“, 2004).

Niciodată nu e prea târziu să curmi un lucru rău. Totdeauna e prea târziu să începi un lucru rău.

Coerența și disciplina depind de măcar un dram de impersonalizare.

„Dacă e să te îneci, atunci înecă-te în mare, dar nu într-o băltoacă murdară“ (proverb rusesc).

Speranța ce-și merită cu adevărat numele n-ar putea fi decât o speranță irealizabilă.

„Celebrul pisoar al lui Marcel Duchamp a fost desemnat de o comunitate de specialiști britanici drept «cea mai influentă operă de artă a secolului XX», în defavoarea unor opere de Picasso, Matisse, Warhol și Brâncuși. Potrivit rezultatelor unui sondaj publicat miercuri, pisoarul de porțelan alb, așezat invers și botezat **Fântână**, este emblematic pentru începuturile artei conceptuale și pentru tendința către minimalism. Artistul a prezentat pisoarul în 1917 la o galerie new-yorkeză. La vremea

Fișele unui memorialist

gheorghe grigurcu

respectivă, a fost deajuns ca Duchamp să afirme că aceasta este artă, pentru ca toată lumea să înceapă să-l considere astfel. «Acest rezultat care plasează pisoarul lui Duchamp în fața operelor lui Picasso și Matisse este, în mod evident, un șoc», a explicat expertul Simon Wilson. Alegerea reflectă însă natura dinamică a artei de astăzi și noțiunea potrivit căreia cel care primează este procesul care conduce la crearea opere; din punct de vedere formal opera de artă poate fi orice“ („Adevărul“, 2004).

„Se iartă totul celui ce nu-și iartă nimic“ (Confucius).

Magnifica împlinire a Neîmplinirii.

E oare moda o artă sau un meșteșug? Un elitism sau un consumism? Poate și una, și alta, depinde ce latură a sa o accedem. Îi avem pe Pierre Cardin, cu urechea ciulită spre cerințele pieții, și pe Yves Saint-Laurent care propune, el, pieții gustul și ingeniozitățile sale, tot așa cum în literatură și artă avem nume ce „vin în întâmpinarea publicului“ și altele care își permit a-l provoca prin manifestările neîngrădite ale personalității. Cum s-ar zice, partea consumului e lumea aceasta, iar partea originalității e lumea de apoi. Cu toate că-n realitate se produc interferențe și substituții...

„Datoria de-a fi nu trebuie să se încline în fața succeselor istorice“ (Nietzsche).

Fetișul postmodernismului. Postmodernismul cotate ca un criteriu de valoare în sine. Scriitori grăbiți să îmbrace uniformă, vai, atât de laxului, relativului, controversabilului (încă) postmodernism. Cărtărescu stabilește gramajul postmodernist al poezilor contemporani, cu subînțelesul că s-ar afla în chestiune o superioritate estetică. Însuși egolatrul, circumspectul Breban se arată surprinzător de mândru de inserția cu pricina: „Eu numai în **Bunavestire** am vreo 15 pagini (Cărtărescu a observat) de postmodernism“ („Viața Românească“, 2004).

„Devii răspunzător într-o eternitate pentru ceea ce ai îmblânzit“ (Saint-Exupéry).

Albert Thibaudet vorbește despre autori care se bucură de-o înaltă *situație*, dar de-o mediocră, dacă nu *cvasinulă prezentă*. Să fie cazul unui Nichita Stănescu sau, pe un palier valoric indiscutabil mai înalt, al unui Mihail Sadoveanu?

„A privi nu este o experiență neutră, ci un act de complicitate“ (Octavio Páz). Posibil, dar e cea mai inocentă complicitate cu puțință. Oglinda nu detestă și nu iubește, nu judecă și nu dă sentințe. Din fericire pentru ea!

Măreție și decadență pe arcul unui veac.

Pașoptiștii secolului al XIX-lea: Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Dimitrie Bolintineanu, Alecu Russo, Costache Negri... Pașoptiștii veacului al XX-lea: Eugen Frunză, Dan Deșliu, Maria Banuș, Veronica Porumbacu, Ion Vitner, Ov.S. Crohmălniceanu...

Există o „corectitudine“ seacă, meschină, care descurajează orice apropiere real prietenească, orice comunicare intimă cu persoanele ce-o arborează. O asemenea „corectitudine“, căreia aparent nu i-ai putea reproșa nimic, dar pe care o simți cum un fum insinuant și înecăcios, e poate aspectul cel mai trist al vieții noastre în comun.

Lubirea e dureroasă. Abia simpatia îi reduce intensitatea la un grad suportabil.

Niciodată un oportunist nu e... suficient de oportunist. Violența nu poate viza absolutul. Oricât de abil, oportunistul e ca o plapumă prea scurtă pe care, dacă o tragi într-o parte, te lasă descoperit în altă parte.

„Un bătrân în parc, jucând șah: «am avut toată viața noroc». «Păi, dacă ai avut atâta noroc, de ce stai cu amărății ca noi?» «Am avut noroc, dar dacă nu m-a învățat nimeni să-l recunosc... A trecut pe alături și s-a dus»“ (Tudor Octavian).

Ce e prea mult plictisește. Ce e prea puțin stimulează. N-am putea defini arta vieții ca un echilibru între cantități?

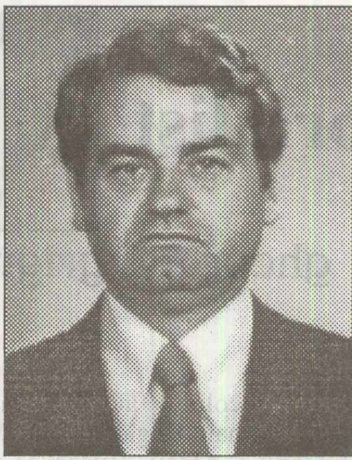
Arta lecturii se învață mereu ca oricare alta: „Oamenii de ispravă nu știu cât timp și câtă osteneală îți ia să înveți să citești. Eu am muncit pentru asta optzeci de ani și încă nu pot spune că am reușit“ (Goethe).

Orice compromis moral dă o impresie de prostire. Când e săvârșit de un om foarte dotat, se manifestă printr-o prostire eventual „subtilă“, pitorească, picantă, care poate da naștere la speculații, dar nu mai mult.

Fără un ingredient mizantropic, conceptul de prietenie ar fi fad. E un contract, spunea Montesquieu, „prin care ne asigurăm să facem mici servicii cuiva, pentru ca el să ne facă altele mai mari“. Uneori, pur și simplu să devină angajatul nostru presupus pe viață...

Bucuria nu consumă mai puțin din viața noastră decât suferința, însă e o pierdere la care consimțim.

Vanitatea unora e grosieră aidoma unei lăcomii stomacale.

corneliu barborică

In ianuarie cald. Gerul Bobotezii a venit pe la mijlocul lunii, pe stil vechi, după calendarul iulian. În februarie călduri de plus 20 de grade. Au înflorit cașii, cireșii, migdalii. În mărtișor îngheț. Pomii s-au scuturat de flori și fruct n-au mai legat. Din aprilie până în septembrie ploi multe și furtuni și inundații, pedepsă pentru păcate nefăptuite. Urmează brumărel și brumar și numai Dumnezeu știe ce ne mai așteaptă. An atipic, spun meteorologii.

Cineva mă bate pe umăr. Tresar. Nu întorc capul. Sunt prea convins că de

cerneală proaspătă

glume proaste se ține numai Iulius Cezar, locatar de la etajul șapte.

- Care an atipic? Care meteorologi?

- Meteorologii de la institutul de specialitate, domnule Iulius Cezar, îi răspund fără să mă întorc. Nu-mi plăcea deloc să-i văd fața lui scofălcită de bețivan înrăit.

- Se înșeală, vecine. Ani din ăștia atipici au fost cu duiumul în cursul istoriei și acum două mii cinci sute de ani și pe vremea lui Mircea cel Bătrân și pe vremea lui Ștefan.

- De unde știi dumneata cum a fost acum două mii cinci sute de ani?

- Știu cum a fost în vremuri chiar mitice.

- Zău!?

- Zău. Ai auzit că în vremuri imemorabile s-a produs un potop. După indicii aproximative, potopul ar fi avut loc chiar în zona Mării Negre. Dar de bătrânul Noe ai auzit?

- Am auzit ceva de Noel Bernard de la Europa Liberă.

- Nu-i vorba de el. E vorba de Noe care, atunci când potopul stătea să pustiască omenirea, s-a urcat pe o corabie cu cățel, cu purcel și cu cei trei copii ai săi și muierile lor. După retragerea apelor viața s-a regenerat, cățeii s-au înmulțit, la fel și porcii și oamenii. Noi suntem urmașii familiei bătrânului Noe. După trecerea potopului, coborând din navă, Domnul le-a poruncit să se înmulțească și să umple Pământul. S-ar putea spune că noi, cei de azi, suntem urmașii degenerați ai familiei

lui Noe. Dovada cea mai clară că suntem degenerați este că s-a umplut globul de nebuni. Nebunia o vezi peste tot, nu doar în clinicile psihiatrice. Explicația e simplă. Din trei frați și trei neveste, prin împreunări dintre copiii copiilor lor, dintre rude apropiate, dintre veri și verișoare nu puteau să se nască decât niște degenerați. Așa cum s-a întâmplat cu habsburgii, despre care îți voi vorbi mai târziu. Dacă n-ar fi fost așa, astăzi Pământul ar fi fost pustiu, iar noi n-am fi stat acum de vorbă.

Nu știu dacă e cazul să vă spun că ne vorbeam fără să ne privim în față. Eu parcă vorbeam peretelui alb din hol, el, cel puțin, se adresa spatelui unui om cu cămașa udă leorcă de transpirație, fiindcă fusesem nevoit să urc până la etajul cinci, pe scări, liftul fiind de săptămâni în revizie. În timp ce Iulius Cezar perora pe motivul biblic al potopului, o albină m-a atacat, am făcut o mișcare bruscă, m-am răsucit și dinaintea mea a răsărit ca din pământ Ghiță, bunul meu amic. Bineînțeles, numai el putea să-mi îndruga asemenea parascovenii. Cred că dacă l-aș fi întrebat dacă a fost martor la dezlănțuirea potopului biblic, mi-ar fi răspuns senin că da, că are o vârstă matusalemică și nu prin reîncarnări succesive a prins ziua de azi.

- Ghiță! am strigat eu fericit. De mai bine de o lună nu te-am mai văzut. Ai uitat de partidele noastre de table și scrabble? Ți-am dus dorul. Pe unde ai umblat?

- De atolul Mototoia ai auzit?

- N-am auzit, dar ce importanță are?

- Are, cum să n-aibă și încă una foarte mare. Ia ghicește.

- Ce să ghicesc?

- Importanța atolului Mototoia.

- Pentru mine n-are nici un fel de importanță.

- Are! zice el supărat, bătând din picior.

- Mai încet, Ghiță, că ne aud vecinii.

- Am locuit pe atolul Mototoia o viață.

- Nu ești întreg la minte. Acum o lună am jucat o partidă de table în parc.

- Repet: am trăit o viață pe atolul Mototoia.

- Bine, zic, privindu-l cu milă. Credeam că s-a scrântit de când i-a fugit nevasta, acum două săptămâni, cu unul mai tânăr cu douăzeci de ani decât ea. Și cam pe unde vine Mototoia asta?

- Pe lângă Madagascar.

- Hopa! Aici te-am prins. Atâta geografie mai știu și eu. În preajma Insulei Madagascar nu se află nici un atol.

- De unde știi tu?

- De la National Geographic.

- Află că se înșeală și ăia, ca și

meteorologii tăi.

- Nu se poate, este un adevăr dovedit științific.

- Ești un credul, un naiv care de când te știu te-ai încrezut în știință. Un ins lipsit de imaginație.

- Mă rog, conced eu, fiecare cu convingerile sale, trăim în libertate. Dar nu poți nega evidența.

- De pildă...?

- Că broasca țestoasă are o carapace osoasă.

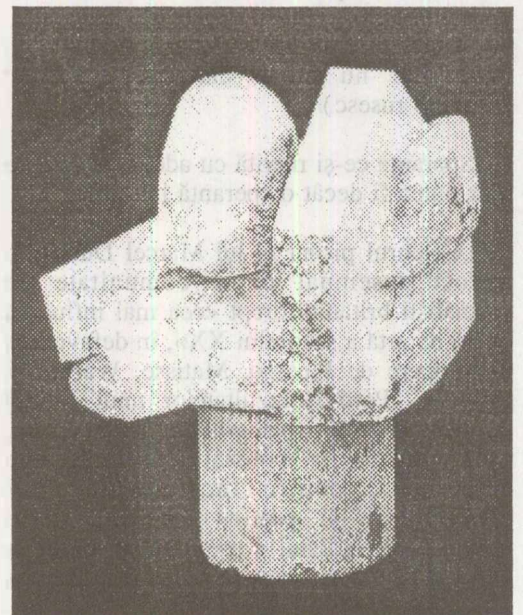
- Pe atolul Mototoia am văzut și broaște țestoase fără carapace. Aștept un exemplu mai convingător.

- Că pe Mototoia nu au guvern, nici parlament bicameral, nici președinte de republică, nici partide politice.

- Au de toate, doar într-o privință n-ai brodit-o. Nu au președinte, au însă un rege, Hans Werner de Styria, provenit dintr-un localnic însurat cu o fată dintr-o familie princiară din Austria de sud, înrudită cu neamul habsburgilor. Dealtfel Austria habsburgică, o considera, cum o consideră astăzi Austria republicană, un fel de colonie a sa. Mototoia e regat vechi de o mie de ani.

- Dacă au parlament și partide politice, bănuiesc că au și alegători.

- Nu există alegători băștinași. La urne sunt aduși contra cost locuitorii de prin insulele învecinate, cu ajutorul unor plute uriașe, un fel de turism electoral, cum se zice pe la noi, dar nimeni nu califică aceste transporturi drept ceva ilegal sau fraudă electorală. Dacă e furtună pe ocean și transportul alegătorilor devine imposibil, alegerile au loc în felul următor: șefii de partide urcă pe vârful unui munte, socotit

drept sfânt, și aruncă de acolo niște bolovani uriași, apoi o comisie electorală numără în câte bucăți s-au spart bolovanii fiecărui partid și câștigător e declarat acel partid al cărui bolovan se sparge în cele mai multe bucăți și bucățele.

- Nu mi-ai spus însă unde se află Mototoia. Cred că știi și nu vrei să-mi spui, de-aia mi-ai vorbit de Madagascar.

- Ai dreptate, știu, da' nu pot să-ți spun, nu că nu vreau, pur și simplu nu am voie.

- Cine nu-ți dă voie?

- Nici asta nu pot să-ți spun. E un mare secret. Dacă ți-aș spune, Pământul s-ar face mici fărâme și s-ar pulveriza în spațiul infinit al universului.

Ascultându-l, deveneam din ce în ce mai curios să aflui dacă într-adevăr s-a scrântit sau numai se preface să mă prostescă pe mine. Dacă era într-adevăr scrântea, mă simțeam obligat în calitate de prieten și coleg de serviciu să mă ocup de el. La nevoie să-l internez la o clinică de boli mintale.

- Și cine ți-a băgat în scăfârlie chestia asta?

- Care chestie?

- Nu face pe prostul cu mine. Chestia cu pulverizarea Pământului.

- Cine?

- Cine!?

- Hai, spune repede că mă grăbesc. M-a trimis nevasta să cumpăr morcovi și țărani pleacă din piață, dacă mă mai ții mult de vorbă.

- Cine alta decât scumpa mea soție.

- Ești neresios. Cum poți să spui așa ceva? Nevastă-ta a fugit cu unul mai tânăr, știe toată lumea.

- Nu mă refer la Mărioara, pe care am luat-o cu cununie în sectorul patru, ci la fecioara pe care am luat-o, tot cu cununie, pe atolul Mototoia. Am cu Sura Sura - că așa o cheamă - am trei feciori.

Atâta ar fi trebuit să-mi cam ajungă, dar nu mă lăsa inima să nu-l descos în continuare ca să nu-l socotesc scrântit pe degeaba.

- Nu mi-ai spus câți locuitori are Mototoia.

- Bipezi humanoizi doar unul, pe mine.

- Înțeleg că în rest sunt numai animale. Sau mă înșel?

- Populația băștinașă e alcătuită din maimuțe năsoase pe cale de a se transforma în ființe umne. O femelă de maimuță năsoasă a încercat să mă seducă și, de n-ar fi fost fecioara care a căzut din cer,

m-ar fi rupt masculii năsoși.

- Cum adică a căzut din cer?

- Așa cum mă vezi și cum te văd. Pe Mototoia se întâmplă tot felul de minuni. A fost parașutată de o navetă spațială de fabricație e'vețiană, a nimerit pe un nor alb, cu nuanțe de mov, ca un vâl străveziu din cea mai fină mătase chinezească. Nu avea nimic pe ea, era goală pușcă, așa un nud frumos n-am văzut nici în atelierul amicului meu pictorul, îl știi, nu? Așa, în toată goliciunea și splendoarea a coborât lin pe o pajiște din Mototoia, unde eu pășteam caprele regelui Hans de Styria, care nu suportă laptele de vacă.

- Deci din onorabil deputat cum erai aici, ai ajuns păstor de capre în Mototoia.

- Pardon! De capre regale! Dar ascultă mai departe. Îngerul parașutat de naveta spațială de producție daneză s-a îndrăgostit lulea de mine și eu la fel de ea. Dar știi cum e, astfel de amoruri stârnesc invidia. Prințul moștenitor, duce de Carinthia, a văzut-o într-un moment delicat, așa zice, adică în timp ce făceam dragoste goi pe iarba presărată cu căcăreze de capră. La vederea infanțelului, ne-am ridicat și am luat amândoi poziția de drepti, l-am salutat respectuos, pe mine nici nu m-a băgat în seamă, avea ochi doar pentru fecioara aceea parașutată, s-a învârtit în jurul ei, i-a văzut căcărezele de pe spinare și fese, dar, una peste alta, s-a declarat mulțumit. Drept urmare, a invitat-o la castelul lui de pe muntele Bumba Bumba. S-a dus, ce era să facă, nu poți refuza un viitor rege. Acolo s-a apucat să umble prin arhive...

- De ce? Ce i-a venit?

- Parcă n-ai știi cum sunt muierile. Din curiozitate, bre omule.

- Și ce rahat a aflat din arhive?

- Că toți regii și împărații din dinastia habsburgilor, ca și cei înrudiți cu ei, au fost bolnavi de sifilis sau au fost marcați genetic de faptul că se însurau cu rude apropiate, cu verișoare și veri primari, toți mureau nebuni. De-aia a refuzat să se culce cu el și s-a întors la mine. Din clipa aia s-a sfârșit traiul meu dulce pe atolul Mototoia. Infantele a început să mă persecute. Mai întâi mi-a lua demnitatea de păstor regal de capre regale, iar pe iubita mea Sura Sura a trimis-o în junglă să taie lemne. Pe urmă a asmuțit asupra mea triburile de maimuțe năsoase care nu mă lăsau nici să dorm, nici să mănânc. Atunci m-am hotărât să mă întorc în Europa, dar cum, nu știam.

- Cum ai ajuns acolo, pe aceeași cale puteai să te întorci.

- Drăcovenia era că nu mai știam cum am ajuns acolo. M-am dus după Sura Sura, să mă sfățuiesc cu ea. Am stabilit ca a doua zi după Paștele catolic să ne întâlnim pe plajă. Când a încercat să fugă din junglă, tăietorii de lemne - adică maimuțele năsoase - au înjunghiat-o, au săpat la repezeală un mormânt, dar, când s-o îngroape, ia-o de unde nu-i. Sura Sura se evaporase. Când se mirau ei mai tare cum de li s-a putut întâmpla una ca asta, aud un hohot de râs venit de undeva de sus, au ridicat capul și au văzut-o în vârful unui copac, stând pe o crenguță subțire ce se clătina gata oricând să se rupă. Măcar de s-

cerneală proaspătă

ar rupe, și-au zis. Ar cădea și precis și-ar frânge gâtul. Sura Sura și-a luat însă zborul ca o lebădă albă și a venit lângă mine pe plajă. M-a luat în brațe și într-o clipită am fost în Europa. Am aterizat pe o pășune de pe coama muntelui Zamora, printre turme de oi. În primul moment, ciobanii s-au speriat și au asmuțit câinii, dar câinii, în loc să se repeadă la noi, au început să schiaune ca niște cățeluși, să se târâie pe burtă și să se gudure. S-au minunat ciobanii și ne-au poftit la mămăligă cu brânză...

- Hoo, ajunge, visezi, Ghiță, și parcă nici acum nu te-ai trezit din vis.

- Visul umple golul din sufletele noastre, mi-a spus.

- Eu nu simt nici un gol în suflet.

- Înseamnă că ești nesimțitor.

M-a jignit profund și, fără să vreau, l-am îmbrâncit. S-a dus de-a dura pe scări. Am crezut că nu i s-a întâmplat nimic, dar, văzând că nu se mai ridică, m-am dus să văd ce e cu el. Avea capul spart, sângele îi curgea și pe gură și pe nas, nu mai respira. Era mort. Când mi-am dat seama, am urcat în fugă scările, m-am repezit în apartamentul meu, m-am trântit în pat și, ținându-mă cu mâinile de cap, repetam ca un automat: Am ucis visul! Am ucis visul! Am ucis visul!...

Asta am spus-o și anchetatorilor, și la proces. Ca ucigaș de vise am fost condamnat la pușcărie pe viață. Cu suspendare.

Premii la Bacău

Filiala scriitorilor din „Moldova de mijloc“ (Juriul: Al. Dobrescu, președinte; Constantin Th. Ciobanu, Gheorghe Drăgan, Petru Scutelnicu, Virgil Panait, membri) și-a desemnat „premiantii“ pentru producția de carte 2004:

1. Poezie: Calistrat Costin, **...Restu-i otravă!**, Editura Corgal Press, Bacău

Ion Tudor Iovian, **Baby-secol. Elogii, după victo-**

rie, la tobă, cinele și corn englez, Editura Casa Scriitorilor, Bacău.

2. Proză:

Ion Fercu, **Oaspetele**, Editura Cartea Românească, București

3. Publicistică:

Ion Panait, **Cu prietenie în umbra gândului**, Editura RAFET, Râmnicu-Sărat

4. Istorie literară:

Eugen Budău, **Bacăul Literar**, Editura Universitas XXI, Iași

5. Literatură pentru copii:

Vasile Iosif, **Neuitata copilărie**, Editura ACTIV, Bacău

gabriel rusu:

Grafii la minut

Crede că evoluția omului a divorțat de evoluția celorlalte organisme terestre chiar în momentul în care a început, în mod conștient și programatic, să se privească. Nu el pe altul, pentru a sesiza alteritatea, ci el pe sine, ca să își perceapă identitatea. Am văzut de curând ecranizarea americană a Solaris-ului, celebra imaginațiune aparținând polonezului universal Stanislaw Lem, și mi-au atras atenția spusele unui personaj: „Nu vrem alte lumi, vrem oglinzi”. Adică ne vrem pe noi înșine. Iată că la capătul oricărei conquiste, fie aceasta micro- sau macro-spațială, nu dorim atât să dobândim încă o bucată din universul fizic, cât să intrăm în posesia unei noi ipostaze a ființei umane. O nouă ipostază care, în egală măsură, ne completează și ne confirmă în ceea ce suntem, ca în urma trecerii cu bine a unei probe. Bănuiesc că fiecare călătorie a omului a fost și în fapt inițiativă, pentru că, de fapt, ea a devenit astfel după ce s-a lăsat memorată, trăită încă o dată prin povestire și re-memorată în postura de învățătură, pildă, mit. Este vorba despre esențializarea unei experiențe particulare și configurarea generalului, a emblemei. Forța motrice a acestui proces o constituie *oglundirea* în etape, fiecare etapă asigurând un plus de separare a nesemnificativului de semnificativ. Tragică fiind, fără îndoială, condiția umană este și narcisică (aceste două atitudini condiționându-se una pe alta!). Suntem marcați definitiv și definițiv de actul oglundirii, mediator al cunoașterii dintâi, astfel nefiind de mirare că toate cosmogoniile noastre justificative exhibă amprenta antropomorfă.

Specia ne este lacomă - printre altele, dar la loc de cinste și de propria ei imagine. Sastisită de reflectările în unda apei, în mentalul șlefuit în sticla specular fabricată, s-a hotărât să se oglindească și în cuvânt, în rostirea/scrierea lumii și, în ultimă și primă instanță, a sinelui. A apărut, deci, din noi/ printre noi/ pentru noi, scriitorul. Ființă damnată aflată sub semnul scindării, el este hăituit de datoria de a numi adevărul și, totodată, bântuit de sentimentul neputinței că îl poate doar aproxima. Ivit din necesitatea umană a oglundirii, el își asumă condiția dublului cu dezinvoltura lui Ianus Bifrons. Scrib și demiurg, cerșetor și prinț, burghez și nonconformist, encomiast și justițiar în raport cu stăpânii vremelnici, personaj al vieții trăite și autor al vieții povestite, scriitorul confundă voit textul și existența. Pentru că, în oglindă, originalul și copia sunt una.

Genial sau onest meșteșugar, scriitorul doar intermediază oglundirea, aidoma unui filtru de cristal prin care lumina își trece memoria. Cu insensibilă obiectivitate exhaustivă, lumina târâște după/în ea tot ceea ce a văzut. Cristalul, supus structural specificității și nu totalității, disecă lumina anarhică în șuvițe ordonatoare de înțelesuri, impunând în locul lui „a vedea” imperativul „a privi”. Prin scriitor, oglundirea își arogă statutul de mărturie. Deoarece depo-

ziția unui martor ignoră redarea întregului inform și se subordonează, relevând diverse amănunte, finalității unei demonstrații anume. Încetând să mai fie grefier, scriitorul accede la poziția de cronicar. Are acum puterea de a struni diluviul istoriilor și a impune numai cursul regularizat al istoriei. Ca orice putere (entitate feminină, în cele din urmă!) și aceasta corupe luciditatea și împinge orgoliul la dezmăț decizional. Scriitorul-cronicar trebuie să aleagă între a consemna întâmplări și consemna destine. Astfel, de sub mantaua sa ies deopotrivă *gazetarul și ficționarul*, doi gemeni de motivații opuse, dar, ca și cele două sexe, complementare. În placenta comună, ambii scriitori își antrenează harul de cronicar executând militărește *grafii la minut* într-un Cișmigiu cât lumea. După perioada de ucenicie, gazetarul rămâne vasal fidel al instanțelor, iar ficționarul trădează legământul de credință făcut în fața Senioriei Sale conjuncturalul și se apucă să construiască narațiuni, în cadrul cărora acesta își dobândește arbore genealogic, determinare causală și aureolă de soartă. Gazetarul este obsedat de accidental, pe când ficționarul caută cu obstinție, printre ipostazieri diverse, modelul funcțional al ordinii cosmice. Gazetarul fotografiază aleatoriul realității, în timp ce ficționarul regizează, filmează și montează o peliculă despre constanțele realului.

Separări, metamorfozări, coabitări

Este locul și timpul să precizez că, de-a lungul prezentelor considerații, prin termenul gazetar îl vizez strict pe ziaristul de cotidian (etimologic, exprimarea este cam redundantă, *mea culpa!*), iar în straietele încăpătoare ale ficționarului stau la umăr, în bună frațietate, prozatorul, poetul, dramaturgul, eseistul. Durata pentru care este calibrată oglundirea-mărturie este cea care diferențiază tipul de demers cognitiv agreat de gazetar de cel practicat de ficționar. Cronicarul generic, ale cărui ipostaze sunt ambii scriitori amintiți, are a alege între perisabil și peren.

Gazetarul simte mereu în ceafă suflarea rece a termenului de predare. Trebuie să privească (documenteze) rapid și să oglindească (scrie) rapid. Dacă legile fizicii cunoscute ar permite, nemilosul patron de gazetă i-ar impune să performeze în timp real (ceea ce izbuteste confratele său din televiziune, radio și presă *on line*). Mai mult decât atât, mărturia gazetarului este condiționată sever în privința dimensiunii ei nu de către cutumele retoricii, ci de către spațiul tipografic impus. Gazetarul traficează informație destinată consumului imediat, termenul de garanție al oglundirii pe care o oferă limitându-se la 24 de ore. El produce efemeride, căci, vorba de înțelepciune a cinicilor de la Rolling Stones: „Who wants

yesterday papers/ who wants yesterday girls”. Dar prezența zilnică și mai mereu agresivă sub ochii opiniei publice îi conferă notorietate pe palierul său temporal.

Pentru ficționar, timpul privitului și timpul oglunditului sunt de o permisivitate maximă, ca și dimensiunile editoriale ale mărturiei sale. Pricipea lui retorică este singura autoritate care îi dictează ce, cât și cum să transmită celorlalți. Construiește oglinzi cu spațiu de ecou, în care sunt vizibile atât detaliile cojii care învelește evenimentul, cât și structura labirintică de cauzalități din miezul acestuia. Relatarea lui țintește mai puțin tresăririle peristaltice ale clipei, și mai mult mișcările de adâncime ale devenirii - astfel, ea, relatarea, evoluează la stadiul de povestire. Însă, spre deosebire de gazetar, de nenumărate ori ficționarul își privește tainul de notorietate în timp și totul este ca timpul să aibă răbdare. Dar tocmai în turnirul orgoliilor se forjează determinarea care limpezește un destin. Unul ne comunică doar ce facem, celălalt ne arată și ce suntem.

La o grăbită vedere, s-ar putea crede că gazetarul își aduce la conștiință contemporaneitatea, iar ficționarul se mulțumește cu posteritatea. Primul ar duce viață de huzur fără metafizică, mulțumindu-se cu aplauzele mulțimii averse de frivolități ușor ingurgitabile, precum microbistul de semințe. Cel de-al doilea și-ar perpelii existența la foc pauper de asceză, râvnind, dincolo de circumscierea fizică, la virtuțile onoruri academice viitoare. Nimic mai fals! În realitate, cei doi trag cu ochiul unul în ograda celuilalt. Gazetarul vrea ca faima să-i fie criogenizată, iar ficționarul dorește să primească lauri academice cât încă îi poate simți pe fruntea din carne și oase. Cei doi își freacă la unison coatele în banca ambiției de a fi celebri în viață și în moarte.

Există gazetari în stare pură și ficționari în stare pură, între aceștia relația fiind, eventual, de amiabilă citire reciprocă a articolelor/cărților.

Există schimbări la față, profesionale și de vocație totodată, care au determinat sporirea numărului de pagini ale istoriilor literaturii. În aceste cazuri, gazetarul a renunțat la colțul de birou sau de computer din redacția zumzăindă ca un stup de albine alimentare cu polen de cânepă indiană și, transformat pentru totdeauna în ficționar, se instalează în bibliotecă, trup și operă. Legende mediatice ne-au obișnuit cu ideea că astfel de exemple sunt de aflat, cu preeminență și preponderență, în spațiul scriitoricesc nord-american, unde prilejul de a ucenici în atelierele de redactare a diverselor tipuri de texte „de consum”, ateliere constituite de fiecare ediție a unui ziar sau a altuia, era folosit aproape cu religiozitate de *self-made-man*. Dar, chiar dacă așa stau lucrurile, cert este că fenomenul a migrat spre zone sud-americe, europene și orientale. Evident, amintita opțiune nu poate fi inspirată și legitimată decât de un climat editorial serios până la opulență, care să îi asigure ficționarului, numai din publicarea cărților sale, notorietatea și negrija zilei de mâine proprii gazetarului de succes. O situație de reconversie inversă (i-aș spune!!!) nu-mi stă la îndemână pentru a putea să o dau drept pildă. Un ficționar care, ajuns la un nivel de faimă solid în breasla lui și în breasla cititorilor, să întoarcă spatele narațiunilor de cursă lungă și să se apuce să silabisească în abecedarul gazetăriei de cotidian este greu de întâlnit. Când și-a extirpat cuvântul din ființă, Rimbaud s-a apucat cu sălbăticie furibundă de trăit, nu de consemnarea trăitului într-o rubrică de de toate pentru toți.

Există uniuni din dragoste și din interes -

cel mai adesea oficiale, uneori concubinaje - sub semnul cărora gazetarul și ficționarul sălășluiesc laolaltă, în spiritualitatea ospitalieră a unei singure persoane devenită personalitate. Un ficționar atestat (*id est* - cărți publicate, recenzii favorabile, succes de stimă *pour le connaisseurs*, cotație încă timidă la box-office) se face una cu gazetarul din el pentru a putea dormi liniștit că bugetul, alimentat onorabil, îi va permite a doua zi dimineată să respire în continuare. Ficționarul aplaudat (*id est* - premii literare importante pe panoplie, inclus în antologii de prestigiu, tradus în alte limbi, prezență susținută în mass-media generaliste scrise și audio-vizuale) apelează la meșteșugul gazetăriei ca la o *violon d'Ingres* retorică. El nu mai este nevoit să salohorească pe la etajele inferioare ale ierarhiei redacționale, ci este invitat să semneze în paginile unei gazete în postura de *guest-star*. Scrie esuri scurtisime de tip *tableta de scriitor*, relatări ale unor evenimente culturale numai de maximă importanță, mare reportaj de prin colțurile lumii unde vremurile au dat în clocot. Întorcerea la modurile de expresie ale non-ficțiunii este un exercițiu de stil care îi priește, îl revitalizează, îl menține în formă, ca o demonstrație de jogging sau un popas la sala de fitness. Gazetăria, odată învățată, nu se mai uită, precum înotul și mersul pe bicicletă. Așa că el practică relatarea, această cale regală a exprimării intrată în sângele oricărui ziarist de teren, și aceasta face ca distanțarea retorică a gazetăriei de retorica ficționarului să fie una blândă, nu brutală până la fractură. Ficționarul autocastrat (*id est* - talent virtuos și convingător, atestat și aplaudat, atins într-un anume moment, ca de ciumă, de neîncrederea în valențele gnoseologice ale ficțiunii, pe care aproape o repudiază și, oricum, o exilează printre servitorii într-ale comunicării) recurge la gazetărie ca la o scară rulantă care are menirea de a-l urca la tribuna puterii. Nu a Puterii politice sau administrative, care decide și făptuiește, ci a *puterii de a influența* deciziile și făptuirile majorității, ceea ce într-o democrație care funcționează conferă un avantaj strategic covârșitor în înfruntările socio-ideologice dintr-o anumită perioadă strict limitată în timp, ba chiar te aburcă pe culmile gloriei în acele momente. Strictețea limitării temporale vine din condiția perisabilă a actualității, supusă rapid erodării de către schimbările de mentalitate colectivă, metamorfozările centrului de interes al majorității. Urmarea firească este că un alt gazetar, provenit poate dintr-un ficționar convertit (întotdeauna pe parcursul a 24 de ore se vor citi mai multe ziare decât cărți!), va accede la tribuna puterii de a influența masele averse de îndrumare. Tipul acesta de gazetar nu scrie consemnări ale faptului divers, mare reportaj sau cronici ale evenimentelor culturale. A renunțat să relateze conjuncturalul. Și-a adjudecat dreptul de a-l comenta. El nu mai este reporterul, redactorul, coordonatorul de departament. Este directorul și, de foarte multe ori, patronul gazetei. Opiniile lui nu se mai supun vreunei cenzuri, exprimate public acestea se erijează în adevăruri incontestabile care, după ce înlătură cu mânie verbală alte adevăruri incontestabile, sunt singurele în măsură să stabilească direcția de marș a societății.

După 1968, Jean-Paul Sartre - ar fi împlinit anul acesta un secol, dar ceva-mă face să cred că nu și-ar fi dorit să-și apuce centenarul în viață - refuză marxismul, considerat de el pe vremuri „singura antropologie filosofică posibilă și singurul umanism real” și numit tot de el acum „reacționar”, și se dedică libertății individuale cu coloratură de stânga politică. Înfințează ziarul „La cause du peuple”. Vrea să își confirme mediatic opiniile. Gazeta este taxată de unii dintre contemporani ca fiind extremistă. Sartre susține că „terorismul este

arma săracului”, justifică „violența socială” împotriva „violentei guvernului”, dă un fel de OK atentatului de la München. Se îndrepta grăbit spre anarhism, pe un drum jalonat de refuzuri cu anvergură existențială. Refuzase Premiul Nobel, în 1964, refuzase îndrăgitul altădată marxism, după cum am amintit, refuză ordinea socială dinaintea stabilită de alții (și să nu uităm că „Infernul sunt ceilalți” - vezi **Huis-clos**, 1944), refuză și literatura, cea care, de la scrierile filosofice din *L'Imagination* (1936), până la memoriile narativizate din *Les Mots* (1964), parcurgând esuri, romane, nuvele, piese de teatru, i-a conferit notorietatea. Era un exemplu extrem de limpede de ficționar autocastrat. Nu se voia un „mare scriitor”, dorea să fie „o conștiință politică”, un om de acțiune. Când a murit, în 1980, se pare că cineva a spus: „Am pierdut o busolă”. Ei bine, o busolă îți indică nordul și, implicit, poziția celorlalte trei puncte cardinale, nu îți impune direcția în care să o apuci. Refuzurile lui Sartre, răspunsuri nerăbdătoare la interogații dureroase (obișnuia să spună: „Gândesc împotriva mea”) reușesc, în mod paradoxal/dezamăgitor pentru autorul lor să ficționalizeze condiția umană. În legătură cu unul dintre refuzuri, R.-M. Albères conchidea: „Scriitorul se recuză. Dar «literaturii» îi rămâne totuși opera sa”. În ceea ce mă privește, în loc să citesc articolele din **La cause du peuple**, vechi de vreo trei decenii și ceva, prefer să recitesc **La Nausée** (1938), **L'Être et le Néant** (1943), **Baudelaire** (1947), **Le Diable et le Bon Dieu** (1951), **Les Séquestrés d'Altona** (1960). Sunt mai vechi acestea, e adevărat, dar data de expirare nu le este înscrisă pe copertă. În cazul ficționarului autocastrat, diferența dintre retorica sa și retorica gazetăriei căruia îi donează numele, prenumele și destinul scriitoricesc poate fi uneori, în situații extreme, de o severitate grotescă, aidoma celei dintre un viking și un boșiman (sau dintre un boșiman și un viking - pentru a nu împrumuta comparației ambiții de ierarhizare valorică!). Rămâne ca pol numitor comun identitatea de specie. Amândoi scriu: primul povestește viața ca să o înțeleagă, al doilea o enunță, ca să o clasifice. Ficționarul autocastrat și dublul său, gazetarul, de acum și de la noi, sunt protagoniștii cărții de față. Deosebiriile dintre cele două retorici, având grade de intensitate diferite de la binom la binom, constituie epica.

Gazetarul român s-a născut apostol

Literatura română a început ca fiind didactică și pedagogică. A urmat astfel preceptele învățate, alături de suratele ei din universalitate, la pensionul evoluției corecte. Numai că a început cu oarece întârziere, când amintitele

surate se măritaseră cu câte un tip de ficțiune și se așezaseră deja, gospodărește, la casa epoului lor național. Trebuia să recupereze decalajul, așa că băiatul român s-a apucat să scrie, să scrie, să scrie. La început, traduceri de pe la vecinii din Apus, apoi a devenit original inspirându-se copios din traducerile făcute. Dator să ctitorească o literatură autohtonă, s-a simțit obligat să participe, cu forcepsul mediatic, și la nașterea unei națiuni. A făcut gazete în care predica mulțimii proaste despre calea devenirii economice, sociale și, neapărat, politice. Uita, de câte ori i se părea convenabil, că mulțimea aceea își aflase mai de demult un soi de liant identitar în basmele locului. Ficționarul agreează mițul, gazetarul pleznetul de bici ideologic. În postura de gazetar, ficționarul român a optat mai întotdeauna pentru articolul de atitudine belicoasă. Milita pentru cauze naționale, sociale, economice, blamând sau justificând mutările partidelor pe eșichierul politic al vremii. Scriitorul pașoptist dă de multe ori senzația că se simte mai acasă în postura de editorialist, decât în cea de creator de artă literară autentică. Declarativismul le încăleca inspirația și strângea chingile până când emoția genuină din text de abia își mai trăgea sufletul. Din punct de vedere etic, starea aceasta de lucruri poate fi considerată normală într-o Românie (încă fără buletin de identitate) care trebuia izgonită cu forța din feudalism și aruncată în brațele capitalismului, timpuriu și sălbatic, dar obligatoriu. Ceea ce se și întâmplă, într-un ritm de o rapiditate nenaturală (ceea ce face ca forma să cam lase fondul de cărușă!) și România primește carte de vizită europeană. Literatura devine literatură. Gazetăria, chiar semnată Eminescu, Caragiale, Slavici, își păstrează tonalitatea de îndrumar social, politic și de administrație. Adică era o lecție dată unor compatrioți bănușiți, acuzați și dovediți că nu au Weltanschauung. Așa cereau, încă, vremurile. Și au tot cerut.

Discursul moral pentru sanitatea nației, rostit *ex cathedra* de către gazetarul de opinie, a fost considerat ca fiind socialmente necesar până după primul Război Mondial, până după al doilea Război Mondial, până după dinamitarea comunismului stalinist, deși și ceaușist, ultimul în decembrie 1989, adică până astăzi. Întotdeauna, gazetarii (gazetari în stare pură, gazetari „proveniți” din ficționari) au jurat cu mâna pe conștiință, pe strategie politică autohtonă și/sau pe interes pecuniar de-a dreptul că predică adevărul. Cum adevărul, acela mic, indivizibil și inalienabil, nu ne este la îndemână, ne batem în adevăruri individuale, de cartier, de presă sau de partid politic, fiecare gazetar încercând prin vraja oratorică să așeze adevărul lui deasupra adevărului celui alt. Începând cu 1990, mass-media românească, ca și mass-media din celelalte țări ex-comuniste, au sporit într-o zi cât altele vest-europene într-un an. Adevărurile s-au multiplicat epidemic până pe la vreo douăzeci de milioane - cam atâția eram atunci, și fiecare român avea adevărul său sfânt. Treptat, adevărurile s-au grupat pe centre de influență. Era nevoie de mai multe gazetari talentați și nepătați înainte de 1990. Așa că, ficționari pe care ficțiunea nu putea să-i mai încapă, și nici să le ostioască orgoliile cu aplauzele publicului de peluză și banii patronilor de presă, s-au hotărât să lumineze poporul, în priză cât mai directă (nu cu ficțiuni, cu aserțiuni) și s-au metamorfozat în directori de opinie. Nu mai imaginează lumi care, povestite, să emoționeze până la adevărul lumii, ci emit idei despre cât de funcțională este lumea ca supermarket.

eseu

În pragul tainei

Aliajul dintre vis și lume -
atât de mult îl confundă harul de a scrie, cu viața,
încât nu mai planează în vreo inimă,
avântul spre altceva.

O stare în care lucrurile n-au linii de separație,
cum să ajungă la cunoștința omului,
dacă nu prin răsfrângeri. Dar și în lumea formelor,
după ce a luat asupra sa contururi,
visul păstrează puteri de circulație.

O debarasare de felul privitului de până acum.
O schimbare de haine
pe care neapărat ochiul s-o execute
cu ușurință și discreție,
pentru a nu afecta astfel de procedee
apropierea dintre vis și lucruri.

Important,
pentru a gusta fericirea fără margini a stării de vis:
să nu importi geometria lumii reale
în spațiul oniric.

Întâmpinare

Oricine ai fi,
în plus față de bătaia ceasului,
manifesti plânset ascuns,
de vreme ce ai ajuns cu zorii
în acest oraș.
Căci, te anunț,
suflare de zei e în pânze,
și corabia,
nu cred să poarte în adânc,
vigoare de clopot.

Lebedele
adorm în sufletul meu,
și-și culcă departe
aburul șoimul.

Regina mai zise nedeslușit ceva,
și, cum se întoarse,
în urma ei,
pergamente de sugerare
a unui impas feeric,
se desfășurară din zboruri.

Întâlnire

Ea: -Într-un cămin,
unde fetele își pun seara ochelari mari pe nas,
pentru a-și citi inima una alteia,
și dopuri în urechi,
să nu mai asculte vocea invidiei paterne,
m-am pierdut în chemări,
gândind prelung la tine,
deși porțița inimii, abia întredeschisă,
s-ar fi mișcat mai mult
în raza altei prezențe masculine.
El: -Puține remușcări am și eu.
N-am întrebat
de ce patima sărutului se vestește prin moarte.
-Înainte zăpezii,
a fost o pauză de toamnă.
Frunzele de bronz în cădere pe roțițele ceasului,
prigoneau minutarul

dan ionescu

să fure, din caier, timp viitor.
Aerul călduros al întâlnirilor,
mai aproape de mine prin acest furt.
S-au topit zăpezile sub pasul meu,
rătăcindu-i urma.
Și dușurile,
în jeturi sănătoase,
au spălat amurgul de sub avioane.

Adâncă aplecare asupra Terrei

Un vultur,
cu o frântură din certificatul de naștere în plisc,
atât de sus zbura, încât păreau pene răurile,
și de unde vederea ageră?

Dumnezeu privea relieful prin ochiul vulturului,
luneta lui preferată și inventată cu scop de răpire
a raiului unei vieți dintr-un piept mai firav.
Îngeri fără spațiu înfloreau
într-o renaștere mai viguroasă
și plină de misterul eternității.

Dar cum se va fi trezit vulturul zburând,
și unde îi va fi fost brevetul de pilot, altă poveste,
deși pe mese mai vechi,
planează o justificare scrisă
a condiției de epilog, măcar alterat,
dar epilog, a vulturului.

În pauze de iubire,
atâtea poze triste.

Dilemă

E-n fatum lumină,
sau ce să fie chemarea depărtării?
Raiuri desfac îngeri și aripi câteodată
din coastă neștiută,
ori dor să ducă lumea de ea însăși,
în revărsări de val?
Prigoana învierii e dulce și ușoară.
Voi prinde-n cuvânt clipa dezvoltând alt gest,
de marionetă sumbră?
Poate în vreun sânge e drum de calești?
Și-n ce privește amiaza,
doar vulturii mai bat
precum o dată-n cale,
un felinar aprins.

Într-adevăr, în presa românească îndoliată din primăvara lui 1953, în care s-au publicat sute de poezii și articole omagial-funebre, Beniuc publică, prin coada revistei „Viața Românească”, doar poemul militant **Pe-aiți nu se trece**. Alții sunt cei care, în respectiva revistă, în „Contemporanul”, în „Almanahul literar” (Cluj), „Iașul nou”, „Scânțea” ș.a. au avut acordul partidului de a-l plânge în scris pe tătuc, în versuri sau nu: M. Sadoveanu (**Marele geniu al omenirii progresiste**), G. Călinescu (**O figură gigantică a istoriei**), Geo Bogza (**Eroul Marii Revoluții**), A. Toma (**Viață dați stalinistului gând**), Radu Boureanu (**Stalin e veșnic**), Eugen Frunză, Veronica Porumbacu, Petru Dumitriu (**Marele exemplu**), Lucia Demetrius, Mihail Gavril, Aurel Rău, Ion Brad (**Plecarea comandantului**) ș.a., ș.a.

„Mă întreb numai câteodată - filosofează cu amărăciune memorialistul - ce zic aceia care, bunăoară la moartea lui Stalin, au scris articole patetice sau poezii însuflețite și dureroase cu prilejul acestui deces, pe când eu n-am scris nici un cuvânt. Sau ce zic aceia care înainte de moartea lui Stalin îl proslăveau în imnuri, în ode, îi scriau cântece care au fost cântate în întreaga Românie, și aceia care au scris cărți întregi despre Uniunea Sovietică în perioada respectivă, de care nu vor să-și mai aducă aminte, și se găsească azi exact pe poziții adverse. Mă întreb azi dacă vreodată, măcar noaptea, nu se trezesc și își aduc aminte de propriul lor trecut”.

Beniuc nu neagă că, de-a lungul timpului,

decenii sub convulsii

a scris despre Stalin („toți au scris articole”), dar respinge eticheta de „stalinistul Beniuc”, pusă de postul radiofonic „Europa Liberă” și de Monica Lovinescu („o fioroasă creatură de dreapta”) sau o acceptă cu fatalitatea destinului de țap ispășitor. La o scară mai mică, vede chiar similitudini între soarta sa și cea a lui Stalin: „Părerea mea personală este că nici Stalin nu e, în mare măsură, decât un țap ispășitor al numeroaselor crime pe care le-au comis alții în jurul său”.

Ce se petrecea, totuși, în jurul său, acolo la Uniunea Scriitorilor, în cei 16 ani, când, ca secretar, prim-secretar ori președinte, organiza centenare, elabora rapoarte și legea dreptului de autor, reabilita valori (T. Arghezi, Rebreanu, Goga), acorda împrumuturi, ajutoare bănești, făcea față plângerilor și nemulțumirilor permanente („se întâmplă (...) să avem cereri de împrumuturi, să zicem, de 150.000 de lei și noi să dispunem exact de 30.000 de lei”), când locuia într-un apartament modest pe Calea Rahovei, în vreme ce n-a luat niciodată salariu de la Uniune, în schimb „mi se îngăduia să muncesc atâtea ore pe zi pentru Uniunea

1944-1960. Memorie-eludare-edulcorare-mistificare.

Mihai Beniuc: cum am risipit 16 ani din viață (II)

ana selean

Scriitorilor câte vreau și atâtea zile din săptămână câte îmi convin mie, inclusiv duminicile”, sacrificându-și viața personală și cei mai buni ani, de la 40 la 56 de ani?

Se întâmplau multe, în bucătăria și culisele organizației scriitorilor, încât, în final, aceasta apare ca o veritabilă menajerie, bastion al delațiunilor, fariseismului, injuriilor, intrigilor („intrigi peste intrigi”), bârfelor, veleitarismului, lăcomiei de bani etc.

În top, în fruntea lichelismului și a celor lipsiți de caracter par să fie Eugen Jebeleanu care, printre multe altele, „în afară de a fi împotriva a tot ce se face, nu are nici un fel de contribuție reală, decât cel mult a sprijini elemente dubioase, ori în a primi ajutoare”, Zaharia Stancu („sluga tuturor regimurilor fasciste și secrete (...) ai purtat cămașa rușinii, vânzătorului și denunțatorului o viață de om”) cel care în mandatele sale „a aruncat banii cu lopata în stânga și în dreapta - și cu pensiile și cu plecările în străinătate și cu primiri de oaspeți (...) în valurile de whisky care au curs”, iar ca și colaborator „era un om obositor - se enerva ușor, își dădea numaidecât demisia pentru ca să revină după 15 minute, făcea drame, se certa cu colegii”.

Preluând președinția în 1962, împreună cu doi secretari: „mi-au fost impuși propriu-zis - unul este actualmente ambasadorul nostru la Atena, iar altul nu știu ce post ocupă pe la ONT”, este în permanență spionat de cei doi: „știam precis că trebuie să se ocupe de această meserie, n-aș zice a denunțului, ci a informării (...); pentru ca să fie mai satisfăcuți în îndeplinirea acestei funcții a lor, i-am sprijinit și eu. Mereu mi se plângeau că nu le ajung banii, drept care am luat o decizie: în calitate de președinte, dispuneam de o sumă de 5000 de lei (...) și m-am gândit că mai bine să nu folosesc acum acești bani - nu i-am folosit niciodată după ce mi s-a adus la cunoștință faptul, ci 2000 să dau unui secretar, 2000 celui alt și 1000 de lei directorului (Fondului literar - n.n.), pentru ca să fie răsplătiți pentru munca ce trebuiau s-o facă suplimentar. Lucrul pare neverosimil și ciudat, cu atât mai mult cu cât eu știam exact ce se petrece (...), dar și dacă n-aș fi făcut-o, tot așa se petreceau lucrurile, iar cei 5000 de lei, dacă i-aș fi folosit vreodată, mi s-ar fi scos pe nas că am mâncat banii Uniunii Scriitorilor. Există dovadă care să arate în mod precis că eu niciodată nu am folosit bani ai Uniunii Scriitorilor și bani care nu îmi aparțin strict personal - ceea ce nu l-a împiedicat pe vechiul meu prieten Geo Bogza să afirme că este adevărat că eu nu am luat salariu la

Uniunea Scriitorilor, dar mi-am făcut eu suma pe altă cale, anume tipăririi-mi cărțile”.

Și „albumul portretistic” - pe care afirmă că l-ar putea face sutelor de scriitori pe care i-a cunoscut - se umple de figuri în lumini și umbre, surprinse de regulă în context: negativ și blamabil (Geo Bogza, Vlaicu Bârna, Ion Băieșu, Maria Banuș, Miron Radu Paraschivescu, Ion Brad, Traian Iancu ș.a.) sau dimpotrivă: exemplar și apreciabil: M. Sadoveanu, Virgil Teodorescu, Miha Dragomir, Perpessiciu, Emil Giurgiuca, G. Călinescu, T. Arghezi ș.a.

În decembrie 1964 - își amintește autorul - i se acceptă de către Comitetul Central al PCR cererea de eliberare din funcție: „mi s-au adus și mulțumiri și s-a exprimat, firește, nădejdea că în continuare voi căuta să sprijin acțiunile Uniunii Scriitorilor”. Dar i se pune o condiție și i se dă o sarcină: să organizeze, în câteva luni, conferința scriitorilor: „Am început preparativele pentru conferință, într-un mod foarte firesc, organizat, având o destul de bogată experiență de 16 ani în materie și fiind convins, în ultimă instanță, că totul are să se desfășoare în mod normal”.

Dar numai despre normalitate n-a fost vorba la acel „congres al canibalilor” - cum îl numește memorialistul, unde, făcând jocul partidului, câțiva vorbitori: Geo Bogza, Ion Brad, Maria Banuș ș.a. îl „înfierază” tovarășește, încât are loc o debarcare rușinoasă, motivele reale fiind, relatează Beniuc, altele: permanentele „lucrături” ale lui Zaharia Stancu și „nepremierea fetei lui Gheorghiu-Dej”, Lica Gheorghiu, pentru rolul din filmul **Tudor Vladimirescu**.

Peste ani, venerabilul memorialist nu regretă nici această experiență administrativă, „cu toată sărăcia în bucurii și cu multele aspecte urâte”, cum nu-și reneagă nici experiența literară în ansamblu. Mihai Beniuc a fost omul timpului și partidului său, în care a crezut, pe care l-a slujit: „trebuie să răspunzi la apel (...); nu scrii pentru tine sau pentru glorie”, pe care încă îl mai slujește (împreună cu alți câțiva din vechiul „batalion de șoc”), chiar dacă nu dintr-o poziție oficială, ci „pe cont propriu, cu puterea de foc care le-a rămas, însă pe aceleași poziții ideologice”.

Ceea ce, într-o lume (de-atunci și de-acum) a cameleonismului, a intereselor meschine, a oportunistului, a lipsei de credință și ideal, este chiar stimabil.

1) **Semnătură palimpsest**
(Adrian Frățilă)
Editura Cartea Românească

2) **Mozaic literar britanic**
(Virgil Lefter),
Editura Lucman

3) **India magică**
(Florentin Smarandache),
Editura Offsetcolor

vasilii șukșin:

Cred!

Mai ales duminicile îl cuprindea o tristețe aparte. Una lăuntrică, usturătoare... Maksim o percepea fizic, afurisita: ca și când o femeie jechoasă, nu prea zdrăvăvă la cap, nerușinată, căreia-i mirosea urât gura, îl pipăia peste tot cu mâinile, îl gădila și dădea să-l pupe.

- Iar m-a apucat!...

- Of!... Doamne... Iote, bosumflatul: oameni buni, l-a apucat tristețea - își bătea joc nevasta lui Maksim, Liuda, o femeie urâcioasă, munci-toare: ea nu știa ce-i tristețea. De la ce ți-a venit?

Maksim Iarikov se uita la nevastă cu ochii lui negri, cu luciri fierbinți... Strângea din dinți.

- Trage o înjurătură! Înjură și ai să vezi c-o să-ți treacă, tristețea aia. La înjurături ești mester.

Uneori, Maksim se stăpânea - nu înjura. Voia să fie înțeleș.

- Se vede că nu înțelegi.

- De ce nu înțeleg? Explică-mi și-o să înțeleg.

- Uite, tu ai totul - picioare, ei, și celelalte organe... Ce dimensiuni au - asta-i altă treabă, însă, ca să zic așa, nu-ți lipsește nimic. Te doare un picior - tu simți că vrei să manânci, pregătești masa... Așa e?

- Ei.

Maksim se ridica ușor (era un bărbat de patruzeci de ani, ușor, rău, violent, nu reușea cu nici un chip să obosească muncind, cu toate că muncea mult), se preumbla prin încăperea și ochii lui străluceau de furie.

- Dar omul mai are și suflet! Uite, e aici - mă doare! Maksim arăta pieptul. Eu nu scornesc!

- În altă parte nu te mai doare?

- Ascultă! Țipă Maksim. Dacă vrei să pricepi, ascultă! Dacă tu te-ai născut bustean, măcar încearcă să înțelegi că sunt oameni care au suflet. Doar eu nu-ți cer trei ruble de-o votcă, eu vreau... Toanta! Țiși ieșea Maksim de tot din fire, pentru că în sfârșit își dădea limpede seama: n-o să reușească niciodată să-i explice ce se întâmplă cu el, niciodată nevastă-sa Liuda n-o să-l înțeleagă. Niciodată! Chiar dacă și-ar spinteca pieptul cu cuțitul, și-ar scoate sufletul și i l-ar arăta în palmă, ea ar zice că-s măruntaie. Dar nici el nu credea că-i o bucată de carne. Care va să zică, toate astea-s vorbe goale. Atunci de ce să-și facă sânge rău? Dacă m-ai întreba la urmă: pe cine urăsc eu cel mai mult pe lumea asta? O să-ți răspund: pe oamenii care n-au suflet. Sau îl au spurcat. A vorbi cu voi e totuna dacă te-ai da cu capul de pereți.

- Ah, palavragiule!

- Piei din ochii mei!

- Și-atunci de ce ești atât de rău, dacă ai suflet?

- Da' ce, după părerea ta, sufletul e o turtă dulce sau ce? Tocmai că el, sufletul, nu înțelege de ce îl car, de aceea mă și doare. Iar eu mă înfurii. Mă enervez.

- Ei, enervează-te, dracu' să te ia! Oamenii abia așteaptă duminica pentru a petrece civilizată... Se duc la film. Iar ăsta, vedeți, are nervi. Gogoasă umflată.

Maksim se oprea în fața ferestrei, rămânea

mult timp nemișcat, cu privirea pe uliță.

Era iarnă. Ger. Satul ridica spre cerul senin și înghețat dăre de fum cenușiu - oamenii se încălzeau. Când trecea câte o băbuță cu gălețile pe cobiliță, se auzea chiar și prin geamul dublu cum scârțâie sub cizmele ei de păslă zăpada înghețată bocnă. Mai latră prostește câte un câine și tace imediat - de ger. Oamenii stau acasă la căldură. Discută, pregătesc masa de prânz, îi bârfesc pe cei apropiați... Dacă au ce, beau, dar și acolo-i puțină veselie.

Maksim, când e trist, nu filosofează, nu roagă în gând de nimic pe nimeni, simte durere și ură. Și această ură n-o îndreaptă împotriva nimănui, n-are chef să-i dea nimănui peste bot și nici să-i stea în gât. Nu vrea nimic - asta-i marea bătaie de cap! Nici să zacă lat, de asemenea, nu vrea. Nici să bea votcă n-are chef - îi repugnă să fie de râsul lumii. Se întâmplă să bea... Când era beat, începea să se căiască de lucruri atât de ticăloase de care, după aceea, și lui, și oamenilor, le era rușine. Odată, beat fiind, se dădea la miliție cu capul de peretele pe care erau lipite tot felul de afișe și zbiera că el și cu nu știu ce tip, amândoi adică, au inventat un motor foarte puternic de mărimea unei cutii de chibrituri, iar schițele le-au transmis americanilor. Maksim recunoștea că asta e o trădare mârșavă și el, „pățitul Vlasov”, cere să fie dus sub escortă la Magadan! Dar voia neapărat să meargă într-acolo desculț.

- De ce ai transmis schițele? întreba plutonierul. Și cui?!

Asta Maksim nu mai știa, știa doar că fapta lui e „mai rea decât a lui Vlasov”. Și plângea cu amar.

Într-o astfel de duminică chinuitoare, Maksim stătea la fereastră și privea în drum. Era, tot așa, senin și ger și fumegau coșurile.

„Ei și ce? - se gândea Maksim supărat. La fel era și cu o sută de ani în urmă. Ce-i nou? Și mereu va fi așa. Uite, trece un băiețandru, fiul lui Vanka Malofeev... Iar eu țin minte când însuși Vanka era ca el, și eu am fost ca el. După aceea, aștia o să aibă copii. Iar ăia la rândul lor o să aibă... Și gata? Păi, de ce?”

Maksim se întristă de tot... Își aduse aminte cum venise la Ilia Lapsin în vizită un neam deal nevestei lui, și ruda asta era preot. Un popă adevărat, păros. Popa avea ceva cu plămâni - era bolnav. A venit să se trateze. Iar de tratat se trata cu untură de bursuc, de bursuci îi făcea rost Ilia. Popa avea mulți bani, el și Ilia adesea beau spirit.

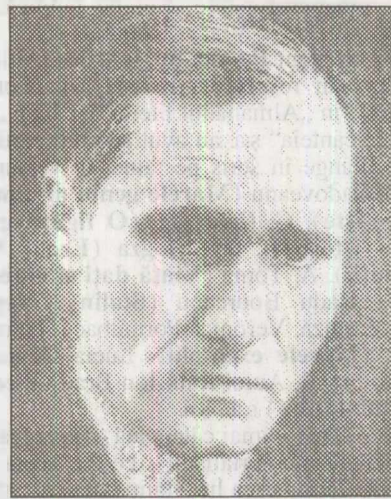
Maksim se duse la alde Lapsin.

Iliuha și popa tocmai ședeau la masă, beau spirit și discutau. Iliuha se făcuse de-acum - îi tot cădea capul în față și bombănea că duminică, nu asta, cealaltă duminică, o să-i aducă doisprezece bursuci.

- Nu-mi trebuie atâția. Îmi trebuie trei, da' buni - grași.

- Io am să-ți aduc doispe, iar tu alege care-ți plac. Treaba mea e să aduc. Iar tu de-acum ai să alegi care-s mai buni. Important e să te faci sănătos... Că io o să-ți aduc douășpe bucăți...

Popa se plictisea cu Ilia, așa că se bucură

când veni Maksim. Ce-i? întreabă el.

- Mă doare sufletul, spuse Maksim. Am venit să aflu: pe credincioși îi doare sufletul sau nu?

- Spirit vrei?

- Numai să nu crezi că am venit special ca să beau. Eu, sigur, pot să beau, dar nu pentru asta am venit. Sunt curios să știu: te-a durut vreodată sufletul sau nu?

Popa turnă spirit în pahare, împinse spre Maksim un pahar și o cană cu apă.

- Amestecă cu câtă apă îți place.

Popa era un bărbat masiv, de vreo șaiszeci de ani, lat în spete, cu mâini enorme. Nici nu-ți venea să crezi că ar avea ceva la plămâni. Popa avea ochii limpezi, inteligenți. Și te privea insistent, chiar obraznic. Unul ca ăsta n-ar trebui să țină cădelnița în mână, ci să se ferească de pensie alimentară. ăsta nu-i milostiv și postitor, nu unul ca ăsta e în stare să descurce ițele - vii, vibrante - ale durerilor și supărărilor omenești. Cu toate acestea - Maksim simți asta de la început - cu popa era foarte interesant de discutat.

- Te doare sufletul?

- Mă doare.

- Așa - popa bău și-și tamponă buzele cu fața de masa scrobită, cu un colț. S-o luăm mai de departe. Ascultă, nu mă întrerupe. Popa se lăsă pe speteaza scaunului, își netezi barba și vorbi cu plăcere: De cum apăru șpeța umană, apăru și răul. Cum apăru răul, apăru și dorința de a lupta cu el, cu răul adică. Apăru binele. Care va să zică, binele apăru numai când apăru răul. Cu alte cuvinte, există răul - există binele, nu există răul - nu există nici binele. Mă înțelegi?

- Ei, ei.

- Nu spune hop până n-ai sărit - popii se vede că-i plăcea la nebunie să discute uite-așa: ciudat, pe departe și fără vreo răspundere. Ce înseamnă Hristos? Este întruparea binelui, chemat să nimicească răul pe pământ. De două mii de ani e prezent printre oameni, ca idee, luptă cu răul.

Iliuha adormi la masă.

- De două mii de ani, cu numele lui Hristos este nimicit răul pe pământ, însă sfârșitul acestui război încă nu poate fi întrezărit. Nu fuma, te rog. Sau du-te colo la răsuflătoare și pușcăie.

Maksim stinse țigara de pingea și continuă să asculte cu interes.

- Ce-i cu plămâni? se interesă din politete.

- Mă dor, răspunse popa scurt și fără tragere de inimă.

- Untura de bursuc ajută?

- Ajută. Să mergem mai departe, fiul meu cu nas de copoi...

- Ce-ți veni? - se miră Maksim.

- Am rugat să nu fii întrerupt.

- Am întrebat în legătură cu plămâni...

- Tu ai întrebat: de ce doare sufletul? Eu îți desenez pe înțeles tabloul facerii lumii, pentru ca sufletul tău să-și găsească liniștea. Ascultă cu atenție și înțelege. Prin urmare, ideea de Hristos a apărut din dorința de a învinge răul. Altfel - pentru ce? Imaginează-ți: a învins binele. A în-

vins Hristos... Și atunci - la ce mai e El necesar? Nevoia de a-L avea dispăre. Înseamnă că nu e ceva veșnic, durabil, ci e un mijloc vremelnic, ca dictatura proletariului. Eu însă vreau să cred în veșnicie, în marea putere veșnică și în veșnica ordine care va fi.

- În comunism adică?
- Ce comunism?
- În comunism crezi?
- Pentru unul ca mine nu se cade. Iar mă întrerupi!

- Gata. N-o sa te mai întrerup. Da' vorbește ceva mai pe înțeles... Și nu te grăbi.

- Eu vorbesc limpede: vreau să cred în binele veșnic, în dreptatea veșnică, în veșnica Putere supremă care a proiectat toate astea pe pământ. Vreau să cunosc această putere și vreau să sper că această putere va învinge. Altfel - ce rost au toate? Hă? Unde-i asemenea putere?

Popa se uită întrebător la Maksim.

- Există ea?

Maksim ridică din umeri.

- Nu știu.

- Nici eu nu știu.

- Asta-i bună!...

- E bună. O astfel de putere eu nu cunosc. Poate mie, omului, nu mi-e dat nici s-o știu, nici s-o cunosc, nici s-o pricep până la capăt. În cazul asta, eu refuz să înțeleg apariția mea aici, pe pământ. Exact acest lucru îl simt, iar tu cu sufletul tău bolnav ai venit taman unde trebuie: și pe mine mă doare sufletul. Numai că tu ai venit după un răspuns gata pregătit, iar eu încerc singur să dau de fund, numai că asta-i un ocean. Și nu reușim noi să-l secăm cu paharul. Iar când bem această porcărie...

Popa bău spirtul, își tamponă buzele cu fața de masă.

- Când bem asta, încercăm să golim oceanul. Dar cu paharul, cu paharul, fiule! Cercul s-a închis, suntem condamnați.

- Scuză-mă, pot să fac o observație?

- Dă-i drumul.

- Tu ești, nu știu cum... un popă interesant. Oare există astfel de popi?

- Sunt om și nimic din ce e omenesc nu mie străin. Așa a spus un celebru păgân, a spus-o foarte corect. Cam înfumurat, e drept, căci în timpul vieții nimeni nu l-a considerat Dumnezeu.

- Deci, dacă te-am înțeles bine, nu există Dumnezeu?

- Am spus - nu. Acum o să-ți spun - da, există. Toarnă-mi, fiule, spirt, amestecă-l în pahar cu douăzeci și cinci la sută apă și dă-mi-l. Toarnă-ți și ție. Toarnă, fiul meu sărac cu duhul, și să bem până la fund! - popa bău. Acum îți spun că Dumnezeu există. Numele lui este Viață. În acest Dumnezeu cred eu. Acesta e un Dumnezeu aspru, puternic. El oferă deopotrivă binele și răul împreună - aceasta, de fapt, este raiul. De ce am convenit noi că binele trebuie să învingă răul? De ce? Mie îmi place, de exemplu, să înțeleg că tu ai venit la mine nu pentru a lămuri un adevăr, ci pentru a bea spirt. Și stai aici, belești ochii - te prefaci că ascuți cu interes...

Maksim se foi pe scaun.

- Nu-i mai puțin interesant pentru mine să cred că totuși nu de spirt ai nevoie, ci de adevăr. Și sunt din cale afară de curios să aflu până la urmă: care-i adevărul? Sufletul te-a adus aici sau spirtul? Vezi, eu îmi bat căpățâna, în loc ca, pur și simplu, să te compătimeșc, orfan amărât ce ești. De aceea, de acord cu acest Dumnezeu al meu, îți zic: te doare sufletul? E bine, e bine! Măcar agită-te, ce mama dracului! Că dacă ai avea echilibru sufletesc, nici nu te-ai urni de pe cuptor. Trăiește, fiule, plângi și clevețește. Nu te teme că pe lumea cealaltă ai să lingi cu limba țingiri încinse, pentru că ai să primești chiar aici, pe lumea asta, și raiul, și iadul, - popa vorbea tare, fața îi ardea, era transpirat. Ai venit să afli: în ce să crezi? Te-ai gândit bine: pe credincioși nu-i doare sufletul. Dar în ce să crezi? Crede în Viață. Cum se va sfârși totul - nu știu. Încotro se îndreaptă totul, de asemenea, nu știu. Însă pentru mine este extrem de interesant să alerg împreună

cu toți, iar dacă reușesc, pe unii să-i și întrec... Răul? Ei - răul. Dacă în această splendidă întrecere cineva mi-ar face un lucru nasol, punându-mi piedică, o să mă ridic și o să-i trag una în bot. Fără „întoarce și obrazul celălalt”. Îi dau în bot și basta.

- Da' dacă ăla are pumnul mai tare?

- Înseamnă că așa mi-i soarta - să alerg în urma lui.

- Da' încotro alergăm?

- Spre muntele „ghici încotro”. Ce importanță are - încotro? Cu toții în aceeași direcție - buni și răi.

- Cam nu prea simt că m-aș îndrepta încotrova - spuse Maksim.

- Înseamnă că ești slab de genunchi. Paralytic. Înseamnă că asta ți-i soarta - să te miorlăi pe loc.

Maksim strânse din dinți... Își înfipse în popă privirea aprigă, rea.

- De ce mi-e dată o soartă atât de nenorocită?

- Ești slab. Slab ca un... cocoș fiert. Nu-ți roti ochii.

- Popo!... Da' dacă-ți dau eu acum una în cap, ce zici?

Popa - cu toată boala lui de plămâni! - izbucni într-un hohot de râs tare și gros.

- O vezi? Își arată el mâna enormă. E de nădejde: va avea loc o adevărată ripostă.

- Iar eu mă duc să iau pușca.

- O să te împuște. Știi asta, de aceea nici n-ai să aduci arma, pentru că ești slab.

- Ei, o să te înjunghii cu cuțitul. Asta pot.

- Ai să iei cinci ani. Pe mine o să mă doară vreo lună și o să se vindece. Tu o să tragi cinci ani.

- Bine, atunci de ce și pe tine te doare sufletul?

- Eu sunt bolnav, prietene. Am apucat să alerg doar jumătate din distanță și am început să schiopătez. Toarnă.

Maksim turnă.

- Ai zburat vreodată cu avionul? Întrebă popa.

- Am zburat. De multe ori.

- Iar eu am zburat pentru întâia oară acum, spre încoace. E grandios! Când urcam în el, mă gândeam: dacă baraca asta zburătoare o să se prăbușească, înseamnă că așa trebuie. N-o să-mi pară rău și nici n-o să tremur de frică. M-am simțit minunat tot drumul! Iar când m-a desprins de pământ și a luat-o în sus, eu chiar l-am mângâiat cu mâna: bravo. Cred în avion. În general, în viață sunt multe lucruri drepte. Uite, mulți spun cu părere de rău: Esenin a trăit puțin. Exact pe durata unui cântec. Dacă acest cântec ar fi mai lung, el n-ar fi atât de dureros. Cântecul lungi nu există.

- Iar la biserică la noi, când încep să cânte...

- La noi nu e cântec, e geamăt. Nu. Esenin... A trăit exact cât a durat cântecul. Îți place Esenin?

- Îmi place.

- Cântăm?

- Eu nu mă pricep.

- Mă susții ușor, numai să nu mă încurci.

Și popa începu să cânte despre arțarul înghețat, și cântă atât de trist și cu atâta pricepere, că într-adevăr simțea o durere în piept. La vorbele „Ah, și eu mi-am pierdut azi cumpătul”, popa izbi cu pumnul în tăblia mesei, începu să plângă și să-și scuture pletele.

- Dragul de el, scumpul!... I-a iubit pe țărani!... Suferea pentru ei! Dragul de el!... Iar eu te iubesc pe tine. E corect? Este. E târziu? E târziu...

Maksim simțea că și el o să înceapă să-l iubească pe popă. - Părinte! Părinte... Ascultă-neoa!

- Nu vreau! plângea popa.

- Ascultă-aici, buștean ce ești!

- Nu vreau! Ești slab de genunchi...

- Eu de-ăștia ca tine îi bat chiar de la primul

kilometru! Slab de genuchi... Ofticosule.

- Roagă-te! popa se ridică. Repetă după mine...

- Ia mai du-te!...

Popa îl ridică ușor pe Maksim cu o mână de ureche, îl aduse lângă el.

- Repetă după mine: cred!

- Cred! spuse Maksim.

- Mai tare! Măiestuos: cred! Hai împreună: cred!

- Cred! rostiră împreună. Mai departe, după obișnuință, popa turui repede singur:

- În aviație, în mecanizarea agriculturii, în revoluția științifică-ă! În cosmos și imponderabilitate! Pentru că e obiectiv! Împreună! După mine!...

Urlară împreună:

- Cre-e-ed!

- Cred că în curând toți o să se adune în mari orașe împuțite! Cred că o să se sufocă acolo și o să fugă în câmp curat!... Cred!

- Cre-e-ed!

- Cred în untura de bursuc, în cornul de bou, în cracul ridicat în sus! În trupul și moliciunea fizică-ă!

... Când întredeschise ochii, Iliuha Lapșin văzu: huiduma de popă își repezea cu putere trupul mătăhălos prin cameră, se arunca, lăsându-se pe vine, striga și se lovea cu palmele peste coapse și peste piept:

- Eh, cred, cred!

Haida, haida, haida - unu!

Cred, cred, cred!

M-pa, m-pa, m-pa-doi!

Cred, cred!...

Iar în jurul popii, cu mâinile în sold, țopăia mărunț Maksim Iarikov și-i ținea isonul, tare, cu voce de babă:

- Rampa, rampa, rampa - trei!

Cred, cred, cred!

Hopa, hopa - iaca patru!

- După mine! striga popa.

-Cred! Cred! Cred!

Maksim venea în urma popii și amândoi, dansând și bădăn din palme, dădeau, fără vorbe, ocol izbei, după care popa se arunca iarăși pe vine, ca într-o copcă, desfăcea mâinile... Scândurile se îndoiu.

- Eh, cred, cred!

Ți-na, ți-na, ți-na - cinci!

Iar acuma cracii - sus!

Cred! Cred! Cred!

Iar unde-i șase, e și blana!

Cred! Cred! Cred!

Amândoi, popa și Maksim, băteau din palme și dansau cu un fel de răutate, cu atâta furie, că nici nu părea ciudat că joacă. Era totuna ori joci, ori îți sfășii cămasa la piept și plângi, și scrâșnești din dinți.

Iliuha se uită ce se uită la ei și intra și el în joc. Însă el doar din când în când striga subțirel: „I-ha! I-ha!”. El nu știa vorbele.

Pe spinarea popii, cămașa se udă, sub cămașă se vălureau grămezi de mușchi: mai înainte, el probabil nu știuse ce-i oboseala și boala încă nu apucă să-i moaie mădularele vânoase. Și cu siguranță nici nu-i prea ușor să le moi: mai curând o să dea el gata toți bursucii. Și dacă o să i se recomande, o să ceară să i se aducă un lup cât mai gras, nu se lasă el cu una, cu două.

- După mine!, comandă din nou popa.

Și căteștrei, în frunte cu popa, înverșunat și încins, porniră, dansând, în jurul încăperii. Apoi popa, ca un animal mare și greu, sări iarăși în mijlocul cercului, îndoind scândurile... Pe masă zăngăniră farfuriile și paharele.

- Eh, cred! Cred! Cred!...

Traducere de
Corneliu Irod

literatura lumii

geo vasile

În căutarea memoriei pierdute

Chiar și suferind de enciclopedism și de oarecare artificialitate, toate narațiunile semnate Umberto Eco au darul de a nu-și lăsa cititorul indiferent. Este și cazul celui mai recent volum **Misterioasa flacără a reginei Loana** (Ed. Polirom/Pontica, 2004, 460 p.), un fel de cineroman cu poze: ca și cum scriitorul ar vrea să-și ia revanșa asupra artelor vizuale, concurându-le impactul și atractivitatea în rândurile unui public deja dependent de vitrine luminoase, tabloide *full color*, videoclipuri și telenovele. O carte care și-a propus să deruteze, să epateze, dar și să emoționeze printr-o seamă de trasee existențiale și mentale narate în tot atâtea registre stilistice; versatilitatea lui Eco nu se dezmente nici de data asta și, prin forța lucrurilor, nici abilitatea traducătoarei Ștefania Mincu. În lupta corp la corp cu un text luxuriant și plin de capcane, italianista și-a îngăduit unele neglijențe, ciudățenii sau neclarități. Semnalăm câteva: un cuvânt cu sens dublu, *Cenacolo*,

cartea străină

este tradus cu „Cenaclul“ în loc de „Cina cea de taină“, căci despre celebra frescă a lui Leonardo este vorba; *agnizione*, cuvânt traductibil prin recunoaștere, este păstrat într-o formă latino-italiană, „agnitiune“, prea puțin inteligibilă în românește; ce înseamnă obiecte de *pacotilă*, bărbați satanici de *rigoare*, o *lapidă* (în loc de lespede), ca să nu mai vorbim de numeroasele cacofonii, căutate parcă dinadins.

Dar să revenim la eroul romanului - Giambattista Bodoni, zis Yambo, revenindu-și dintr-un ictus cerebral, descoperă că și-a pierdut memoria „episodică“, cum îi explică medicul, adică a uitat tot ceea ce i se întâmplase și trăise de-a lungul celor șaiszeci de ani de viață. În schimb, are încă o suspect de bună memorie „semantică“, își amintește, adică, tot ceea ce a reținut din cărți, enciclopedii, conversații ș.a.m.d. Yambo știe, de exemplu, că Napoleon a fost învins la Waterloo, dar nu-și amintește cum îl cheamă sau nimic legat sau asociat de/cu propriile experiențe directe. El nu-și recunoaște soția și copiii, nu știe în ce relații se află cu tânăra și fermecătoarea lui secretară Sibilla. Are însă, pe potriva numelui său (omonim al ilustrului tipograf Bodoni), pe măsura culturii și profesiei sale de librar anticar, o prodigioasă memorie invazivă și aleatorie a tot ceea ce a citit. Un infinit inventar de citate se poate însoți cu un monolog interior, autoscopic, digresiv, alimentat cu amintiri fictive, expresie clară a refugiului maladiv în universul livresc, „din teamă sau din dispreț față

de lume“. Redus la o *memorie de hârtie*, bibliografică, protagonistul cooperează cu medicul, familia, prietenii, nădăjduind într-o posibilă recuperare biografică și afectivă, mai ales că simte sporadice licăriri ale unor foste emoții/sentimente/trăiri, ca și cum „o misterioasă flacără“ l-ar atinge.

Soția sa Paola îl convinge să se retragă în casa de la țară (Solara, Monferrato) unde a crescut, sperând că acele locuri și prezențe care i-au fost dragi, îi vor fi de ajutor în strădania lui de a-și recăpăta viața pierdută. Zis și făcut. Yambo tresaltă în fața peisajului păduros și a podgoriilor (evocate de concitadinul său Eco cu o mare eficiență expresivă), deși va fi atras mai cu seamă de podul casei, imens și labirintic. Toposul căutării de comori sau al întoarcerii la obârșii capătă o nouă reprezentare în grămezile de jucării, reviste pentru copii, ziare, ilustrate, plăci de gramofon, cărți peste cărți, afișe murale, timbre, benzi desenate, manuale și caiete de școală. O enciclopedie paraliterară care narează istoria unei epoci (anii 1937-1945), dar și un pretext pentru Yambo de a începe o călătorie ca în **Povestea lui Pipino cel născut bătrân și mort copil**. Își revine din comă ca un *puer senex* și călătorește către copilărie până la momentul nașterii și dizolvarea în obștescul neant. Răsfoind acele tipărituri, în cea mai mare parte a lor infestate de propaganda lictorică, Yambo are discernământul colecționarului și semiologului Eco. Zăbovește cu precădere asupra unor benzi desenate sosite de peste Ocean (arătând moravuri mai libere), cărți de călătorie și aventuri sau chiar cântece italienești inspirate de vise modeste de fericire și bunăstare, care au puterea să conteste cultul festivizat al eroilor decretat de regimul fascist. Oricum marcat, Yambo își redescoperă feluritele și posibilele măști induse copilului de școală și educația publică, totul pe fundalul unei Italii schizofrenice, macabre și frivolă, megalomană și mimetică, duplicitară și frustrată.

Dar evenimentul prin care lungul sejur al eroului nostru în podul de la Solara capătă un sens este descoperirea revistei *full color*, intitulată **Misterioasa flacără a reginei Loana**, nu alta decât cea care-l fermecase *Illo tempore*, însușindu-l acum ca o făgăduință a tinereții fără bătrânețe și a vieții fără de moarte. Bref, retrăise cu siguranță copilăria unei generații în nume propriu, drept care, din cauza excesului de emoții într-un timp atât de scurt, face o recădere în aceeași comă profundă. De data asta însă Yambo, sfidând știința medicală și aparatură sofisticată, gândește, simte, își amintește tot ceea ce uitase în urma primului accident, dar nu poate mișca nici măcar un deget, nu poate trimite semnale către lumea exterioară. În schimb, își poate repovesti, retrăi și valoriza episoade și modele umane care i-au marcat copilăria și adolescența, care l-au făcut să treacă de la septicismului silențios la reacția pe față în contra retoricii sufocante.

În zilele Rezistenței îl cunoscuse pe anarhicul Gragnola, un fel de blând și generos Socrate atotștiutor și care problematizează totul sub semnul unei amare teologii negative, dar și al unei filosofii a libertății (a liberului arbitru). Instructajul peripateticianului tuberculos Gragnola reușește până la urmă să-l implice pe copilul Yambo într-o acțiune de sprijin a luptătorilor de pe Vallone. Constrâns să omoare doi prizonieri nemți și prins de Brigăzile Negre, Gragnola se sinucide (își taie beregata cu bisturiul pe care-l purta la el dinadins). Temându-se că nu rezistă torturii din timpul eventualei anchete, a preferat să se omoare, decât să-și trimită la moarte tovarășii. Un alt fel de eroism, oricum, decât cel megafonat de discursurile oficiale ale ducelui sau de istericul imn marțial cunoscut prin refrenul „Giovinezza, Giovinezza, primavera di bellezza“ și cântat până la epuizare de o adunătură de Balilla, penibili eroi de operetă.

După maturizarea civică, va urma și cea sentimentală, declanșată de înamorarea

adolescentului de colega lui de liceu Lila Saba: fată moartă prematur departe de Italia și ale cărei trăsături Yambo încearcă să și le amintească, căutându-le în zadar pe chipul celorlalte femei din viața lui. Această parte a romanului, încă o breșă epică în structura enciclopedică a scriiturii, ni-l arată pe adolescentul Yambo pendulând între realitatea de după război și recursul la ficțiunea Atlantidei, să zicem. Nu va evita o seamă de exerciții spirituale legate de cele 14 faze ale repauzării și, prin contrast, va scrie poezii și se va îndrăgosti definitiv de Lila. Lila, misterioasa și nefericita iubire a adolescentului Yambo, ea va fi până la urmă divinitatea-regină, păstrătoare a flăcării resurecției, își spune Yambo cel de-acum, aflat într-un soi de autism letargic și stare de grație. Căci el are suverana atotputernicie de a-și reprezenta adevărul ultim și proprii zei. Actorii într-o apocalipsă a fabulației, din care nu poate lipsi Lila, sosită special pentru scena finală din **Cyrano**. Ea va fi Roxane, iar Yambo, în sfârșit, își va putea recita monologul.

ion crețu

O sută de ani de turpitudine

Nu ne-am propus să-l demolăm pe García Márquez - nici nu ar fi posibil - este, totuși, o consolare să vezi că și alții gândesc ca tine, chiar dacă în discuție intră un autor celebrat, mai ales atunci. Este vorba, firește, de miniromanul *Povestea târfelor mele triste*, replica în cheie erotică la romanul sensual al lui Kawabata *Casa frumozelor adormite*, căruia i-am acordat un spațiu critic mai amplu, nu cu mult timp în urmă. *The Guardian*, pentru a nu lungi prea mult vorba, are o pagină în care se oferă cititorului versiuni prescurtate ale unor opere literare. Ultimul în linie este tocmai romanul lui García Márquez. Fiind vorba de numai o sută de cuvinte, le reproducem mai jos, *tale quale*. Textul are ca titlu **O sută de pagini de turpitudine** și curge astfel: „În anul în care am împlinit 90 de ani, am vrut să-mi ofer ca dar o partidă de amor nebun cu o adolescentă virgină. M-am gândit la Rosa Cabarcas, matroana. «Îmi ceri imposibilul, învâțatul meu nebun», a zis ea. Dar am implorat-o și i-am promis să revin cu un telefon peste o oră. Sunt urât, timid și anacronic și trăiesc singur în casa în care au locuit și părinții mei, descurcându-mă cu o pensie de pe urma carierei mele modeste de ziarist. Și nu m-am culcat niciodată cu o femeie fără s-o plătesc. Pe scurt, n-am nici un merit și nici vreun talent deosebit. În dimineața aniversării celui de al 90-lea an, m-am trezit, ca totdeauna, la cinci dimineața. Singura mea obligație era să-mi scriu coloana pentru ziarul de duminică, pentru care, ca de obicei nu voi fi plătit. Mă dureau toate, ca de obicei - mă ardea curul - dar inima mea a tresărit când a sunat Rosa să-mi spună că aveam noroc. M-am uitat la transpirația fosforescentă de pe trupul gol al virginei de 14 ani care dormea în pat și am admirat strălucirea limbajului meu. «Era emoționată», mi-a spus Rosa, «așa că i-am dat un valium». Fata n-a mișcat. «Dă-mi voie să-ți spun Delgadina» i-am șoptit, fiindcă asemenea tuturor solipsiștilor prefer să-mi inventez propriile nume. Poate am dormit și un tigru a scris pe oglinda de la baie, noi realiștii magici nu putem fi siguri de nimic - și când am plecat lăsând-o sforăind dimineața era la fel de curată pe cât fusese cu o seară înainte. «Idiotule», zise Rosa «Se va simți insultată dacă nu o violezi». Dar nu mi-a păsat: simțisem parfumul sufletului Delgadinei și-mi dădusem seama că sexul este consolarea pe care o primim în absența iubirii. Am vrut să-mi înaintez demisia de la ziar, dar am fost atât de mișcat că mi s-a dat mână liberă să adopt o piscică încât am hotărât să mai lucrez. Și renumele meu a crescut. În fiecare seară mergeam acasă la Rosa și petreceam noaptea admirând-o pe Delgadina dormind - al cărei trup se împlinea în mod plăcut - în vreme ce eu citeam cu voce tare mari opere literare; iar dimineața oamenii citeau rubrica mea plină de sentimentalisme ieftine. Spre sfârșitul anului Rosa mi-a întrerupt visearea: «Un client a fost omorât», a strigat ea. «Ajută-mă să-l duc de-aici.» Am revenit noaptea de noapte, dar casa era închisă. Am plâns după

Miscellanea

meditații
contemporane

Delgadina. Am simțit că pisica mea m-ar putea duce la ea, dar asemenea scrisului meu, m-a dus într-o înfundătură. În cele din urmă, Rosa s-a întors. «Tărfă», i-am strigat. «Ai vândut-o pe Delgadina ca să-ți cumperi libertatea». «Cât ești de nedrept», mi-a replicat ea. «Poate că cineva te socotește un bătrân sordid, deziluzionat, dar Delgadina te iubește. S-a ținut departe doar fiindcă a vrut să se salveze de tine». Chestia asta m-a lovit direct în inimă. Nu eram un pervers. Eram un bătrân de 91 de ani și aveam atâta iubire să ofer și atâta viață înaintea mea. Voi supraviețui.»

Orice operă literară poate fi parodiată, mi se va replica, inclusiv *Război și pace*, astfel încât asta nu dovedește nimic, ceea ce este perfect adevărat, cu excepția faptului că finalul: „I was a 91-year-old man with so much love to give and so much life to live. I will survive,” exprimă atât de bine esența însăși a *Poveștii* lui Márquez, încât este imposibil să nu fi de acord cu autorul acestui *abregé*: *O sută de pagini de turpitudine*.

Lupii tineri

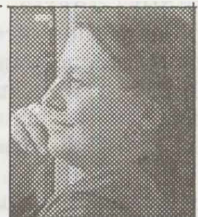
Recent ne-au vizitat doi scriitori de primă mărime (fiecare în felul său), unul din Peru, celălalt din Franța; unul trecut de mult de vârsta consacrării, celălalt bine instalat într-o carieră promițătoare, cu patru-cinci cărți (traduse în limba română) și cu o excelentă priză la public și la critica de specialitate în țara de origine. Mă refer la Vargas Llosa și la Frédéric Beigbeder. Primul a ținut o conferință de presă

la Institutul Cultural Român, în prezența unui numeros public de specialitate; al doilea s-a întâlnit cu cititorii la Institutul Cultural Francez. Nu este, poate, *fair* să-i opun pe cei doi, să-i așez față în față, mi-e greu, totuși, să nu recunosc că Llosa mi-a făcut o impresie incomparabil mai puțin favorabilă decât Beigbeder. Scriitorul Vargas Llosa, dublat de un om politic cu experiență și de un universitar trecut pe la catedrele de la *ivy league*, a oferit un discurs previzibil. Singurul element surprinzător, în ceea ce mă privește, a fost recunoașterea fără rezerve a faptului că raporturile sale cu lumea cerească nu sunt dintre cele mai bune. Surprinzător pentru un scriitor provenind dintr-o țară catolică; surprinzător pentru un candidat la postul de președinte al țării sale. La noi, o asemenea profesiune de credință „necredincioasă” ar stârni pe dată oprobiul definitiv al mulțimii. Discursul său, academic, solid, curat, dar ușor prăfuit, a mers pe drumuri bătătorite. M-am întrebat tot timpul, ascultându-l, cine a avut influență mai mare: scriitorul asupra omului politic sau vice-versa.

Beigbeder a oferit imaginea unui scriitor ieșit dintr-o cu totul altă lume decât cea din care a descins Vargas Llosa. Autorul francez a fost dezinhibat, neconvențional, lipsit de prejudecăți, indiferent la imagine, bine ancorat în realitățile vremii, preocupat de cotidian, dar atent la semnificațiile și implicațiile faptului cotidian pe termen lung. Aproape fiecare roman al său este centrat pe un „fapt de viață”: publicitate, droguri, terorism etc. Nimic din comportamentul lui „profesional” nu trimite la ceea ce știm despre scriitori: program de lucru strict, obiceiuri ferme etc. În puține cuvinte, un scriitor tânăr, pentru tineri; sau, pentru a folosi un slogan binecunoscut, la vremuri noi, scriitori noi. Pentru cine votați?

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Federico García Lorca (1898-1936)

Debussy

Umbra mea trece silențioasă

peste curgerea apei.

Din cauza umbrei mele sunt broaștele

lipsite de stele.

Umbra trimite corpului meu

reflexe de lucruri tăcute.

Umbra mea trece ca un imens

țânțar violet.

O sută de greieri încearcă

să aurească lumina de trestii.

O lumină îmi naște în piept

reflectată de curgerea apei.

alina boboc

A fi sau a nu fi om (II)

In spectacolul **Inimă de câine**, de la Teatrul Național din București, menajera, bucătăreasa și portarul de la casa profesorului alcătuiesc un grup de personaje secundare, cu atribuții precise, în interpretarea actorilor Tania Popa, Cecilia Bârbora și Radu Gheorghe, care se achită cu bine de roluri.

Un alt grup, format din patru personaje, închipuind comitetul de bloc, se prezintă ca o ceată de sălbatici, fără nici o legătură cu civilizația, care-i timorează, de aceea vor să reducă lumea la o egalitate utopică. Lipsiți de minte, aceștia văd diferența dintre ei și profesor în numărul de camere din imobil și consideră că trebuie acționat; restul le scapă, nu intră în menirea lor pe pământ. Noul „recrut”, Șarikov, se integrează perfect în peisaj, alături de cei din comitet, iar glisarea lui între cele două medii, fără a aparține de fapt vreunui, subliniază eterna incompatibilitate

dintre acestea. Faptul este evidențiat și de confruntarea dintre ariile muzicale din **Aida** și din **Internațională**, fiecare cu simbolistica ei.

Spectacolul se desfășoară într-un decor foarte simplu, ce imaginează interiorul locuinței profesorului Preobrajenski, cu cele opt camere. Există câteva obiecte de recuzită, între care cărțile și lampa cu abajur verde sunt esențiale. Acest spațiu burghez liniștit, unde personalitatea locatarului și-a pus amprenta, este tulburat de intruziunea ciumei roșii, respinsă cu toată forța. Eclerajul este de mare efect, căpătând o importanță majoră la începutul și la sfârșitul piesei.

Textul este foarte bogat în semnificații și oferă posibilități extraordinare, decriptate pe rând de actori, fără grabă și fără pierderea esenței. Este un spectacol inteligent care nu face concesii gustului mediocru, care provoacă spectatorul, propunându-i trăiri, de la meditația gravă la răsul sănătos. Este o operă de artă, concepută de un regizor perfecționist, care poate fi admirată timp de trei ore, într-o seară liniștită, la Național.

Distribuția: Victor Rebengiuc (*Preobrajenski, celebru profesor eminent*), Mircea Rusu (*Bormenthal, asistentul lui*), Marius Manole (*Șarik, câine vagabond, mai târziu Tipograf Tipografovici Șarikov, șeful subsecției răspunzătoare de eliminarea patrupedelor fără stăpân din cadrul Departamentului de Curățire a Moscovei*), Tania Popa (*Zina, menajera lui Preobrajenski*), Cecilia Bârbora (*Daria Petrovna, bucătăreasa lui*), Radu Gheorghe (*Fiodor, portarul*), Alexandru Bindea

thalia

(*Tovarășul cu greutate*), Florina Cercel (*Doamna nervoasă*), Șerban Ionescu (*Schwonder, președintele comitetului de bloc*), Afrodita Androne (*Viazemskaia, femeia-bărbat*), Dragoș Ionescu (*Pestruhin, membru în comitet*), Răzvan Popa (*Șarovkin, membru în comitet*), Monica Florescu (*Tânăra domnișoară*). Dramatizarea și regia: Yuriy Kordonskiy. Traducerea: Violeta Popa. Scenografia: Ștefania Cenean. Asistent scenografie: Andrada Chiriac. Ilustrația muzicală: Radu Gheorghe.

De la un timp, România este din ce în ce mai vizitată de marii cineaști ai lumii. Motivul? Aici, ei găsesc un adevărat paradis al costurilor de producție, cu 70% mai mici decât în SUA, Cehia sau Franța. Mai mult decât atât, la noi există multe spații în studiouri, ceea ce reprezintă o mană cerească pentru realizatorii de film. Revista „Hollywood Reporter” din SUA a publicat recent un studiu foarte documentat asupra oportunităților oferite de opt țări europene pentru producătorii de film, printre care se numără și România. Probabil că niciodată producătorii americani n-au avut mai multe posibilități din care să-și aleagă viitoarele locații de filmare în Europa. Pentru statele de pe continent, miza e mare pentru că producțiile hollywoodiene serioase aduc zeci de milioane de dolari la buget. „The Hollywood Reporter” pune sub lupă opt țări - România, Cehia, Ungaria, Bulgaria, Franța, Spania, Germania și Marea Britanie - prezentând avantajele și dezavantajele fiecăreia. Noi ne vom opri asupra datelor despre România și

De ce vin Coppola și Minghella în România?

irina budeanu

Principalele avantaje ale României sunt așadar forța de muncă ieftină și varietatea locațiilor, scrie publicația. Prin cele două mari studiouri ale sale, MediaPro și Castel Film, România a atras tot mai multe producții străine. Printre acestea se numără **Joyeux Noel** (propunerea Franței pentru nominalizările Premiului Oscar pentru cel mai bun film străin), **Blood & Chocolate**, **The Cave** (două dintre cele patru producții Lakeshore filmate la Buftea), **Cold Mountain** (cu un buget de 83 milioane de dolari), **7 Seconds** și **Razor's Edge** (ambele cu Wesley Snipes).

Din cauza scăderii cursului dolarului și a creșterii constante a salariilor, Praga nu mai este la fel de ieftină ca la începutul anilor '90. Capitala cehă rămâne, totuși, în topul destinațiilor cineaștilor grație versatilității locațiilor, a spațiilor disponibile în studiouri, a echipelor tehnice vorbitoare de limbă engleză și, din mai 2004, a granițelor deschise cu alte state din Uniunea Europeană. „Oamenii încă au sentimentul că obțin cel mai bun preț aici”, spune Matthew Stillman, cofondator al celei mai mari companii din domeniu din Cehia, Stillking Films.

În plus, directorul Comisiei de Film din Cehia, Ludmila Claussova, speră că un studiu despre industria filmului susținut de Ministerul Culturii va convinge autoritățile să propună facilități fiscale pentru producători. „Politicienii trebuie să înțeleagă că proiectele străine ajută producția națională de filme”, spune Claussova.

Spre deosebire de România și Cehia, Ungaria are unul dintre cele mai generoase sisteme fiscale pentru realizatorii de filme.

Anul trecut, autoritățile au introdus un rabat de 20% la banii cheltuiți în Ungaria de producătorii străini cu condiția ca un partener local să fie implicat. Măsura a prins deja în plasă două prăzi mari: regizorul Steven Spielberg a filmat o parte din **Munich** la Budapesta, iar producătorul american Fox a folosit locații din Ungaria pentru filmul său pentru copii **Eragon**.

Bulgaria a intrat mai târziu în rândul țărilor din Europa de Est care reprezintă o afacere pentru cineaști. „România, Ungaria și Republica Cehă oferă aceleași facilități, dar prețurile noastre sunt mai competitive”, susține Evgheni Michailov, directorul executiv al Boyana Film Studios. Cele mai mari studiouri din această țară - Boyana, deschis în 1962, și Nu Image, care a câștigat licitația pentru privatizarea celui alt studio - sunt pe cale să formeze una dintre cele mai mari întreprinderi de acest tip din Europa, ceea ce va însemna un plus pentru Bulgaria. Dacă acum România, față de vecinii ei, se situează cel mai bine din punctul de vedere al producătorilor străini, nu același lucru se va întâmpla în 2007, când noi vom adera la Uniunea Europeană. Citind cu atenție studiul publicației „Hollywood Report”, înțelegi mai bine de ce o legendă a cinematografului cum este Coppola a venit să filmeze în România. Sau cum a fost posibil ca Anthony Minghella să toarne la noi aproape în întregime **Cold Mountain**.

cinema

vecinii noștri, Cehia, Ungaria și Bulgaria.

Publicația estimează că aproximativ 50 de milioane de dolari au fost cheltuite pe serviciile de producție de film în România anul trecut. Iar cifrele se anunță bune și pentru 2005. Costul mediu de producție al unui film de ficțiune în România este cu 40-60% mai mic decât în Marea Britanie și cu până la 70% mai mic decât în Statele Unite. Nu există însă facilități fiscale promovate de autorități pentru a atrage producătorii străini, iar infrastructura țării - mai ales drumurile - sunt sub standardele europene, astfel că unele locații sunt greu accesibile, precizează „Hollywood Reporter”.

S-a pus de mult (van Dijk, 1985) întrebarea dacă știrile de ziar au suprastructuri narative proprii sau reprezintă doar actualizarea tipului narativ în situații de comunicare.

Confruntarea celor două ipoteze este interesantă și presupune o lectură a știrilor prezentate în multe ziare de cele mai variate profiluri. Am selecționat doar știrile până la cinci paragrafe deoarece cu astfel de dimensiuni sunt întâlnite știri în orice ziare, la orice tipuri de rubrici de la cele politice la cele de divertisment, iar între aceste limite intrând și cele referitoare la economie, sport educație, cultură etc.

Conform teoriei textului, suprastructura reprezintă structura globală a unui text, schema abstractă care determină ordinea globală a diferitelor părți ale acestuia. Ea caracterizează tipul de text care îl avem în vedere și impune anumite limitări conținutului lui semantic; are un caracter convențional, putând varia de la o comunitate la alta. Suprastructurile sunt compuse din categorii care se ordonează în raport cu reguli de combinare și de transformare. Aceasta înseamnă că nu toate textele conțin obligatoriu toate

conexiunea semnelor

categoriile sau că două sau mai multe texte au aceeași ordine secvențială. Schemele textelor nu sunt arbitrare, ci există o relație între categoriile conținute și aspectele semantice, pragmatice și de comunicare ale textelor. Cât privește manifestarea concretă a suprastructurii textelor, ea se produce în mod indirect, prin tematizarea regulilor de folosire. Nu înțelegem prin aceasta că toate textele au, în mod necesar, o suprastructură convențională, ci doar că suprastructurile specifice impun anumite limitări în ceea ce privește forma unui text. Este vorba, în fond, de o specie de schemă la care textul se adaptează. Tot ceea ce s-a afirmat mai sus are în vedere narațiunea, numită „naturală”, adică obișnuită; ea furnizează schema de bază și din ea poate fi derivată, prin transformări complexe, narațiunea literară. La fel de bine este posibil ca și alte variante de narațiuni să poată fi derivate din narațiunea naturală și deci și știrea de ziar să fie încadrată suprastructurii de tip narativ.

Analiza caracteristicilor generale ale narațiunii mărește și mai mult această posibilitate. Conform aceleiași teorii a textului, prima caracteristică, de ordin semantic, cere ca narațiunile să se refere la acțiuni ale persoanelor, a doua, de ordin pragmatic, pretinde ca aceste acțiuni sau întâmplări să fie explicate într-un mod cât mai interesant și captivant. Ambele caracteristici însoțesc și știrile de ziar.

Fiind deschisă posibilitatea încadrării știrii de

Există o structură narativă proprie știrilor?

mariana ploae-hanganu

ziar în suprastructura de bază a narațiunii, este necesar să verificăm dacă condițiile tipului narativ general sunt îndeplinite de categoria particulară, restrânsă a știrilor. Enumerate pe scurt aceste condiții sunt: condiția de *eveniment* (alegerea unui fapt deosebit care nu a mai fost narat), condiția de *diluare* (povestirea pe larg a faptelor pozitive sau negative). Aceste două caracteristici formează nucleul textului cotidian care poate fi precedat de un rezumat și/sau de o relatare contrastantă a unei acțiuni comune, de rutină în vizibil contrast cu cea de eveniment al relatării în cauză. Primelor două condiții, enumerate mai sus, li se pot adăuga altele facultative: condiția de *evaluare* (opinia autorului asupra evenimentului), cea de *anunț* (acțiuni viitoare), cea de *concluzii sau epilogul*.

Având ca bază schema narativă expusă foarte pe scurt în rândurile de mai sus, am realizat o lectură a știrilor din ziarele apărute pe durata unei săptămâni. Analiza noastră are în vedere atât macrostructura (conținutul semantic), cât și suprastructura știrilor, dar concluziile analizei pe care o vom prezenta în cele ce urmează, privesc, în special, structura formală.

Mai întâi, câteva observații legate de organizarea schemei structurale: prezentarea unei știri poate să nu se supună ordinii importanței, ci ordinii cronologice a faptelor. Dacă s-ar supune criteriului importanței, s-ar putea întâmpla ca urmările, consecințele să fie prezentate înaintea întâmplărilor propriu-zise. În relatarea naturală, ordonarea nu ascultă de criteriul relevanței, ci de un alt tip de ordine în care relatarea fiecărui fapt începe și se termină fără întreruperi: sunt prezentate cauzele, urmate de expunerea condițiilor, apoi circumstanțele și, în sfârșit, concluziile sau urmările. În știri, aceste categorii pot suferi dislocări considerabile. Ordinea nu este fixă, ci este supusă transformărilor. Cea mai mare problemă în explicarea structurii unei știri este *caracterul discontinuu* al unei categorii: una și aceeași categorie poate fi așezată, pe părți, de-a lungul întregului text.

Există și problema *distorsiunii titlurilor*: un titlu poate fi dat de categoria acțiunii, a evenimentului sau a consecințelor. Există o regulă ziaristică nescrisă conform căreia ultimele evenimente sunt privilegiate. De multe ori însă, atribuirea unui titlu

nu ține de consecințele faptului expus - care este evenimentul cel mai recent -, ci de punctul de vedere al ziaristului față de cele relatate.

Din structura narativă generală sau naturală, două condiții nu sunt îndeplinite de știrea de ziar: condiția de diluare și dialogul. Pare normal ca o știre de ziar să nu conțină povestirea pe larg a evenimentului respectiv sau, în cazul unui conflict, a rezolvării lui. Cât privește epilogul, este bine cunoscut faptul că știrile nu conțin texte închise: cititorul de ziar trebuie să pună în legătură diversele evenimente și să tragă propriile lui concluzii. Există și posibilitatea ca acestea să fie citite în aceleași ziare, în articolele și comentariile semnate de analiști specializați. Pe de altă parte, o știre de ziar face uz, mai mult decât alte texte narative, de cunoștințele pe care cititorul le are deja. Este vorba de *contextualizarea evenimentului*, un fel de *background*, reprezentat de circumstanțele mai mult sau mai puțin recente.

Toată această sumară analiză indică faptul că schema narativă în care s-ar putea încadra știrea de ziar nu este proprie acestuia. Descoperirea unei suprastructuri specifice pentru știrea de ziar este limitativă: ea nu permite abordarea unor probleme mai complicate ale producției jurnaliste. De exemplu, în modelul narativ nu există posibilitatea includerii categoriei *poziției ideologice* a periodicului respectiv. Astfel, două știri pot să aibă aceeași suprastructură, pot să fie tematizate prin aceleași propoziții și, cu toate acestea, să reprezinte tendințe politice total diferite. Altă problemă care nu poate fi rezolvată prin modelul de tip narativ, este aceea a *direcționării lecturii* prin titlu; titulatura este una din „armele” ideologice cele mai puternice ale jurnalisticii. În general, nu este vorba de distorsiune, ci de prezentarea în titlu a aceluși aspect pe care autorul sau editorul vrea să îl pună în evidență.

Fără pretenția de a cupriza subiectul, care este oricum captivant, am intenționat doar să punem în discuție dacă este posibilă teoretizarea unei suprastructuri narative care să folosească drept instrument de analiză a știrilor de ziar.

Gânditorul și permanența piramidei

ana amalia dincă

Gânditorul și permanența piramidei este una dintre cele mai interesante lucrări ale pictorului Eugen Crăciun. Aceasta ne prezintă aici un personaj masculin cu mâinile la ochi, iar în fața sa un trunchi de con proiectat într-un spațiu fără istorie. Imaginea are o încărcătură ideatică întâlnită în mod repetat în alte zeci de lucrări reprezentând corpuri cerești, drapaje cristice și personaje sub ogive.

Tabloul este un punct de referință al operei sale din ultimii ani și pare că tot ce a creat artistul își regăsește aici dimensiunea perenă dominată de sugestia legată de caracterul ascensorial al ființei, deoarece personajul reprezentat devine una cu Logosul, așa cum, odinioară, faraonii vechilor piramide se identificau cu zeii nemuritori.

Însă ceea ce domină la o primă lectură în pictura lui Eugen Crăciun este ideea de cuprindere a sferei, evocată prin prisma unor elemente sugestive raportate la personalitatea lui Cristos. Pe de o parte, anotimpurile lumii de aici și ale celei de dincolo de fereastra universală, personaje sacralizate de însăși

dorința artistului de a modifica reperatele lumii în care trăiește, fiind în oglindă, frumusețea feminină reprezentată prin chipul soției, iar de partea cealaltă, orga din catedrală, mâinile și figura lui Iisus, dominând întreaga ființă, toate fiind o istorisire a conflictului dinlăuntrul artistului cu propria existență exterioară. Ciclul mistic este foarte mare și se poate spune că întreaga creație a maestrului este unificată de spațiul și ideile sacre relevate sub aspectele sferei, personajului neînțeles și a peisajului dedicativ, ordonat conform frumuseților date spre contemplare artistului.

Unele elemente sunt obiecte pe care artistul le colecționează și le asamblează, dezvoltarea acestui tip de expresivitate începând cu anul 1969, în urma unei expoziții deschisă împreună cu Octav Băncilă și Emilia Dumitrescu. Manifestarea a marcat momentul când în creația pictorului s-a produs o schimbare importantă, de trecere la o viziune ancorată în problemele contemporaneității, ceea ce nu a însemnat renunțarea la vechile formule plastice în favoarea obiectului. Aceste s-au completat și au unificat discursul plastic, foarte bogat în tot felul „excentricități” vizuale.

Compoziții reprezentând Grădina botanică par fantastice lumi acvatice, orașele se descriu în forme

geometrice, copacii sunt reductibili la o frunză, calcanele blocurilor sintetizează forma generică a unor suprafețe plastice revelatoare, natuiri statice cu flori și sticle se unduiesc ca plantele mării devenind lichide - marchează seriile de compoziții constituite în perioadele principale de creație, fiecare continuând firesc, evolutiv discursul plastic precedent. Un spectacol al descoperirii de noi orizonturi vizuale se dezvaluie în culorile puternice care nasc un accentuat decorativism. Acesta este încărcat cu energii cromatice percepute sincronice la o simplă analiză a compozițiilor, care îmbină tipul de sacralitate divină cu ceea ce este sfânt pe pământ.

Ambele direcții sunt concepute drept cronometrele unor valențe ce țin de caracterul dual al ființei și sunt pline de poezia amănuntului și a culorilor care se întrec în a se afirma ca entități vizuale.

plastică

Nota de exotism rezultată din îmbinarea diferitelor materiale cu efecte plastice deosebite și un discurs vizual experimental, legat de plăcerea descoperirii altor modalități de a diseca lumea - așa putem defini pictura lui Eugen Crăciun, un plastician figurativ în măsura în care subiectul simbolic este sugerat prin forma generală, aproape o capcană pentru sensul ce urmează a-l dobândi tabloul finit. În egală măsură, nonfigurativul, devine modalitate de compunere, melanj de idei transfigurate cu ajutorul culorilor în dorința artistului de a modela lumea și propriul destin.

Fantoma de la Parlament

emil străinu

Bărbatul din fața mea, pare, și de fapt și este ceea ce de regulă numim un om obișnuit. Este pompier civil de peste douăzeci de ani și cu excepția cursului de calificare a lucrat numai în perimetrul Casei Poporului, "obiectiv" pe care după cum spune el îl cunoaște foarte bine. După atâta vreme are de povestit (lucru pe care îl face cu bucurie) diverse întâmplări pe care le-a trăit singur sau cu colegii în zilele și nopțile cât s-a ocupat acolo de prevenirea și stingerea incendiilor. Există totuși un subiect pe care îl evită în mod constant. Pentru că un prieten comun, ziaristul Sorin Golea l-a asigurat că îi vom păstra anonimatul a acceptat să ne relateze câteva din întâmplările cel puțin stranii pe care el sau colegii săi le-au trăit în această clădire enigmatică. Stăpânit de emoție (despre el s-ar putea spune multe lucruri, dar numai că este fricos, nu) își aprinde tacticos o țigară și începe a povesti molcom cum într-un week-end rămăseseră pe tură mai puțini și trebuia să suplinească rondul și pentru un coleg absent, ceea ce făcea ca timpul de patrulare să fie dublu.

Rondul de zi nu prea pusese probleme, mai complicat fiind cel de noapte când trebuia să fie foarte atent la somările patrulelor și santinelor militare ce sunt mai peste tot în clădire. Era trecut de miezul nopții și aproape terminase controlul când constată dezamăgit că pierduse sau uitase undeva legătura de chei, probabil lăsată pe lângă vreun extingtor pe care îl verificase. Acum trebuia să reia traseul în sens

invers, ceea ce ar fi durat mai bine de o oră, la aceasta adăugându-se și inevitabila căutare a cheilor... Oricum, altă soluție nu avea așa că resemnat trecu la treabă, după ce comunică prin stație colegilor motivul întârzierii, fapt ce-i nemulțumi pe cei din urmă, deoarece nu mai erau "echipe perechi" la partida de tabinet.

Mormăind, vădit nemulțumit pe sine și pentru momentul de neatenție ce cauzase incidentul făcu câțiva pași pe traseul cunoscut și, la un moment dat, simți miros de fum de țigară. Inițial a fost convins că vreunul din colegi, fumând, nervos, venise să-l ajute. Dar, nu se arată nimeni iar mirosul de fum de țigară persista, devenea chiar mai intens... După câteva clipe se întâlni cu un ofițer, un căpitan, îmbrăcat în pufoaică, specifică militarilor constructori (deși era vară) la care îi atraseră atenția cizmele murdare de var, ciment și noroi. Acesta, pufăind dintr-o țigară îi întinse și legătura de chei și fără un cuvânt, plecă fără zgomot pe unul din culoarele laterale locului de întâlnire lăsând urme de noroi pe marmura strălucitoare a pardoselii.

După momentul de profundă uimire al întâmplării pompierul își reveni repede și fugi după ofițer să-i mulțumească și să-i atragă atenția totuși că fumatul este interzis în respectiva zonă și murdărește pardoseala holului. Deși îl ajunse din urmă și îl mai văzu foarte bine încă o dată. La un moment dat după ce acesta se uită instinctiv la ceas nu l-a mai văzut, dispăruse pur și simplu.

Îl mai căută inutil câteva minute și reamintindu-și ciudata apariție ce i se întâmpinase în minte realizează că acel căpitan avea grade cu... steluțe care nu se mai purtau de mai bine de zece ani!! Și ca totul să fie mai mult decât aiurea urmele se

terminau în dreptul unui... perete!

Speriat (cine n-ar fi fost!), dar fără a intra în panica își chemă colegii cărora le arată urmele de cizme înnorioate ce intrau în zid. Împreună cu colegii săi a luat apoi urma inversă a pașilor, dar au constatat că aceștia duceau, de fapt veneau dintr-un culoar alăturat dintr-un alt... perete! După ce au ascultat relatarea de mai multe ori, colegii săi au refăcut și ei drumul "fantomei" și au constatat cu stupeoare că pașii veneau și duceau ireversibil către pereți ce nu aveau în locul respectiv ușă, geam sau orice alta deschizătură.

După multe discuții și căutări zadarnice, unul dintre colegi chiar acuzându-l că a realizat o pacăleală de zile mari, au hotărât la unison, să plece la punctul PSI și să se odihnească, pentru că după două ore urma alt rond.

Înainte de plecare pompierul nostru mai privi o dată spre urmele de noroi de pe marmura holului, moment în care colegii săi l-au văzut cum se face alb ca varul... Privind pe aceeași direcție toți au văzut un ofițer în pufoaică ce traversa holul ieșind dintr-un perete și intrând în altul...

Toți au privit înmărmuriți arătarea și au rămas cu brațele întinse spre direcția de unde apăruse fantoma fără a putea articula un singur sunet. Revenindu-și s-au întors la punctul PSI unde au comentat până dimineață incidentul pe

creație și paranormal

care au hotărât să-l treacă sub tăcere pentru a nu deveni ridicoli sau suspectați de neseriozitate sau chiar de ceva boli mintale. Dar uitaseră de urmele de noroi...

A doua zi una din femeile de serviciu povestește că "iar a apărut fantoma ofițerului și i-a murdărit holul de ciment și noroi!!!"

Pompierii au negat orice cunoștință cu privire la eveniment, dar "specialista în frecat podele știa după urme ce se întâmplase", acesta nefiind un incident singular după cum vom mai vedea...

valentin tașcu

În urma cu vreo două luni, excelenta comentatoare de teatru Cristina Modreanu se întreba cu destulă tristețe, în ziarul "Gândul": "Teatrul românesc nu mai este bun pentru export?" Întrebarea vine, cred, dintr-o nedumerire: avem un teatru foarte bun, aproape în toate centrele unde există activitate teatrală și totuși trupele respective circulă peste granițe foarte rar, adesea cu improvizații economicoase. Experiența strălucită a Teatrului Național din Craiova "din vremea lui Purcărete și Boroghina" a fost un caz aproape izolat, teatrul respectiv efectuând lungi turnee pe tot globul pământesc și mai ales repertând succese răsunătoare și recunoașteri de presă internațională, cucerind în același timp și importante trofee. Un "caz" similar îl reprezintă și Teatrul "Radu Stanca" din Sibiu, care însă a profitat, cum spune și Cristina Modreanu, și de relațiile făcute la Festivalul internațional de la Sibiu.

Dacă ar fi așteptat doar câteva săptămâni, criticul de teatru amintit ar fi avut ocazia să mai înregistreze o "excepție": Teatrul Dramatic "Elvira Godeanu" din Târgu-Jiu a plecat la începutul lunii septembrie pentru zece zile la Festivalul Internațional de Teatru Universitar de la Casablanca (Maroc) și, abia întors, s-a deplasat cu o impresionantă trupă (32 de membri) în Scandinavia. În ambele turnee a obținut succese notabile, Premiul de onoare al FITUC și adeziunea unui public special la Copenhaga, Stockholm și Malmö. Deplasările au fost

Teatru la export

ample, reprezentațiile teatrale fiind însoțite de prezentări de carte (practic mini-saloane), de expoziții de pictură. La Casablanca, publicul marocan a apreciat în mod deosebit spectacolul cu **Doi pe o bancă** de Alexandr Ghelman în regia lui Zoltán Schapira (suedez de origine română) și psiho-design de dr. Olivia Costea, iar în Scandinavia, pe lângă acest spectacol s-a prezentat în premieră absolută piesa **Raiul, prima pe dreapta**, în prezența autorului Cornel Udrea și a acelorași regizori. La Casablanca, cei doi oameni de teatru din Suedia și Valentin Tașcu au susținut două work-shop-uri de dramaturgie, iar în Suedia și Danemarca au prezentat din cărțile lor scriitorii Mircea Ghițulescu, Cornel Udrea, Zoltán Schapira și subsemnatul, iar pictură artistul Radu Alexandru.

Dincolo de răceala datelor informative, trebuie remarcată căldura reală cu care publicul, atât cel african, cât și cel scandinav a primit prestația artistică a celui mai tânăr teatru profesionist din țară. Actorii, conduși de directorul teatrului, Marian Negrescu, s-au temut de îndepărtarea geografică a africanilor și, evident, de inevitabila "gheață" nordică. Dar nu: atât unii, cât și ceilalți au recepționat exact mesajul artistic și au aplaudat pe măsură. De excepție considerăm că a fost faptul că, la Copenhaga, la invitația ambasadorului Vlad Andrei Moga și a consilierului Dan Octavian Paxino, au intrat în sală nu mai puțin de 41 de ambasadori din toată lumea și încă 66 de persoane oficiale locale și membri ai corpului diplomatic. Este vorba așadar de o recunoaștere internațională care bănuim că va fi transmisă până în țările de origine, din Australia și Japonia, până în Brazilia și Africa de Sud. Drept urmare au și început să "curgă" invitațiile la unele

festivaluri internaționale din Spania, Italia etc. E posibil ca aceste succese să repete drumul parcurs de teatrul craiovean în urmă cu un deceniu și ceva. Și, să fim serioși, nici acest teatru, la începutul acelei cariere internaționale nu era cine știe ce vestit, nici măcar în țară.

Care să fie explicația, ne întrebăm, în continuarea și ca răspuns la chestiunea ridicată de Cristina Modreanu?

În primul rând e vorba de valoare, și, cu toată lipsa de modestie, spunem că valoroase spectacole există peste tot în Țara românească, dacă vrei și la Turda, Reșița sau... Târgu-Jiu, numai că mai nimeni nu a auzit de ele și nici n-au fost promovate. Să fie vorba de problema financiară, ca de obicei? Mai mult ca sigur. Teatrul din Târgu-Jiu a plecat, foarte

note

simplic, dar vai, cât de rar, datorită unei finanțări masive din partea Guvernului, pe baza unui program care avea în vedere susținerea imaginii României în vederea integrării europene. Iar rezultatul a fost excelent, după cum s-a văzut.

La Târgu-Jiu, minunea a venit din noroc (șansa este pentru români, dar de fapt pentru orice om de teatru din lume, esențială) prin faptul că au acceptat să participe la un pachet de reprezentații doi critici importanți, Ioan Parhon și Mircea Ghițulescu. Teatrul a convins și... așa a început totul.

Așadar, noroc și... bani și bineînțeles răbdare. Dacă noroc se mai află, cu banii e tot mai greu, cu și cu răbdarea. Ar trebui să se înțeleagă mai des că imaginea unei țări nu vine doar din fotbal și dansuri populare, mai nou, vai, din manele, ci din arta adevărată. Ea e costisitoare și nu produce inițial alte valori financiare, dar în timp aduce prestigiu și respect internațional. Experiența fericită a artiștilor gorjeni ne-a convins încă o dată că așa e. Iar cei care dețin visteria țării ar trebui să înțeleagă mai des aceasta și să nu se zgârcească.

Poetul reșițean Nicoale Sîrbu a împlinit recent 60 de ani și 10 cărți. Meticulos în demitizarea marilor teme și mituri ale omenirii, a căror transcendență o dezarticulează până la limita suportabilității imanentului și cochetând pervers cu unele atitudini de frondă de mult îngropate, ce reamintesc de autonomia dadaistă a cuvântului, Nicolae Sîrbu propune cititorului frigid și postmodern, în recenta-i carte, **Că poetu' nu-i ca omu'** (Editura Marineasa, Timișoara, 2005, 100 p.), noi reportaje textualiste din deșertul de cenușă existențială a omului postmodern.

Exemplară nu atât prin arhetipuri, cât prin futilitatea ei, această odisee existențială îl face pe poet să vadă, auctorial și asumat biografic, „un spectacol demn de Ulise“. E însă vorba - într-un mod inevitabil, am spune - de un Ulise scos definitiv din cota de măreție homerică și înghesuit între absurdul unei metafizici a imanentului și grotescul unei existențe ratate, un Ulise din al cărui eroism n-a mai rămas decât „aproape proverbială/ beția mea cu cenușă./ fericire de căpușă/ pe un tron fără țară/ și fără împărat“ (**Beție pe tronul căpușă**).

Rătăcind prin labirintul acestui prezent de vid și cenușă, într-un univers redus la un coșmar de confort sportit“, poetul trece într-un voiaj terestru în realitatea imediată, într-o călătorie interioară, iterând un solipsism specific biografiei omului postmodern, care își proiectează propriul *hybris* asupra universului obiectual, transformând realitatea într-un spațiu la fel de incoerent și de dizarmonic. E același *interior autonom* pe care omul postmodern - cel care a pierdut sensul noțiunilor de armonie, frumos sau bine - și-a ridicat templul vanității sale și din a cărui perspectivă marile teme homerice ale umanității au căzut rând pe rând în derizoriu și grotesc. Într-un asemenea univers kalkian cu false deschideri urmuziene, poetul ne invită să coabităm și chiar își oferă cu gentilețe cititorului grăbit și frigid propria-i conștiință, ca pe o otrăvită cămașă a lui Nessus. Suntem într-un prezent localizat undeva „gard în gard cu greața, cu moartea vecin“, un univers alienant, în care „Întrebările fac spume la gură./ ține-te bine de batista și bruma/ cu care degeaba te ștergi/ lacrimi la gură./ în coșmarul confort sportit./ ești un om mult prea liber./ strigi în batista plină de spuma/ întrebărilor, de care te-ai legat/ să poți fi perfect liber./ cum pe deplin e numai/ dangănuțul pădăiei...“ (**Pe unde oare-mi umblă curcubeul?**).

Banale secvențe de viață devin aici o deschidere de sine și tot atâtea motive de reflexie ale unui timp de aur, demult apus, la care se relativizează mereu un prezent scund și tragic: „În tine clepsidre se spală/ pe mâini de tot/ mălul aurifer/intrat definitiv/ în pardoseala goală.../ Pe chiuveță cumiți/ așteaptă la spălat/ banii murdari...“ (**Pe ciorul rupt de plai**).

Omul vacuumatic și beția lui cu cenușă

radu cernătescu

Poet al tuturor căderilor în gol ale omului (post)modern, N. Sîrbu își refuză, într-un scenariu de *tânăr furios* dus până la capăt, echilibrarea prin *anamnesis*-ul care l-a salvat pe adevăratul Ulise. Poate de aceea, amintirea femeii nu este în această poezie decât încă un reziduu al imanentei: „mărunțișul rămas/ în conturile secrete/ de la o bancă din parc./ unde-am dat întâia lovitură/ grozavă la seifurile tale“ (**Mitinguri cu pîruete**). Arar, prezența femeii, atunci când nu devine un fetiș sexual grotesc, pare a fi un alt nume al morții: „Se urcase în pom în curtea spitalului/ era noapte, o iubesc, o iubesc pe./ sentărâtasera cîinii comunitari/ și nu se mai înțelegea pe cine.../ și voia s-arunce buchetul mototolit de frezii/ prin termopanele de la reanimare./ spre un pat anume în care/ într-adevăr se va iubi cu moartea...“ (**Come-morări de taine**).

Nici apelul la marile evenimente sociale sau la memoria culturală nu par a fi în poezia lui N. Sîrbu un țărniș izbăvitor: „hai, mă cheamă duios/ aburul sulfuros din/ gura cariată a lui Cronos“, ci ele devin tot atâtea instrumente în campania de dinamitare a statuiilor *omului nou*, postmodern: „Lacrima ta și urina Elenei/ udând cu sârg și de-a valma/ zidurile Troiei, icnetul pernei./ omul cel nou și sudalma...“ (**Apocrifă la Troia**). Aici bagajul cultural devine o tribună de scuipat civilizația, acest subterfugiu al tuturor ratărilor existențiale, un loc din care „Venus trăgea cu portjartiera/ după ciori“. E în poezia lui N. Sîrbu un ton de alarmă menit să atragă continuu atenția cititorului asupra închiderilor de orizont cultural care îl așteaptă pe *omul apocrif*, postmodern, cel care își trăiește viața ca pe o *marginalia* la istoria și cultura unor timpuri eroice, în marginea cărora își inventează o subcultură a autoflagelării, ca pe o fizioterapie a propriei impotențe creatoare. Din această luptă *underground* cu reziduurile epocii de aur a poeziei, rămân și ararele metafore care răzbat și luminează acest univers anti-metaforic și grotesc în nuditatea imanentei sale: „Samăn în urmă cenușă./ să mă găsească/ acasă factura cu/ lumina, cu cătușele gata pregătite.../ Samăn în urmă cenușă/ și nu știu dacă intru/ sau ies...“; „Era desigur o clipă solară/ în care fugeam din frigider/ fără de fărâmituri potrivite./ pe fotoliul extensibil/ lacrima chilotului tău/ îmi spunea că nu-i nevoie/ de nici o scară/ până la ochii unchiului

Homer...“ (**Clipă gonflabilă, solară**).

Există și o soluție salvatoare din tot acest deșert de „imaculată dezabuzare“ a omului postmodern, o soluție care îmbracă forma imperisabilă a extazului mistic, chiar dacă e decăzut aici și el până la beția cea mai grobiană: „Eu la picioarele unei sticle/ goale rugându-mă aprins/ ca la picioarele Sfinxului...“ (**Sub pravile de sticle goale**).

E în această poezie o autoironie salvatoare, care se acomodează perfect cu masca de *tânăr furios*, *je m'en fiche*-ist și dezabuzat pe care și-o pune poetul N. Sîrbu pentru a-și ilustra individualitatea poetică. O individualitate argumentată nu atât pe planul discursului în sine, uneori prea prolix și rebarbativ, cât pe acela al esenței și meditației existențiale. Din această perspectivă, N. Sîrbu rămâne ceea ce anticii numeau un *philodoxa*, un iubitor de opinie, o luare de poziție care îl va diferenția constant de corul poezilor douămiiști, cu care împarte în bună măsură același instrumentar poetic.

profil

Ca punct de agregare, de întâlnire estetică a unui textualism bine digerat cu o *art brut* (neonaturalismul douămiiștilor), cea care se lasă sedusă de banal și de trivial, la care se mai adaugă o esență de suprarealism (interesat mai mult de conștiință decât de percepție) și un buchet de mironenii lingvistice de sorginte dadaistă, care dau parfumul inconfundabil al unei încrederi desăvârșite în funcția creativă, autonomă, a cuvântului, poezia lui N. Sîrbu este înainte de toate o experimentare a stadiului letargic la care pluralismul postmodern al zilelor noastre a adus cultura, dar și un semnal de alarmă asupra unei autosuficiențe la care se dedă omul postmodern, grotesc de vacuumatic la modul existențial (o „păiață de pierde-viață“ - cum îi spune poetul) și incapabil de a înțelege că omul interior, fratele său irațional, poate fi dimensiunea salvatoare a ființei umane.

Modelul de ieri, „Modelul“ de azi

leo butnaru

(urmărire din pagina 24)

Moldovei“, organul coteriei C.C.-iste în care „colegul“ se mândrea că figurează... Alungat pentru promovarea spre publicare anului articol despre M. Kogălnicianul-unionistul, în care am lăsat să figureze și numele unui și mai „odios“ unionist - al munteanului G. Alexandrescu. Nu

țin minte ca C. să-mi fi luat apărarea, ca patriot „atotromănesc și dintotdeauna“ precum se dă el astăzi...)

Dar să revenim: nomenclatura și nomenclaturismul uzează omul, îi slujește sufletul, îl obosește, îl înrăiește, îl dezumanizează. Adică, îl îmbătrânește. Iar C. a fost mulți ani și am impresia că a și rămas în serviciul sistemului nomenclaturist din biata țară a - oh, oh! - Republicii Moldova. De aia, la 30 de ani, arăta ca unul de 70. De la un timp, sufletul său se înăspri, se păgâniză, enicerizându-se de frică, de

lașitate pe care i le-a insuflat și inoculat obedienta slujire a strâmbăciosului sistem. Mai mulți oameni de bună credință i-au sugerat să se pocăiască, să se dumirească pe ce lume trăiește. Poate că nu e târziu. Poate că îl vor ierta cei pe care i-a turnat, i-a calomniat. Că doar vina de a fi colaborat cu securitatea și-o recunoscuse până și un ilustru intelectual bucureștean. Astfel că și el, basarabeanul, să se grăbească acum, când - la vârste înaintate - unele din jertfele tale mai sunt în viață. Să-i audă pocăința. S-ar putea ca adevărații patrioți să se îndure și să-i dea dezlegare de păcate... Pentru că Mare e Dumnezeu... Amin.

leo butnaru

In mare parte, tragedia, sfâșietoarea dramă a Basarabiei contemporane e cauzată de abominabila situație că tot răul, tot jegul nomenclaturist de ieri, în administrație, învățământ, presă, cultură, uniuni de creație și sindicate (unde se pun la cale coterii revanșarde) etc. persistă și proliferază și astăzi fără opreliști. Nesățioasă, nemioloasă caracatiță... De parcă așa-zisa democrație, model prutonistean, e doar pentru a da în continuare mână liberă foștilor torționari, delatori, kgb-iști, călăi ai moralei sociale și personale a individului; foștilor hoți de bun public și semidoctilor hoți de bun spiritual care, de regulă, sunt unele și aceleași persoane. De parcă în specia acestei caracatițe înspăimântător-tentaculare totul este predestinat ca insul amoral de ieri, care a asasinat moralmente pe oricare persoană din societate sau pe o personalitate care dădea dovadă de atitudine curajoasă cu adevărat patriotică, - acest ins, acest corpus înveninat ar fi merit, parcă prin blestem, să rămână în poziții-cheie și să se erijeze în model de erou național, de binefăcătoral panromânismului. Toți acei care, la intrarea în partid, scriau în curriculum vitae că, între 1941 și 1944, părinții lor au fost sub ocupația... română și că, după... dez-ocupare, mamele și tații lor au fost primii care au depus cerere de intrare în kolhoz, astăzi se dau coșcogea patrioți, simboluri, icoane... În loc să întoarcă înapoi, pe la casele oamenilor, prosoapele și colacii cu care au fost onorați, în naivitatea basarabeanului, acum nu prea mulți ani, pentru a fi aduși în parlament, unde primul lucru pe care l-au făcut a fost să se căpătuiască, să-și înalțe palate pe sacii cu bani adunați pe la întrunirile naționale de masă întru susținerea democrației...

Explicația e aproape simplă: mulți din călăii societății comuniste de ieri au devenit sau redevenit legiutori, parlamentari, bogățani în cvasicomunismul de azi. Mulți din cei care au batjocorit învățământul național cu versificații despre bolșevici și Lenin, din cei care au corupt tinerețea, supunându-l unui holocaust spiritual, iar prin instituții pedagogice și universități impuneau studentele să ajungă carne de pat pentru musafirii de la CC sau Ministerul Învățământului sau seduceau minorele de prin clasele a opta, a noua, lăsându-le gravide; mulți din cei care au înjosit bietul orășean și sărmanul țaran - astăzi sunt bine mersi, cam în aceleași posturi, deja etichetate europenește, - democratice adică. Pentru că, odată ajunși în parlament, dâștii nu au dorit să dea o lege a lustrației, a răspunderii, inclusiv penale, pentru fărâdelegile de ieri. Dar să ne întrebăm ce trebuia să i se întâmple insului care i-a batjocorit la televiziune și în presă pe cei mai buni intelectuali basarabeni? Cu ce, cum trebuia

Modelul de ieri, „Modelul“ de azi

să plătească torționarul moral al scriitorului basarabean de caracter și atitudine anticomunistă, scriitor care pare etern a nu mai fi scăpat de persecuția călăilor comuniști, ce le-au luat decenii de viață tânără și forțe de creație, interzicându-le dreptul la semnătură, închizându-le ușile spre edituri? Cu ce trebuie să plătească cei care l-au jignit și descurajat pe lingvistul, scriitorul sau simplul ziarist care, cu risc maxim, scria cutremurătoare pagini despre necesitatea de a reveni la alfabetul latin, însă, astăzi, cei care i-au alungat din redacțiile pe care le „conduceau“, ne spun că ei ar fi primii pe listele alfabetic-latinoizatoare? Cum, în ce mod? Oare chiar să nu ne dăm seama - barem acest drept să avem și noi -, că anume din cauza nenorocitei situații că tot ei se dau mari și tari, drepti și... morali umilta Basarabie mai e la cheremul comunismului?

Oh, oh, oh, biată țară a Republicii Moldova!... Ce blestem pe capul tău să te îndrume cineva alde „colegul“ C. (așa începea numele său până a-și fi luat pseudonim de condeier), care scria - corect rusește! - denunțul, adică pâră contra scriitorului de incontestabil talent și caracter Serafim Saka, pentru ca acesta să fie și

întrunire de la Uniunea Scriitorilor din Moldova ne citise acea capodoperă de turnător sadea regretatul prozator Gheorghe Malarciuc. Adusese pâra hăt de la Moscova, unde o trimisese hăitașul nostru! Da, țin minte - în rusește C. scria mai bine decât în românește. Cel puțin, fără greșeli... antisovietice. Antisovieticuleră jertfa sa, ținta nemilei sale - scriitorul de înalt talent și caracter Serafim Saka.

Dar, să vedeți, prin ceea ce continuă să facă, prin atacurile pe care le pune la cale contra celor mai buni scriitori din Basarabia, delatorul de ieri continuă să-i con-crească, să-i dezvolte un tentacul otrăvitor caracatiței antidemocrației comuniste inter-riverane. Pentru că, din câte se știe, dâșnul nu a fost dat afară numai și numai din partidul comunist, pe care, se creează impresia, îl simpatizează și îl susține și astăzi pe când, rând pe rând, fu pașolit din tot ce însemna cât de cât organizație democratică, patriotică, românească - mai întâi, i s-a făcut vânt din Frontul Popular de odinioară, după care a fost alungat cu brio, și pe drept, din postul de președinte al societății „Limba noastră cea română“. După care o făcu de oaie și într-un partid al cărui vicepreședinte era, acesta pur și simplu (PFD-

fonturi în fronturi

mai lovit decât era, să rămână fără bucata de pâinea zilelor sale înnegurate de barbariile cenzurii comuniste! Să fie lichidat, ce mai! Pe când C. stătea în prezidii, conducea, ridica onorarii grase, era mângâiat pe cap de unii mizerabili indivizi pe care, iată, astăzi, el îi include în listele sale „elitiste“, deviind deja foarte evident și grav spre stânga... Ce om, ce creștin o fi acest C. care se încumetă să scrie despre Papa de la Roma? (Vezi „Literatura și arta“ din 6 octombrie a. c.) Ce om, ce creștin o fi cel căruia Nicolae Lupan, disidentul basarabean, patriotul român, pe când era la postul de radio „Lucașfărul“ din Chișinău, îi oferea un câștig, îi plătea onorarii la cotă maximă, pentru ca fostul său colaborator radist de atunci să-l facă troacă de porci acolo, la Cepeleuți, în comuna de naștere a disidentului, emisiunea fiind transmisă, repetat, în întreaga RSS Moldova și o parte din România? Acesta e un „coleg“, redactorul-șef al unui „faimos“ hebdomadar din Chișinău, care îi refuză unui remarcabil lingvist de înaltă atitudine patriotică, Valentin Mândăcanu, să urla de durere scrisă că, în Basarabia, limba română e pe cale de dispariție. Un articol - **Veșmântul ființării noastre** - care, publicat mai apoi în revista „Basarabia“, condusă de D. Matcovschi, avea să mobilizeze basarabienii de rând la acțiuni tranșante pentru combaterea comunismului. De ce ar fi avut nevoie de așa ceva, adică de sfânta limbă română, dacă el, C., își scria pâră în rusește? La o

ul) destrămându-se, spulberându-se - nu mai credea nimeni în el și în geniul său de mahăr! S-a oploșit în partidul liberal, însă și de aici i se făcu nu că vânt, ci furtună - pentru xenofobie și ură rasială. L-au mai împins spre ieșire și din președinția societății oamenilor de știință și artă... Pentru că el dorea să fie ubicuu... Mda, compătesc: nu-i prea merge (de multe ori cu ulciorul la etc.). Nu e bun de președinte... „Patriotismul“ său egoist-înflăcărat nu e pe înțelesul românilor.

Care ar fi totuși explicația șirului de eșecuri, din care colegul nu trage nici o concluzie prielnică viitorului său? Sub aspect fizionomic, remarcasem demult unele lucruri tragice. Observai încă de pe când protagonistul nostru avea vreo 25-30 de ani: brusc! - îmbătrânise. Ce i s-o fi întâmplat? se întrebau colegii. Tristul și desfigurantul motiv fusese că C. devenise nomenclaturist. Îl cooptaseră bandiții ăia de șefi de la komsomol, punându-l la contribuție, împutându-i să facă jertfe și scadențe descalificante. Îl urcau ei în prezidii festive, îi dădeau ei premiul komsomoliștilor „Glavan“, îl trimiteau ei peste hotarele iubitei sale URSS, însă pentru aceasta trebuia să plătească. (De altfel, pe când C. era în Biroul CC al uniunii leninist-comuniste din Moldova, ULCTM, subsemnatul fusese dat afară din post din redacția ziarului „Tinerimea

(continuare în pagina 23)

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.